

FOLKEHØGSKOLEN

#1 – 2013 – ÅRGANG 109 – UTGITT AV NORSK FOLKEHØGSKOLELAG

REKTORMØTET

SIDE 12

FØRSTE KVINNE SOM FOLKEHØGSKOLEREKTOR

SIDE 18

IBSEN DRAR PÅ SMILEBÅNDET

SIDE 34

FOLKEHØGSKOLEELEVER LAGER DOKUMENTARFILM OM PALESTINSK UNGDOM OG IDENTITET

SIDE 8

FOLKEHØGSKOLEN

UTGITT AV NORSK FOLKEHØGSKOLELAG

Redaktører:
Øyvind Krabberød
ok@folkehøgskole.no
mob. 986 27 439

Journalist:
Even Øvald
even@folkehøgskole.no
mob. 408 57 865

Send ros og ris til:
redaktor@folkehøgskole.no

Kommer ut med 5 nr. pr. år
Frist for innlevering av stoff: Den 15. i måneden før utgivelse, som er 15. februar, april, juni, september og november. Stoff meldes i god tid før deadline.

ISSN 0333-0206

Design: **Skin Designstudio**
Produksjon/trykk: **Østfold trykkeri**
Papir: Amber Graphic
Forsidefoto: **Willy-André Martinsen**

Abonnement: 300 kr
Annonser: 1/4-side: 2.100 kr,
1/2-side: 4.100 kr og helside: 8.000 kr

NORSK FOLKEHØGSKOLELAG
Øvre Vollgate 13, PB 420 Sentrum, 0103 Oslo, tlf.: 22 4743 00,
fax: 22 47 43 01, bankgiro: 8101.34.46466

nf@folkehøgskole.no
www.folkehøgskolene.net/nf
www.frilyntfolkehøgskole.no

Daglig leder:
Knut Simble
knut@folkehøgskole.no
tlf.: 69 14 44 63 / 97 42 89 79

Leder:
Øyvind Brandt
Falkestien 12, 3179 Åsgårdstrand
oyvind.brandt@folkehøgskole.no
tlf: 900 77 694

Nestleder:
Britt Soot
Follo folkehøgskole
1540 Vestby

Styremedlem:
Elin Evenrud
Holtekilen folkehøgskole
1368 Stabekk

Styremedlem:
Haldis Brubæk
Romerike folkehøgskole
2050 Jessheim

Styremedlem:
Tore Haltli
Sund folkehøgskole
7670 Inderøy

1. varamedlem:
Marit Nordholmen
Skogn folkehøgskole
7620 Skogn

INFORMASJONSKONTORET FOR FOLKEHØGSKOLEN
Øvre Vollgate 13, PB 420 Sentrum, 0103 Oslo
Tlf.: 22 47 43 00
Fax: 22 47 43 01
Bankgiro: 1609.13.12135
if@folkehøgskole.no

Daglig leder:
Dorte Birch
dorte@folkehøgskole.no
tlf: 913 52 372

PORTRETTET – LARS GUNNAR LINGÅS OM ETIKK	4
HAL KOCH-PRISEN TIL JENS STOLTENBERG	7
SKJEBERG MED PALESTINA-PROSJEKT	8
REKTORMØTET I TRONDHEIM	12
FOLKEHØGSKOLEPROSJEKTER I 2014	14
FØRSTE KVINNE SOM FOLKEHØGSKOLEREKTOR	18
KUNSTEN UT TIL FOLKET	22
FOLKEHØGSKOLEN VED FØRRIGE ÅRHUNDRESKIFTE	26
SKRÅBLIKK	31
IBSEN DRAR PÅ SMILEBÅNDET	34
AMATØRENE'S TID	38
DISTRIKTSMØTEPRAT	41
BØKER	42
BYGGER IDRETTSHALL I NUMEDAL	49
NF-SIDEN, LANDSMØTET 2013	50
BAKSIDEN	56

MAGASINET FOLKEHØGSKOLEN

Folkehøgskolen gis ut av Norsk folkehøgskolelag og er Norsk Folkehøgskolelags talerør overfor medlemmer, ansatte i folkehøgskolen, politikere, pedagoger og læresteder.

Bladet skal sette dagsorden, speile og kommentere aktiviteten i frilynt folkehøgskole og i organisasjonen ved å bringe aktuelt pedagogisk, politisk og kulturelt stoff til inspirasjon og debatt.

Folkehøgskolen legges ut på bloggen frilyntfolkehøgskole.no. Målet er å ha en vekselvirkning mellom blad og nett. Relevante blogginnlegg kan også tas inn i bladet.

Folkehøgskolen startet opp som Høgskolebladet i 1904 og er medlem av Fagpressen.

Fagpressen **F**

LEDER

REKTORMØTET – VEIEN VIDERE

Rektormøtet er en viktig møteplass for ledere i norsk folkehøgskole. Årlig samles rundt 90 prosent av disse til foredrag, kulturinnslag, diskusjoner og god bevertning. Det er viktig med slike sammenkomster. Her kan en få faglig påfyll, skape nettverk og få svar på spørsmål som følger med rektorrollen.

Årets rektormøte var lagt til Trondheim. Det gikk stort sett i foredrag – og det var en lyttende forsamling. Frank Aarebrot var der, Marianne Aasen – leder i KUF-komiteen likeså. Henning Sommero, forfatter Ida Løkås. Lederne i WIS og EPSI og mere til. Det var mange gode anslag. Men vi stiller spørsmål om dette var nok. Møtet er viktig, men kanskje det er på tide å stoppe litt opp og legge en strategi for kommende møter.

For to år siden gjorde man et forsøk på en annen og mer aktiv form for program hvor *Open space* ble brukt som metode. Da var hovedhensikten å ansvarliggjøre og engasjere rektorene for skolens utvikling. Det var et godt forsøk på å endre praksis, selv om opplegget også høstet noen negative reaksjoner. De siste årene har rektormøtet igjen vært inne på et svært tradisjonelt spor.

Det snakkes ofte om at folkehøgskolen er lite synlig i den offentlige debatt, og i fora hvor vi naturlig burde være tilstede er vi uteglemt. Et rektormøte skulle vel kunne være en flott plattform til å fornye og utvikle ideer og visjoner videre. Skulle ikke møtet kunne meisle ut en retning og være en tankesmie for politisk og strategisk tenkning? Her kunne man jobbe i workshops og verksteder – praktisk handlende. Vi tror dagens utgave av rektormøtet er en smule pasifiserende og det er satt av lite tid til meningsutveksling og kommentarer – gjerne i mindre grupper.

Frank Aarebrot utfordret folkehøgskolen i sitt foredrag til i enda større grad å bety en forskjell. Han ville blant annet ha en tydeligere skole hvor etiske dilemmaer i vår tid fikk større plass. Han spurte om vi var fornøyd når vi hadde fulle skoler? Han sa: «vi trenger en slemmere og mer aggressiv folkehøgskole. Det samme ønsket Danvik-rektoren Seierstad seg – en skole som engasjerte seg som en protestbevegelse.

Det er dyrebar tid som brukes på rektormøtet. Vi undrer oss over at et bokbad finner plass på dagtid og at det var satt av fire timer til foredrag om *Sang og musikk i samfunnet*. En tid som heller ikke en uforberedt Henning Sommero klarte å fylle. Er det på tide å stramme opp programmet og jobbe for et rektormøte som setter saker på dagsorden i det offentlige rom og som søker videre retning for norsk folkehøgskole?

OYVIND KRABBERØD

MELLOM IDÉ OG HVERDAG

Landsmøtet til Norsk Folkehøgskolelag (NF) på Agder folkehøgskole i mars har tittelen «Mellom idé og hverdag». For det er akkurat der vi alle befinner oss. Og der NF begynner seg. Opptatt av idégrunnlaget, utviklingsarbeidet, rammevilkår for folkehøgskolen og dets ansatte.

NF er en idébærende interesse og fagorganisasjon for frilynt folkehøgskole, båret oppe av medlemmene på skolene. Landsmøtet skal blant annet vedta fundamentet for idéarbeidet for de neste fire årene ved å behandle og vedta idé- og prinsippprogram, som programnemnda via høring i lokallagene har utarbeidet et glimrende forslag til.

Idé alene gjør ingen folkehøgskole. Vi som arbeider i folkehøgskolen manifesterer idégrunnlaget i konkrete skoletil-

bud, med ungdommen, hver dag. Dette klarer vi fordi vi gjennom årene har lyktes i arbeidet med å skape rimelige rammevilkår fra storsamfunnet vi er en del av, i form av hensiktsmessig lov og forskrifter, samt ikke minst økonomisk støtte. Dette arbeidet blir ikke mindre viktig i fremtiden.

I 2006 ble folkehøgskolene overført fra staten til privat og kommunal/fylkeskommunal sektor. NF også som arbeidstakerorganisasjon, for alle ansatte på skolen, måtte dermed nødvendigvis bli tydeligere.

Styret har startet en gjennomgang av NF. Hensikten er å videreutvikle NF til også i framtiden å være den organisasjonen vi samler oss om og forener krefter i. For sammen å holde idégrunnlaget levende varmt og være den motoren i videreutviklingsarbeidet i frilynt folkehøgskole som vi alle er så avhengig av.

Som mange av dere har pekt på i høringen om endringer i vedtektene er det sakene NF jobber med, hva enten det dreiser seg om idé, skoleutvikling, myndighetskontakt eller arbeidslivsspørsmål, som har hovedfokus i hverdagene. Avgjørende for dette er at vi i NF har et felles idé- og prinsippgrunnlag og rammeverk, blant annet i form av hensiktsmessige vedtekter og riktig bruk av ressursene, slik at vi som arbeider i dette enestående og viktige skoleslaget, også melder oss inn i og forblir i et NF, til det beste for skolene og oss som arbeider her – mellom idé og hverdag.

OYVIND BRANDT, LEDER I NORSK
FOLKEHØGSKOLELAG

Etter fire år med «nye Folkehøgskolen»
justerer vi nå layouten en smule.

God fornøyelse!

LARS GUNNAR LINGÅS OM ETIKK

LARS GUNNAR LINGÅS er i dag eksternt tilnyttet Høyskolen i Vestfold som førsteamanuensis. Tok i 1993 en filosofisk dr.grad ved Göteborg Universitet. Har i tillegg sosionomutdanning og lang erfaring fra fagutviklingen av sosialt arbeid i Norge gjennom undervisning, faglitterære bidrag og forskning. Det siste året aktivt engasjert av Utdanningsforbundet i arbeidet med utvikling av en profesjonsetisk plattform for lærere.

Lingås er innleder på landsmøtet i Norsk folkehøgskolelag på Agder folkehøgskole 19.mars – og er hovedinnleder ved det nystartede kurset *Filosofisk Praksis og sokratisk dialog*, på Humanismens hus 16. april i 2013.

AV SIGURD OHREM / FOTO: LARS IVAR HORDNES, JARLSBERG AVIS

S: Lars Gunnar Lingås – i denne samtalen, som egentlig er et portrettintervju vil det handle mye om etikk. Men først, med din mangfoldige bakgrunn er det naturlig å gå rett på sak og spørre deg – hvem er du egentlig, hvor hører du hjemme?

LG: Jeg har bakgrunn fra sosialt arbeid, og kriminologi, men etter å ha jobbet en del år med sosionomfaget og undervist i Norge og Danmark, fant jeg ut at min store interesse lå i moralfilosofien og profesjonsetikken. Siden 1993, da jeg tok en doktorgrad i Göteborg, har jeg levd av å snakke om etikk, både generell etikk og profesjonsetikk. Det var kortversjonen...

S: De siste årene har utdanningssystemet stått i søkelyset for virksomheten din. Du har spilt en viktig rolle for Utdanningsforbundet, under forarbeidet og innføring av deres profesjonsetiske plattform som ganske nylig ble vedtatt. Fortell litt om hva dette arbeidet har bestått i?

NY GIV FOR ETIKKARBEIDET

LG: For snart to år siden var jeg først med på en brainstorming og inspirasjonskonferanse sammen med bl.a. nylig avdøde Erling Lars Dale, hvor oppdraget var å inspirere en arbeidsgruppe og de styringsorganene som skulle lede arbeidet. Og i den sammenheng var det min primære oppgave å si litt om erfaringene fra sosialetikken. Nå hadde jeg også i forhold til Utdanningsforbundets forgjengere, vært innom på 90-tallet og gjort tilsvarende arbeid. Men nå ble det en ny giv for etikkarbeidet i Utdanningsforbundet. Jeg ble veldig glad for at de spurte meg om å være en konsulent eller veggspiller i forhold til denne arbeidsgruppa. Min rolle var at jeg i arbeidsgruppas møter kom med egne innspill og ga tilbakemeldinger på andres bidrag. Jeg har også vært mye brukt som foredragsholder på samlinger av tillitsvalgte, og etter beste evne forsøkt å gi dem en innføring i profesjonsetikkens verden. Dette ble godt motatt og førte til et klart veivalg som handlet om at de ønsket seg en profesjonsetisk plattform. Denne skulle ikke gi regler og fasitsvar på vanskelige situasjoner, men i hovedsak legge opp til etisk bevissthet hos profesjonsutøveren på grunnlag av et utarbeidet dokument, som altså ble den omtalte plattformen.

S: Var dette et rent faglig arbeid?

LG: Problemstillingen var at er man et profesjonsforbund som Utdanningsforbundet nettopp er, må man jobbe med faglige spørsmål. Det har de jo alltid gjort, men det var helt åpenbart at det å jobbe med profesjonsetikk ble en vitamininnsprøytning også for denne delen av fagforeningsarbeidet.

ALTERNATIV MODELL

S: Er dette engasjementet også en forlengelse av hovedtema for avhandlingen din?

LG: Den gang var det etikk i sosialt arbeid, tittelen var «Etikk i sosialt arbeid – fra regler til diskurs». Avhandlingen er en gjennomgang av den tradisjonelle yrkesetikken hang til å formulere regler, hvor jeg summerte opp endel av den kritikken som var kommet mot den type profesjonsetikk, og hvor jeg utviklet en alternativ modell for yrkesetisk arbeid, basert på mye av Habermas tanker rundt diskursetikk.

S: Vil du si at det er en praksisorientert etisk modell som ligger til grunn?

LG: Ja, den er jo praktisk i den forstand at den inneholder en refleksjonsmodell som tar sikte på å møte helt praktiske utfordringer og dilemmaer i yrkesutøvelse. Men den er jo en gjennomgang av det vi kan kalle verdigrunnlaget for sosialt arbeid, som i og for seg har en teoretisk inngang; Det å sette navn på verdier, analysere hva verdier egentlig er, for hvem, hvor de stammer fra historisk.

S: Hva tenker du om å formulere og sette navn på ting som tas for gitt i profesjonen? Eller ting som trenger kritikk?

LG: Hvis man opererer med foreldet kunnskap og ikke er oppdatert eller hvis man går ut over grensene for hva en lærer skal gjøre, så vil det jo være i etikkens grenseland. Det er helt klart.

S: Men dette kan jo også berøre den politiske og maktmessige konteksten. Kan det ikke lett bli sånn at hvis det er konsensus om hva som er godt, så virker det veldig konserverende på et system som f.eks. skoleverket? Altså, at man er enig om at «dette er god pedagogikk».

LG: Jeg bruker veldig sjelden adjektivet «god» i forhold til dette, fordi det er for upresist, men jeg tenker at den mest interessante spenningen i norsk skole og pedagogikk, den går her: På den ene side en næringslivsorientert linje som handler om hvor viktig det er at barna kan grunnkunnskaper som gjør

«Jeg er redd for hvordan kravene fra næringsliv og endel politikere gir føringer inn i skolen hvor dette kan fortrenses av mer instrumentalistisk læring.»

at de kan bli gagns og nyttige mennesker i næringslivet, og den andre siden som fastholder at norsk skole er veldig god på sosialisering og demokratiforståelse, toleranse og samarbeid.

Vi ser slik en økende polarisering mellom utdanning og danning. Jeg har jo vært opptatt av å børste støvet av gamle Hans Skjervheim og «det instrumentalistiske mistaket». Jeg synes vi må holde fast i at norsk skole skal ha en grunnleggende verdiforankring og at skolen er en sosialiseringsarena for livet. Da er jeg redd for hvordan kravene fra næringsliv og endel politikere gir føringer inn i skolen hvor dette kan fortrenses av mer instrumentalistisk læring.

POTENSIALE

S: Jon Hellesnes er jo en kjent elev av Skjervheim, han etablerer en slags motsetning også når det gjelder forholdet mellom utdanning og danning, og som knyttes til henholdsvis tilpasning kontra frigjøring. Ser du den dimensjonen?

LG: Ja, det er frigjørende å erkjenne sitt potensiale når man dyrker sin nysgjerrighet og ser sine helhetlige muligheter. Ikke bare det å bli flink til ett eller annet, men det å romme det man skal leve i når man blir flink. Det er jo noe som virker frigjørende. Mens oppdragelsen til disiplin og det å finne formålsorienterte ferdigheter og kunnskaper som vi trenger for å klare oss, må selvfølgelig også ha sin plass... For å si det sånn: Tradisjonen at den beste læring skjer når man føler seg verdsatt, anerkjent, når man føler seg som en aktør, som en nysgjerrig elev, er et mye bedre utgangspunkt for læring enn testing og måling.

S: Ja, for det blir nesten som et tredje element, den type motivasjon som du nevner må jo være viktig også i forhold til praktiske ferdigheter og tekniske oppgaver?

LG: Ja, jeg tenker at dette er ikke nødvendigvis en motsetning. **En god danningsskole vil også være en god skole for utdanning.** Jeg hørte et foredrag nylig av visepresidenten i den internasjonale utdanningsunionen som hadde en strålende metafor: Hun sa at en gris blir jo ikke feitere om den måles og veies hver dag.

«Vi ser slik en økende polarisering mellom utdanning og danning.»

«Ja, det var jo et fylkesårsmøte hvor noen gikk opp på talerstolen og sa at yrkesetikk er de herskende klassers etikk, og hvor jeg så gufsen fra 70-tallets marxistisk-leninistiske syn på etikk.»

S: Nei, det lyder jo både slitsomt og slankende. Hvis du ser tilbake på prosessen i Utdanningsforbundet, har du noen spesielle minner eller opplevelser fra møtet med de lokale lærerne rundt omkring. Ble du bare møtt med lutter velvilje?

LG: Ja, det var jo et fylkesårsmøte hvor noen gikk opp på talerstolen og sa at yrkesetikk er de herskende klassers etikk, og hvor jeg så gufsen fra 70-tallets marxistisk-leninistiske syn på etikk. Ikke det at det fikk noe gehør, men det var interessant å observere at de ideene fortsatt finnes. Man mente at lærere var alreite mennesker som ikke trenger yrkesetikk, for yrkesetikk var bare en ideologisk overbygning på lærergjærningen.

NANSENSKOLEN

S: Til slutt LGL, hvordan ser du på etikken i forhold til folkehøgskolen? Kjenner du dette skoleslaget?

LG: Ja, jeg valgte jo å gå Nansenskolen etter at jeg fullførte gymnaset som det het den gang, og gikk både vinterkurs og vårkurs på Nansenskolen. Det var jo en dannelsesreise for meg, med Halvard Grude Forfangs undervisning om renessanse-humanismen og Pico della Mirandolas tanker om mennesket, og på den andre sida Leif Longums undervisning om kultur og politikkbrytningen i norsk mellomkrigstid.

S: Noen ideer til hvordan en kunne begynne en slik dannelsesreise i dag?

LG: Ja, ta for eksempel vennskapet, som jeg tror må være en sentral verdi for ungdom i denne alderen. Vennskap er preget av at man bruker hverandre som redskaper for andre formål, så blir jo det noe helt annet, det blir jo en slags nettverksbygging av strebere.

S: Det instrumentalistiske mistaket igjen...

LG: ...men jeg tenker at det gode vennskap det er jo et vennskap som rommer de dimensjonene som jo etikken handler om, nemlig å kunne være tilstede for den andre. Det aller viktigste er at man har dette blikket for at vennskap har en verdi i seg selv, og på den måten så er jo det etiske i vennskaps-etableringer interessant nok.

S: Men i mars skal du få anledning til å utvikle dine perspektiver på etikken også i dette skoleslaget?

LGL: Ja, jeg har vært så heldig å få delta som innleder om etikk på Landsmøtet på Agder, noe jeg ser fram til med forventning. I april skal jeg ha et foredrag om etikk og dialog på kurset om filosofisk praksis, på Humanismens hus i Oslo.

S: Vel møtt der!

LEDIG REKTORSTILLING

på Seljord Folkehøgskule frå skuleåret 2013/2014

Søknadsfrist 28. februar 2013.

Utlysningstekst på www.seljord.fhs.no

HAL KOCH- PRISEN TIL JENS STOLTENBERG

Vi klipper fra Politiken:

Krogerup Højskoles har tildelt højskolens demokratipris, Hal Koch-prisen, til Norges statsminister, Jens Stoltenberg.

Det er Stoltenbergs håndtering af Anders Behring Breiviks terrorangreb i Oslo og massakren på Utøya 22. juli i Norge sidste år, hvor 69 blev dræbt, der ligger til grund for valget af den norske statsminister som prismodtager.

Jens Stoltenberg insisterede på retsstaten og på, at demokratiets fjender skal bekæmpes med samtale, dialog og rettergang, og blev dermed et eksempel for andre lande – også for Danmark, skriver tidligere økonomiminister, den radikale Marianne Jelved i sin motivationstale til Stoltenberg.

VILLE SVÆRT GERNE HAVE HAVET VÆRET TILSTEDE

Hal Koch var teolog og professor i kirkehistorie ved København Universitet, ligesom han var fremtrædende politisk og kulturel debattør.

Prisen uddeles en gang om året, og det sker for at anerkende Hal Kochs markante betydning i demokrati-

debatten, og for at anerkende mennesker eller organisationer og projekter, der i dag påtager sig et særligt ansvar for demokratiets udvikling og vitalitet.

Jens Stoltenberg selv var forhindret i at komme og havde i stedet sendt sin højre hånd under hele Breivik-forløbet, Ingvar Havn, der nu også er blevet ambassadør i Danmark. Han blev dog syg på dagen og derfor tog Kathrine Biering fra det norske ambassaderåd imod prisen på vegne af Jens Stoltenberg.

Jeg ved, at han svært gerne ville have været til stede, sagde Kathrine Biering.

MODTAGERNE AF HAL KOCH-PRISEN:

- 2005 Clement Kjærsgaard
- 2006 Svensk Indvandrerblad
- 2007 Liberalisterne
- 2008 Camp X
- 2009 Dansk og norsk PEN
- 2010 Professor Eva Smith
- 2011 Trampolinhuset
- 2012 Jens Stoltenberg, Norges Statsminister

OM HAL KOCH-PRISEN

Krogerup Højskole har indstiftet Hal Koch Prisen med et blik tilbage og et blik på i dag og fremad for at anerkende Hal Kochs markante betydning i demokratidebatten, og for at anerkende mennesker eller organisationer og projekter, der i dag påtager sig et særligt ansvar for demokratiets udvikling og vitalitet.

Prisen er en initiativpris, der skal bevidstgøre om at demokratiet *ikke en sejr som er vundet, men en kamp, som stadig går på*, som Hal Koch udtrykker det i *Hvad er demokrati?* fra 1945. Prisuddelingen skal således minde om, at det er konkrete menneskers initiativer og engagement, der får demokratiet til at gro.

For Hal Koch var demokrati mere end en styreform med frie, tilbagevendende valg og et repræsentativt system. *Det er samtalen (dialogen) og dens gensidige forståelse og respekt, som er demokratiets væsen*, siger han, og fortsætter *At de samtalende virkelig bestræber sig for gennem samtalen at nå til en rigtigere og rimeligere forståelse af konflikten problem.*

VI MÅ PUSHE OG KRYSSSE GRENSE

– *Denne turen har hjulpet meg til å pushe grenser, grenser jeg aldri trodde ville bli krysset, sier Nora Temte Olsen. Hun er elev på fagfeltet Radio- og TV-journalistikk ved Skjeberg Folkehøyskole. I høst reiste hun til Vestbredden sammen med tre medelever for å lage dokumentarfilm om palestinsk ungdom og identitet.*

TEKST OG FOTO: **WILLY-ANDRÉ MARTINSEN**, LÆRER SKJEBERG FOLKEHØYSKOLE

Da jeg kom hjem satt jeg i sofaen og gråt. Det var en kombinasjon av flere ting. Jeg var utmattet og sliten, men det var sterkt å lese krigs-rapportene fra Gaza. Lese om bombene og hvordan folk ble drept. Vi hadde jo nettopp vært der og møtt menneskene som er en del av denne konflikten.

Nora vrir seg på stolen. Hun er litt ubekvem. Blikket flakker. Inntrykkene er mange, og de er ikke alltid like lette å sette ord på.

I begynnelsen av november satt Nora i hotellresepsjonen på Grand Hotel i hjertet av Betlehem sammen med Kristian Dahl, Mari Bentsdal og Magnus Stirø. De fire Skjeberg-elevene publiserer bilder og tekst på bloggen som de oppdaterer hver kveld. Det tikker inn en tekstmelding fra en kollega. Syriske stridsvogner hadde tatt seg inn i den demilitariserte sonen ved Golan-høyene.

Elevene ble møtt med stor palestinsk gjestfrihet, og det ble mange gode og lange samtaler på tvers av generasjonene. Hele tiden stakk familie, venner og naboer innom for å ta del i diskusjonene.

HAR DE NOK UTHOLDENHET?

Spørsmålet om sikkerhet var et selvsagt samtaleemne før avreise. Rent generelt var det mye uroligheter i Midtøsten denne høsten. Situasjonen i området er ustabil, omskiftelig og sikkerhetsforholdene endrer seg raskt. Vi tok selvsagt hensyn til Utenriksdepartementets offisielle reiseråd, men vurderte det slik at det ikke ville innebære noen nevneverdig risiko å reise til Vestbredden og Israel med elever.

– Først ble jeg litt urolig, men det gikk fort over. Jeg stolte på de menneskene jeg hadde rundt meg, og jeg følte meg trygg under hele oppholdet, sier Nora.

– Med unntak av et tilfelle hvor en intervjuavtale i flyktningleiren Dheisheh ble avlyst av sikkerhetsmessige årsaker, anså vi situasjonen som forholdsvis rolig. Dette innebar at jeg ikke hadde betenkeligheter med å sende elevene av gårde på egenhånd rundt i distriktet sammen med studenter fra Dar Al-Kalima College. Vi hadde imidlertid en avtale om at jeg skulle godkjenne hvor de kunne dra, når de måtte være tilbake på hotellet og eventuelt varsle meg om det skjedde noe uforutsett. Dette fungerte helt utmerket, og jeg hadde ingen problemer med å stole helt og fullt på elevene.

– Tiden går fort når vi har lange dager. Elevene var i aktivitet fra klokken åtte om morgenen. Som regel holdt de det gående til midnatt, og akkurat dette var ett av de spørsmålene jeg var mest usikker på før vi reiste: Har de nok utholdenhet? De var utsatt for et stort press. En ting var prosjektet i seg selv. Vi hadde lagt opp et løp der jeg den første tiden fulgte dem opp og hjalp til om de hadde behov for det. Senere måtte de gradvis ta mer ansvar for å inngå avtaler, følge dem opp og gjennomføre filmopptakene. En annen ting var de objektive faktorene som innbefatter alt fra mat, søvn, nye omgivelser og mennesker, språk og kultur. Bekymringen var ubegrunnet. De hadde en indre motivasjon og driv som var ganske enestående. I ettertid ser jeg imidlertid at vi fikk for liten tid til å snakke ut om opplevelsene og inntrykkene underveis. Dette er en lærdom jeg må ta med meg videre.

GJENNOM INGENMANNSLAND

Noen dager senere går vi på rekke og rad opp den smale rampen langs den åtte meter høye muren av prefabrikkerte betongelementer som deler Vestbredden og Israel. Videre gjennom ingenmannsland. Koffertjulene rumler på betongdekket. Det er folketomt, men vi ser konturene av væpnede vakter i betongtårnene. Overvåkningskameraene følger oss. Gjennom nye metallsluser som er så trange at vi har problemer med å få med bagasjen. Vi er heldige og slipper å gjennomlyse koffertene. Passkontroll. Nye inngjerdede korridorer og metallbur. Vi har

frihet til å reise hvor vi vil, og setter oss på lokalbussen til Jerusalem.

Da vi satt på flyet som steg opp over Middelhavet hadde Hamas i flere dager sendt raketter inn over Israel. Så eksploderer det. Gaza blir gjenstand for massiv bombing. I Ramallah, Hebron og Betlehem er det store demonstrasjoner. Tåregassen siver gjennom gatene. I Norge sitter Nora i sofaen og gråter.

De blodige novemberdagene i Gaza har gitt prosjektet en ny dimensjon. Tårene er en reaksjon og et symbol på noe som er større enn oss selv. Vi skal ikke være redd for medfølelse. Det skaper engasjement. Den norske sosialantropologen Fredrik Barth skriver i sin bok *Andres liv – og vårt eget* at «*Kunnskap om hvorledes andre mennesker lever gir også perspektiver på vårt eget liv*». Han poengterer at «*mennekens egne forestillinger og kunnskaper er med og skaper den verden vi lever i*». Dette danner grunnlaget for folkehøgskoleprosjektet «*Palestinian Identity*».

PERSONLIGE MØTER VIKTIGST

De fire elevene hadde i utgangspunktet forholdsvis begrensede kunnskaper om konflikten mellom Israel og Palestina. De leste seg selvsagt opp på temaet som en del av forarbeidet, men det viktigste var de personlige møtene med jevnaldrende palestinere. Besøkene i flyktningleirene Aida, Dheisheh og Al-Azzal gjorde inntrykk. Dette er tre av de lengst-eksisterende leirene i verden. Fra 1948 har generasjon etter generasjon av unge palestinere vokst opp her, noe som selvsagt har påvirket deres liv og identitet. Først var det teltleire, siden kom det provisoriske brakker og betonghus med dårlige sanitærforhold og vannmangel. Helse- og legetilbudet er elendig i disse leirene der over femti prosent av innbyggerne er barn. Kontrastene til biltrafikken, menneskestøyen og fargeeksplosjonen av frukt, grønnsaker og tekstiler i sentrum av Betlehem er påtrengende. De trange gatene i leirene er folketomme. Her er ingen butikker. Murene er nedsprøyd av slagord og graffiti, men innenfor veggene er det annerledes. Magnus Stirø snakker varmt om gjestfriheten, vennligheten og hvor hyggelige menneskene er.

– Vi ble hele tiden invitert for å drikke kaffe og te, og noen ganger til kjempegode måltider. Det som overrasket meg var at de var villige til å gi så mye når de hadde så lite selv, sier han.

– For meg var det en helt ny opplevelse at vi uten videre ble invitert inn i hjemmene til de vi møtte. I tillegg ga de uttrykk for at de satte pris på at vi var der for å høre hvordan de virkelig hadde det, sier Mari Bentdal.

«Vi har frihet til å reise hvor vi vil, og setter oss på lokalbussen til Jerusalem.»

Den åtte meter høye muren av prefabrickerte betongelementer er gjenstand for en massiv internasjonal kritikk. Skjeborg-elevene Nora Temte Olsen, Magnus Stirø og Mari Bentsdal (bak) søker etter bilder de kan bruke i filmen.

– **De var jo hverken steinkastere, terrorister eller selvmordsbombere.** De er helt vanlige folk. Selv om vi er ulike, har vi mange likhetstrekk. De har også problemer med foreldrene sine. De krangler om når de skal komme hjem om kvelden, at de må rydde etter seg og hjelpe til i huset. De har venner, driver med idrett og surfer på internett. Mediene gir inntrykk av at det er fullstendig kaos her nede. Slik er det ikke, sier hun.

«De blodige novemberdagene i Gaza har gitt prosjektet en ny dimensjon. Tårene er en reaksjon og et symbol på noe som er større enn oss selv.»

KRIGSMETAFORIKK

På mange måter er mediene med på å strukturere vår oppfattelse av verden. De to amerikanske forskerne George Lakoff og Mark Johnson drøfter dette i boken *Metaphors We Live By*. De tar utgangspunkt i at vårt alminnelige begrepssystem, som vi både handler og tenker ut ifra, har en metaforisk grunnstruktur. Det innebærer at våre begreper strukturerer vår oppfattelse av verden, hvordan vi forholder oss til andre mennesker, kulturer, konflikter og dermed har en avgjørende innflytelse for vår definisjon av hverdagens realiteter. Et eksempel på dette er talsmannen for den israelske hæren som kategoriserer sårede og drepte i Gaza som «ikke-involverte» eller «militante», mens «sivile ofre» ikke nevnes. Dette er en velkjent krigsmetaforikk, men vanskelig å forstå når vi ser TV-bilder av

fortvilte foreldre som bærer sine drepte småbarn til graven. Det er også uforståelig at de samme militære hevder at bildene av barna er en del av en propagandakrig mot Israel.

Forholdet mellom Israel og Palestina er kanskje en av de lengste, mest dyptgripende og vanskelige konfliktene i verden. Uansett hvilket syn vi har, vil den ha avgjørende betydning for identiteten til de som vokser opp i dette området. **Som prosjekt er «Palestinian Identity» viktig fordi jevnaldrende ungdommer gjør et redelig forsøk på å forstå hverandre og hvilke krefter som påvirker dem og former dem som mennesker.**

– Jeg håper at dokumentarfilmen vår om palestinsk ungdoms identitet vil klare å sette fokus på enkeltmenneskene i denne

På grensen mellom Israel og Vestbredden. Fra venstre: Nora Temte Olsen, Mari Bentsdal, Kristian Dahl og Magnus Stirø.

konflikten og dermed bidra til forståelse, innsikt og kanskje bryte ned noen fordommer, sier Kristian Dahl.

– Denne turen har hjulpet meg til å pushe grenser, sa Nora. Vi skal ikke være redde for å krysse grenser heller, tenker jeg. På netthinnen ser jeg for meg de fire ungdommene som samtaler lavmælt med sine nyervervede palestinske venner rundt bålet i Judeaørkenen. Noen hundre stupbratte høydemeter under oss skimter jeg Dødehavet i den blå timen. Stillheten blir bare brutt av lavtflygende israelske jagerbombefly som patruljerer grensen mot Jordan.

FAKTA OM PROSJEKTET PALESTINIAN IDENTITY:

- Dette er et utvekslings- og samarbeidsprosjekt mellom «Vennskapsforeningen Sarpsborg-Betlehem», Skjeberg Folkehøyskole og Dar Al-Kalima College i Betlehem, med støtte fra Vennskap Nord-Sør.
- I september 2012 bodde fem palestinske ungdommer på Skjeberg Folkehøyskole. De produserte en dokumentarfilm om unge palestinere som er bosatt i Sarpsborg-området.
- I månedsskiftet oktober/november 2012 reiste fire elever fra Skjeberg til Vestbredden der de laget en dokumentarfilm om palestinsk ungdom og identitet.
- Skjeberg Folkehøyskole har gjennom hele prosjektets gang arbeidet redaksjonelt uavhengig og i samsvar med skolens grunnlagsdokument.
- Sjekk bloggen «PalestinianIdentity» på www.skjeberg.fhs.no.

Gruppereiser - Planlegger dere tur?

Gruppetur.no har lang erfaring med å organisere turer hvor dere kan kombinere faglig og kulturelt program. Her er et priseksempel til Riga med Air Baltic:

RIGA – fra kr. 2965,- (3 dager/2 netter)

Prisen er basert på 20 personer og inkluderer:

- Fly Oslo-Riga tur/retur med Air Baltic (f.eks lørdag-mandag)
- Skatter og avgifter
- 2 netter i dobbeltrom på 3* hotell (f.eks Hotel Albert)
- Frokost
- Transport mellom flyplass og hotell t/r
- Halvdagsutflukt (5 timer) til Kemer Nationalpark og Jurmala inkl. lunsj

RIGA

Gruppetur.no tilbyr gode priser på alle typer gruppereiser og vi skreddersyr din reise etter dine ønsker og behov. Vi kan hjelpe med alt fra konferansereiser for store og små firma, studietur for lærergrupper/barnehager, spa-reiser eller storbyferie for vennegjengen, idrettslaget, kor, korps eller forening.

Telefon: 23 10 23 19 / Kirkegata 32, 0153 Oslo
grupper@gruppetur.no
Gruppetur.no - et selskap i KILROY konsernet

Gruppetur.no

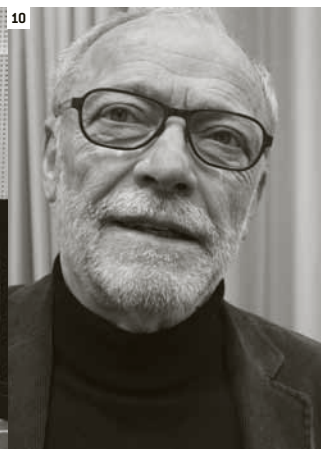
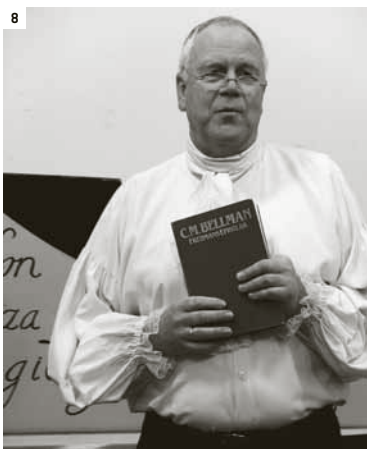

PÅ REKTORMØTE I TRONDHEIM: ØYVIND KRABBERØD

REKTORMØTET

Folkehøgskolerådet arrangerer årlig et møte for rektorer i norsk folkehøgskole – i januar. For andre år på rad var møtet lagt til Trondheim – 8. – 10. januar, med et administrasjonskurs en dag i forkant. Det er 77 folkehøgskoler under folkehøgskoleparaplyen, 70 rektorer fant veien til Nidelven og den viktige møteplassen for ledere i skoleslaget.

1. Sangglad forsamling.
2. Frank H Aarebrot leverte et engasjert foredrag om folkehøgskolens betydning i/for samfunnet.
3. Marianne Aasen, leder av Kuf-komiteen på Stortinget, foredro om *Skole for elevenes eller samfunnets behov, framtidens skole i Norge og hvilke elever vi vil ha og hva skal de bli til?*
4. Svein Waade i WIS og Leon Haugsbø la fram utviklingsplaner for NAVI-programvaren.
5. Sjømannskirken stilte med vafler.
6. *Sang og musikk i samfunnet* – Henning Sommerro i aksjon.
7. Fredrik Høst fra EPSI presenterte undersøkelsen som viste svært gode resultater for folkehøgskolen.
8. Lasse Sandberg, rektor på Voss folkehøgskule, ga en fantastisk konsert med C. M. Bellmans viser, med seg hadde han Jon M Skogstad på cembalo.
9. Bokbad med forfatter Ida Løvås (t.h.), debutant. Hun «bades» av Charlotte Sabella fra Cappelen-Damm.
10. Danske Thorstein Balle, seniorforsker og dansk grundtvigianer, snakket engasjert om *Åndsfrihet i dagens samfunn – hvordan leve sammen*.

FOLKEHØGSKOLEN EN SURDEIG

Professor i sammenlignende politikk, Frank H Aarebrot, spente opp et mangfoldig lerret i sitt foredrag på rektormøtet. Temaet hans var folkehøgskolens betydning for/i samfunnet. I hans historiske analyse ga han folkehøgskolen en sentral plass.

– Folkehøgskolen har vært der som en surdeig for å fortolke demokratiet og forene de to hjernehalvdelenene. Uten folkehøgskolen kunne vi stått igjen med en bokstavtro allmue og en rasjonalistisk elite som etter hvert ville sprukket. Norge ville da kunne blitt et religiøst diktatur. Vi trenger begge hjernehalvdeler, og det er der Grundtvigs genialitet kommer inn, var Aarebrots budskap til en lydhør forsamling.

Aarebrot beskrev utviklingen fra slutten av 1700-tallet, og hans analyse fikk derfor en smule kontrafaktisk preg – siden den første folkehøgskolen i Norge ble startet i 1864 – Sagatun.

Han hevdet at folkehøgskolen hadde sine praktiske fag i de tidlige år og la grunnen for landbruksskolene, samtidig hadde skoleslaget verdien av bøker og litteratur. Vi fikk et sjikt mellom eliten – embetsmannskulturen og dogmatisk religion, som han mente var av stor betydning for samfunnsutviklingen i Norge.

DYRKE DET UNYTTIGE

Professoren brukte god tid på å fokusere på folkehøgskolens utfordringer i dagens samfunn.

– Undervisningssystemet er under et stort nyttepress, her kan folkehøgskolen dyrke det unyttige. Det er marked for et tenkeår – hva skal du bli? Folkehøgskolen kan utnytte det å være offentlig, men på siden av det offentlige tilbudet, sa Aarebrot.

Han undret seg over at folkehøgskolen, som er så bra på internasjonale spørsmål og menneskerettigheter, var lite synlige på konkrete utfordringer som for eksempel billige klær og arbeidsforhold i utviklingsland.

– Vi sender de dumme arbeidsoppgavene til Kina. I Europa ønsker vi å være smarte og sende industrien til det kinesiske diktaturet. Det er viktig å ta fatt i etiske dilemmaer som for eksempel billige klær og dårlige arbeidsforhold, og slavearbeid i Qatar før fotball-VM der, hevdet Aarebrot.

BRUTALISERING

Aarebrot ønsket seg mer filosof i inn i folkehøgskolen og mente det var folkehøgskolen som burde være i bresjen når en snakket om dannelse – og ikke kongehuset. Han ville ikke kritisere kampen for å få elever til folkehøgskolen, men etterlyste et felles «pensum» med verdier en ville formidle.

– Vi trenger et vern mot en brutalisering av den offentlige diskurs, vi må akseptere motstanderes rett til å uttale seg. Det har kommet en hattone på nettet som kan påvirke en type som Breivik – og som bekymrer meg. Jeg har et håp om at folkehøgskolen kan være en frontsoldat i kampen mot høyrepopulismen, avsluttet en opplagt professor fra Bergen.

ÅNDSFRIHET I DAGENS SAMFUNN

Et samfunn som vil ha åndsfrihet må respektere at man har moralsk rett til å handle etter sin overbevisning. Åndsfrihet fordrer en mindretallsrett – og det krever en bestemt form for demokrati, – og den fordrer tvil, hevdet Torstein Balle i sitt foredrag.

Balle er seniorforsker og dansk grundtvigianer – han er tilknyttet Grundtvigsenteret ved Århus universitet – som også er lokalisert i København. Han har vært med i en stor gruppe som har gått sammen om å undersøke åndsfriheten i Danmark (sammensatt fra høyre til venstre i politikken). De har spurt seg: Er åndsfriheten i Danmark truet?

Det var nok noen som etter hvert hoppet i stolen over Balles prinsipielle tenkning. – Åndsfrihet må innebære aksept/rett for det absolutte. Åndsfrihet er ikke bare å si at enhver er salig i sin tro. **Annerledes tenkende skal ikke bare forstås, men respekteres.** Vi skal kreve rett til å tenke rasistisk, men vi må ha noen grenser for hvordan vi skal handle, hevdet Balle.

Han innrømmet at det er mange dilemmaer og paradokser i dette, og at mennesker med absolutter må arbeide med hvordan de skal forholde seg til åndsfrihet. – Men skal vi snakke om åndsfrihet blir en nødt til å arbeide med å forstå den andres synspunkter.

Har åndsfriheten grenser – spurte han. Her hadde han mange svar – de var samtidig spørsmål som dermed krever ytterligere arbeid.

- *Er åndsfriheten underordnet eller overordnet politikk?*
- *Er demokratisk vedtatte lover åndsfrihetens grense?*
- *Kan sivil ulydighet begrunnes/legitimeres med åndsfrihet*
- *Skal en demokratisk stat yte tilskudd til en friskole, som bygger på antidemokratisk ideologi?*

Dette var blant de store dilemmaer han presenterte. Han viste til aktuelle saker fra Danmark; som forbud mot å synge julesanger i skolen, en muslimsk kokk som måtte spise svinekjøtt, prester som tvinges til å vie homoseksuelle, og en skole som søker etter kristen regnskapsmedarbeider. Konkrete eksempler hvordan åndsfriheten utfordres i dag, i følge Balle.

– Ny-ateistene hevder at mennesket ikke er et åndsvesen. Kan vi da snakke om åndsfrihet? Kampen om åndsfrihet blir en kamp om mennesket som et åndsvesen, sa Balle.

Det var et meget interessant foredrag Torstein Balle sto for i Trondheim. Her var mange utfordrende spørsmålstillinger som det skulle vært mer tid til å diskutere i plenum og grupper. Det finnes ikke enkle svar og konklusjoner på dette området.

FOLKEHØGSKOLEN EN VIKTIG ARENA FOR DEMOKRATISK DANNING

GRIP DEMOKRATIET – FOLKEHØGSKOLE-PROSJEKTER I 2014

AV ØYVIND BRANDT

Grundtvig argumenterte under eneveldets siste år for å opprette folkehøgskole for at ungdom skulle kunne forberede seg på det kommende folkestyret, demokratiet. Folkehøgskole har siden den gang, sammen med foreningsliv, borettslag, andelsbevegelser, organisasjoner, kulturlivet m.m., vært en viktig del av og bidragsyter til vårt lands kultur og selvforståelse, vårt norske og

demokratiske samfunn og internasjonale engasjement.

Når det i 2014 både er 200 år siden grunnloven ble vedtatt på Eidsvoll og 150 år siden den første folkehøgskolen så dagens lys i Norge, gir det oss en motivert anledning til å markere folkehøgskolen som en viktig demokratisk dannende bidragsyter, med sine tilsvarende 11 prosent av ungdomskullene innom våre skoler som elev hvert år.

NORDISK DEMOKRATI – BÅDE STYREFORM OG SAMVÆRSFORM

Grip demokratiet er en flertydig tittel på folkehøgskolenes markering av 200 år med demokratisk grunnlov og 150 år med folkehøgskole i Norge. Grip demokratiet kan forstås både som å ta demokratiet i bruk, men også peke på målsetningen om å begripe demokratiet. En nyanse kan også gå på en dimensjon av å forsvare og videreutvikle vårt demokrati i en tid da dette utfordres av både teknologisk, økonomisk, miljømessig og kulturell/verdimessig utvikling i verden.

Demokrati er et mangetydig ord, og skal i folkehøgskolesammenheng forstås vidt. Demokrati i en nordisk forståelse er en livsholdning og livsinnretning, basert på et menneskesyn og et samfunnssyn som griper inn i alle livets forhold. Fra det formelle demokratiet med sine regler for medvirkning konstituent, i arbeidslivet og i det sivile samfunnets mange intitusjoner, til de store og små samtaler, bl.a. ved kulturlivet

og samværet i familien. Folkehøgskolen har myndiggjøring av den enkelte som utgangspunkt for et aktivt og meningsfullt liv i samfunnet.

DEMOKRATIBUDSTIKKA

Prosjektgruppen for folkehøgskolenes markering av grunnlovsjubileet har landet på fire prosjekter, som vi tar mål av oss i en samlet norsk folkehøgskole å gjennomføre i 2014. Første prosjekt håper vi alle folkehøgskoler blir med på. **Demokratibudstikka** blir spesialdesignede budstikker som i 2014 sendes mellom alle folkehøgskolene som fem parallelle stafetter fra fhs til fhs fordelt på fem landsdeler og med følgende fire oppgaver:

- Avgjøre hvordan motta og bringe Demokratibudstikka videre avsender- og til mottakerskole
- Skolen arrangerer minimum ett åpent arrangement om grunnloven/demokrati
- Arrangement skal forsøkes omtalt minimum i lokal presse/media og på dedikert felles nettsted
- Under vignetten «Demokrati uten ord» utfordres elevene til å arbeide med en selvvalgt grunnlovsparagraf, evt. annet demokratisk tema, for å lage ett eller flere nonverbale og utstillbare uttrykk for (sider) ved paragrafen/temaet.

Det planlegges at budstikkene utstyres med GPS-sender og kan til en hver tid følges på nett.

NY NORSK GRUNNLOV

Med det tenkte utgangspunkt at dersom det ikke fantes en norsk grunnlov, hvordan skulle den så se ut, dersom ungdom, ved fhs-elever, skulle utarbeide denne i dagens Norge og verden?

Skoler/elever som ønsker å delta, via f.eks. valgfagsgrupper starter prosessen på skolen. Så møtes gruppene på Eidsvoll annet egnet sted for via en dialogbasert konferanse (for-samling) å komme fram til det endelige forslaget til ny norsk grunnlov. Denne overrekkes så stortingspresidenten på en pressekonferanse i vandrehallen på Stortinget, hvor NRK og andre riksmidier inviteres. Målet er blant annet å skape en spennende og bevisstgjørende prosess om hva grunnlov er eller kan være og de valgene man står overfor i en slik prosess i forhold til grunnleggende verdier.

DEMOKRATIER I ENDRING, EUROPA +

Hva vi mener med demokrati er ikke en gitt størrelse og er under press av både teknologisk, økonomisk, maktmessig og demografisk utvikling i og utenfor landet vårt. Vi er daglig vitne til demokratiske utfordringer i EU, spesielt Sør-Europa, i Øst-Europa og i Nord-Afrika og Midt-Østen. Via en kikkoff-

samling, hvor det er ambisjonen å få med utenriksministeren, er det målet at interesserte lærere og elever, grupper / klasser i fhs, og som evt. skal reise med i Europa eller i land som grenser til Europa, gjennomføre en prosess som ender opp med hypoteser om demokratier i endring. Hypotesene lastes opp til prosjektets nettsted for kommentarer og kan også «testes» av elevene i de landene de kommer til ved å intervju folke høyt og lavt i samfunnet. Korte rapporter lastes opp til nettstedet, som også gjøres kjent for opinionen og ungdoms- og videregående skoler i Norge.

@DEMOCRACYWALL.NET

«@democracywall» er et prosjekt der ambisjonen er at alle folkehøgskoleelever som er på studietur i inn- og utlandet i 2013–2015 har med seg en liten ekstra oppgave: å spørre en ungdom der de kommer om hva demokrati betyr for vedkommende. Bilde og svar lastes opp til interaktivt verdenskart på nettet. Derved vokser det i løpet av 2014 (2013–2015) fram demokratistatements fra ungdom i hele verden via folkehøgskoleelever.

Prosjektet søker også å få til interaktiv monter/stander foran stortinget/ i Spikersuppa eller Rådhusplassen eller annet sentralt og egnet sted i Oslo. Videre er det planen å knytte løsningen til Facebook for spredning av kjennskap, samt å informere media og landets ungdoms- og videregående skoler om veggen, som evt. kan benytte som utgangspunkt eller del av evt. arbeid med demokrati i ulike fag, inkludert engelsk.

2014-KONTAKT PÅ HVER SKOLE

Det tas sikte på å etablere en prosjektkoordinator og en prosjektgruppe sentralt. Prosjektleder har til ansvar å planlegge og gjennomføre prosjektene med de ansvarlige på skolene. Det vil være naturlig at hvert av de fire prosjektene etablerer en arbeidsgruppe for hvert enkelt prosjekt, der prosjektleder er med. Prosjektgruppen fungerer som referansegruppe for prosjektleder og bør settes sammen av representanter sentralt og fra skolene tilknyttet hver av de fire prosjektene.

Hver folkehøgskole utfordres til å peke ut en 2014-kontakt for kontakt mellom prosjektledelse og skolen. 2014-kontakten mottar informasjon om invitasjoner og informasjon om prosjektene, og har til ansvar å videreformidle dette til ansatte og elever på skolen, samt evt. initiere lokale prosesser skolen ønsker å gjennomføre.

Det planlegges at 2014-kontaktene samles til en kickoff-samling våren 2013, der alle de fire prosjektene presenteres og deltakelse avklares.

MYNDIG MEDBORGERSKAP MOT 2014

NYTT KURSTILBUD FRA PUF I SAMARBEID MED SKIRINGSSAL FOLKEHØGSKOLE

Einar Øverenget kommer.

Det er nå klart for et nytt, og utvidet filosofisk praksiskurs, som skal strekke seg over et helt år. Kurset starter i Oslo 16. april, på Humanismens Hus, og prosjektleder Sigurd Ohrem kan skilte med noen virkelig gode navn til åpningsseminaret.

Først ut er den høyprofilerte filosofen og forfatteren Einar Øverenget, som bla skal snakke om vennskap i eksistensielt perspektiv, et velkjent og viktig kjerne-tema for alle som har gått på folkehøgskoler. Dr.philos i etikk, Lars Gunnar Lingås skal innlede om etikken og dømmekraftens viktige rolle innenfor utdanning og danning.

Deretter tar filosofisk praktiker Morten Fastvold over. Hans hovedtema som er hentet fra bl.a Dewey, omhandler hvordan et undersøkende fellesskap kan fremme demokrati, medvirkning og kritisk tenkning.

I videreføringen av disse innleggene går så åpningskurset over i sin praktiske fase, der deltakerne får innføring og trening i bruk av dialog, innenfor ulike typer undervisning. Hele dag to, som ledes av Tom Rønning, er i hovedsak viet arbeid med sokratisk dialog. **Hele ti filosofiske praktikere er engasjert for å lede de praktiske dialogene** og ta deltakerne videre både på åpningskurset og i videreføringen, på den enkelte skole.

Formålet med kurset er å øke den pedagogiske kompetansen innenfor praktisk-filosofisk virksomhet i skoleslaget, gjennom å tilby innføring og opplæring i dialogiske metoder fagaktiviteter/temaer. Denne kompetansen skal videre, innenfor prosjektets rammer, også komme elevene til gode. Det overordnede formålet er å bringe eleven i tale, og gjennom dette – sette i gang egenrefleksjon.

Kurset, som er ambisiøst og omfattende består nemlig av langt mer enn programmet disse to åpningsdagene. I alt er det seks møter/samlinger, to sentrale og resten ute i distriktene.

Annen samling, som foregår i august/sept i distriktsbaserte grupper, inneholder fordyping i dialogiske praksismetoder, videregående øvelser og veiledning i anvendelse av de lærte metodene. Videre skal lokale undervisningstiltak planlegges.

Med det tredje møtet, som foregår på hver enkelt skole, skjer den første konkrete utprøving av metodene lokalt. Tiltaket som er praktisk-pedagogisk, går over en hel dag, og inneholder forberedelser, veiledning og gjennomføring av et konkret undervisningsopplegg i forhold til valgfag eller fellesfagsgrupper på den aktuelle skolen. Etter gjennomført tiltak, blir dette oppsummert og erfaringene herfra tatt videre til neste samling i den regionale gruppa.

Slik fortsetter kurset med nok en distriktsvis samling og et siste lokalt møte, da igjen er tiden inne for at samtlige deltakere skal møtes, på Humanismens Hus i Oslo, april 2014.

Avslutningskurset samtlige deltakere til en endags oppsummering og formidling av egne erfaringer med hele kurset. Det blir en innledende, sam-lende og grundig gjennomgang av samtlige undervisningsprosjekter med evaluering og refleksjon. Elementer til en oppsummerende rapport vil bli produsert i og etter avslutningsseminaret, forhåpentligvis med en mer presentabel utgivelse som resultat, sier Sigurd Ohrem, som oppfordrer alle skoler, både fra NF-leiren og NKF til å melde seg på kurset.

Fristen er 26.mars.

SIGURD OHREM

MYNDIG MEDBORGERSKAP MOT 2014

Seminar om filosofisk praksis og etisk dømmekraft
med sokratisk dialog som metode

Sted: Humanismens hus – Oslo
Tid: 16. – 17. april – 2013

PROGRAM

TIRSDAG 16. APRIL

- 10.00: Åpning – morgensamling og plan for dagen
- 10.10 – 11.10: Einar Øverenget: Vennskap, tillit og selvrespekt. Eksistensielle spørsmål blant folkehøgskolens mennesker.
- 11.15 – 12.15: Lars Gunnar Lingås: Etikk og dømmekraft – i danningens praksiser.
- 12.30 – 13.30: Morten Fastvold innleder ut fra Dewey: Hvordan et undersøkende fellesskap kan fremme demokrati, medvirkning og kritisk tenkning.
- 13.30 Lunsj
- 14.30: Sigurd Ohrem: Om kursets videre plan og gjennomføring.
- 15.00 – 16.45: Gruppearbeid: Erfaringer med et undersøkende fellesskap. Videre innføring i filosofisk samtalepraksis.
- 19.00 Middag

ONSDAG 17. APRIL

- 08.30: Morgensamling – Sigurd Ohrem: Dialogisk praksis i folkehøgskolen – hva – hvorfor – hvordan
- 9.00 – 10.00: Tom Rønning (leder for dagen): Hva er Sokratisk dialog
- 10.15 – 12.15: Gruppeundervisning med Sokratisk dialog. Dialogmetode i praksis. Ulike uttrykk og virkemidler: Fortellinger, visualisering, lister, syntese.
- 12.30 – 13.30: Lunsj
- 13.30 – 15.15: Smågruppeøvelser med utprøving sokratisk dialog i praksis.

VELLYKKET KURS I FILOSOFISK VEILEDNING

*Lørdag 27. og søndag 28. oktober gikk kurset
Filosofisk veiledning av stabelen som
planlagt, i Humanistenes Hus.*

Et glitrende opplagt kursleder Finn Thorbjørn tok de vel 30 deltakerne med på en velregissert reise inn til hjertet av undringens labyrinth, ved hjelp av den Filosofiske Praksis. Det var en vel komponert meny bestående av inspirerte foredrag, estetisk appellerende PP-presentasjoner og praktiske gruppeopplegg, som ble servert over to spennende seminar-dager.

Måltidene besto av innslag som «Hva er filosofiske veiledning og den sokratiske dannelsesprosess», med smakebiter fra de fem Sokratiske momenter, og en innføring i det som kaltes Short Socratic Dialogue, ispedd en serie med praktiske øvelser til dessert.

Som en del av seminaret, hvor vel halvparten var aktive filosofiske praktikere, la prosjektleder Sigurd Ohrem fram en evaluering av forprosjektet Filosofisk praksis, med deltakere fra Ringerike, Senter for seniorutvikling, Hallingdal og Skiringssal folkehøgskole. I tillegg la han fram planen for det nye kurset *Myndig Medborgerskap*, som settes i gang samme sted, på Humanismens hus 16. april 2013.

FOLKEHØGSKULEMORA LISE STAURI

FØRSTE KVINNE SOM FOLKEHØGSKULESTYRAR

Ho blir i ettertid minna for å vera landets fyrste kvinnelege folkehøgskulestyrar, eller rektor som vi heller seier i dag. Men dette var ord ho ikkje likte.

AV RASMUS STAURI

Lise Stauri (1882–1949) kalla seg heller «høgskulemor» i brev til vener og i omtale med elevane. Og i skrift og tale var kanskje det ein meir høveleg tittel, da det offisielle mottoet ho styrde skulen sin etter var: *Denne skulen er ein heim og denne heimen er ein skule*. Med dette ville ho skape ein heim for ungdom som søkte til den folkehøgskulen ho dreiv og leggje til rette for eit inspirerande miljø både for lærarflokken og dei unge. Det var elles noko ved personlegdomen hennar som ikkje passa med titlar. Ho var for mykje medmenneske til det. Sjølv i dag, så mange år etter at ho gjekk bort, lever det folk som uoppfordra talar om henne i varme ordelag, så ho må ha vore eit menneske med store menneskelege kvalitetar og evne til å få folk til å trivjast og utvikle seg.

Ho styrde Gudbrandsdalens folkehøgskule på Hundorp i Gudbrandsdalen i åra 1932 – 1948, men arbeidde i alt i folkehøgskulen frå 1902–1904 og frå 1907–1948, så det vart ein 43 år lang arbeidsdag i svært skiftande samfunnsmessige og pedagogiske vërlag, ikkje minst under krigen, da ho laut stå ansvarleg for *Hundorp skolehjem*, der det var naziststyret som sette premissane frå 1943 til krigsslutten. Det er ei søge i seg sjølv, som ikkje skal omtalast spesielt i denne artikkelen. Men ho vart beden om å setja opp eit høgt gjerde rundt skuleeigedom. Da er sagt at ho svara: «Dette er ein skule og ikkje eit fengsel». Det vart ikkje bygd gjerde. Å drive skule var for henne noko meir enn å halde timar og gi kunnskap.

Denne skribenten kjende henne ikkje, sjølv om ho var bestemor mi på farsida. Ho døydd i februar 1949 – altså for 64 år sidan i desse dagar. Ho levde og arbeidde i ei tid sjølvstendig og ulik vår tid. Derfor er det interessant å spørja: **Kva styrde livsgjerna hennar og kva verdiar og ideal arbeidde ho for som landets fyrste kvinnelege styrar på ein fri-lyndt folkehøgskule?** Fyrst nokre biografiske informasjonar.

TIDLEGE LIVSÅR

Lise Karine Høie var prestedotter, fødd i Stavanger 6. januar i 1882. Ho døydd 14. februar 1949 på Hundorp. Faren var unitarprest og skulestyrar Rasmus Høie (1833–1909) og mora heitte Lise Karine Tronsdatter Tjøstheim (1846–1891). Lise mista såleis mor si i unge år, og voks opp hos syster si, Dorothea, som var gift med fylkesmann Oddmund Vik (1858–1930) i Ullensvang frå ho var 9 år gammal. Ho fekk ein trygg, men morlaus oppvekst.

Ho gjennomførte seinare eit førebuingkurs for seminaret hos far sin ved St. Petri skule i Stavanger, og tok til på Stavanger seminar, men det vart nedlagt i 1901. Derifrå reiste ho 19 år gammal til Viggo Ullmanns folkehøgskule skule i Seljord, der ho møtte møtte mannen sin, Rasmus Stauri (1867–1932), frå Stryn på Ullmanns seminar i Seljord i 1901. Han kom dit i 1898. Ho var 19 år, han var 34, ein aldersskilnad på 15 år da dei møttest. Det vart eit par av dei to, og vegen vart staka ut da dei tok til på eigen folkehøgskule på Vik i Kvam, oktober 1902. Ho gjekk inn i skulegjerna og vart den beste støtta for mannen sin, berre 20 år gammal. Det skorta ikkje på mot og arbeidsvilje.

«*Dette er ein skule og ikkje eit fengsel. Det vart ikkje bygd gjerde. Å drive skule var for henne noko meir enn å halde timar og gi kunnskap*».

Ho vart verande i Kvam i to år fram til 1904, men braut opp for å reise til Danmark på gymnastikk-kurs. Ho tok eksamen ved Elverum seminar i 1904 og hadde ulike postar etterpå. Fyrst i Vats i Ryfylke, seinare ved Buøy frå 1. mai 1905 og til sist ved den gamle skulen sin, St. Petri i Stavanger frå 1. juni 1906. Frå 1. januar 1907 tok ho tre månaders kurs ved Industriskolen i Kristiania. Men ho heldt fast ved Rasmus Stauri, og dei gifta seg i Ullensvang i Hardanger sommaren 1907. Dei fekk ein stor familie med åra, fire jenter og ein gut.

EIT STØRRE SAMFUNNSARBEID

I ettertid ser ein tydeleg at å styre ein folkehøgskule i hennar styrartid (1932–1949) var meir enn å halde orden og vera tydeleg og synleg i skulekvardagen. Slik skulebygningane vart ordna på Hundorp og på Vik i Kvam, måtte privatliv, skuleliv og offentleg liv gå i kvarandre. Nokon styrarbustad fanst ikkje. Privatliv i vanleg forstand vart umogleg, da familien budde midt iblant elevane. Og med ein barneflokk på fem ungar frå 1908 til 1918 var det nok å halde fingrane i. Lise Stauris kultur- og samfunnsengasjement var breitt. Ho var ein periode formann i Gudbrandsdal krets av Norges Husmorforbund, som ho tok initiativet til i 1929, da kretsen vart stifta på folkehøgskulen på Hundorp. Ho var også ei tid medlem i landsstyret i Husmorforbundet og i denne samanhengen reiste ho mykje rundt og heldt foredrag. Ho var elles med i Hjemmenes Vels Landsforbund ein periode. Og lokalt hadde ho mange verv. Ho var formann i Sanitetsforeninga i Sør-Fron i 1926–28 og i Sør-Fron husstellkomite frå 1945, dessutan medlem i soknerådet i Sør-Fron frå 1932 og i fleire år framover. Ho gjorde studiereiser i Danmark, Sverige, Storbritannia, Tyskland, Spania og Italia. For arbeidet sitt fekk ho Kongens fortjenestemedalje i gull i 1947.

Gudbrandsdalens folkehøgskule på Hundorp

OPPSTART I KVAM, 1902

I opningstala i oktober 1902 vart desse avslutningsorda forande for dei både: «Rettigheter uten de fornødne plikter er et høist tvilsomt gode. Vi skal gjøre hva vi makter...» I ein artikkel ho skreiv for *Norske gardsbruk* bind X Oppland Fylke 2, utgitt i 1953, «Ungdommen» skriv ho:

Jorda skrik etter bender som kan ta fatt, alle stader trengst det nevar som kan ta eit tak og vera med på det store atterreisingsarbeidet. Den moralske atterreisinga blir den lengste og verste. Her er det heimen og skulen som ta eit krafttak for å gje ungdommen att arbeidsglede og trua på livet. – Det var med stor spaning vi tok mot elevvar etter krigen. Mange av elevane hadde levd fjarleg, modig. Det var i glad undring vi fann ut at mest alle hadde berga seg fint. Det er heimen som fyrst og fremst skal ha takken og æra for at det gjekk så godt med ungdommen vår under krigen. Storskogen av Sven Moren sluttar slik: «Her blir nok storskog att, når ein berre fer fint med ungskogen».

«Ho gjorde studiereiser i Danmark, Sverige, Storbritannia, Tyskland, Spania og Italia. For arbeidet sitt fekk ho Kongens for-tenestemedalje i gull i 1947».

Desse orda er talande for livssynet og livsinnstillinga hennar. Ho var eit byggjande menneske som i stor tiltru til humanistiske livsideal la grunnlaget i heimen og i familien. I det same stykket, som ho gjorde ferdig i 1949, same året som ho døydde, forsvarer ho dette å ha eit ideal:

Rasmus Stauri

I vår tid har mange så lett for å smile når talen kjem inn på dette med ideal. Det var berre i gamle dagar at ungdomen hadde tid til slikt, meiner dei. Nei, det er ikkje sant dette at dei unge ikkje har ideal. Stakkars den ungdomen som ikkje har ungdomsdraumen – det blir tomt utan den.

Mange vil nok hevde at desse orda trengst nok å bli utdjupa og nyansert i 2012. Ut frå hennar innstilling til den pedagogiske livsgjerninga ho gjekk inn for i alle dei år står hovudbodskapen og meininga likevel fast. Mennesket, det unge mennesket skal stå i sentrum, og alle sider ved det unge mennesket. Ho levde etter desse orda: Trua på dei skapande og byggjande livskraftene i kvar enkelt så sant grunnlaget blir lagt rett til rette.

SKULEPROFIL

Det «levande ordet» etter Grundtvigs idear var viktig i hennar styringstid. Ein velkomsttale kunne innehalde normer for korleis eleven skulle oppføre seg. Ho heldt mange taler i Gudbrandsdalen, der ho budde mykje av livet sitt. Desse talene er alle tufta på opplysningsideane i den klassiske folkehøgskulen. Emna er mange og dei har alle ein klar bodskap. Talene hennar er gjennomsyra av ei oppfordring, ei maning om å sjå sin eigenverdi. Elevane blir oppfordra til å bruke livet sitt til kva det er verdt. Elevane får høre kor dyrebare dei er for foreldra sine – skulen er audmjuk ved å få ha dei ein vinter. Folkeskikk og sømeleg framferd er viktig. Protokollane frå hennar styringstid viser at det sjeldan var behov for disiplinære tiltak – det var sjeldan tema på læremøte. Altså kunne ein velkomstale vera nærast som eit reglement, får ein inntrykk av.

Eit viktig side ved skuledrifta i dei åra Lise Stauri styrde var å knyte til seg kjende kvinner og menn i samfunnslivet. Ikkje berre for vennskaps skuld, men for å kunne dra nytte av den kunnskap og samfunnsmessige posisjon desse menneska hadde i samtida. Foredraget er den sentrale formidlingsforma. Blant dei mange som besøkte skulen i hennar skuletid, er nok professor Fredrik Paasche (1882–1943) den mest synlege. Eit livslangt vennskap oppstod mellom han og styrarfolket i åra 1919 til han

laut rømme landet i 1940. Som historikar og litteraturforskar med fagspesialitet i norsk middelalder vart Paasche både ein nær venn og ein nyttig hjelpesmann i skuledrifta. Ein klår ideologiske profil for folkehøgskuledrifta streka han mang ein gong under, og ikkje minst kjem det til uttrykk i desse orda, henta frå eit foredrag midt på 1930-talet:

Det er en viktig gjerning. Den blir gjort for ungdommen vor, fremtiden vor. Paa folkehøiskolen i Fron har flokken av bygdeungdom, og ungdom fra dalen og bele landet hat sit hjem et tid, visst ikke den fattigste tid av sitt liv, selv om det var smaatt for mange – men en tid som gav noget, vi tør vel si at den for mere end én blev grundleggende. Her lærte de unge praktisk dyktighet, her vokste de i kundskap, her levde de et godt kameratliv, her fik de veiledning til hva som bygger et land og holder er folk ved makt. Det blev sagt dem hvad hjemmet og foreldres arbeid er verdt, hva frihed og fred er verdt, og retten og den selvstændige tanke – i en tid da mennesker fristes til at tro paa ufrihet. Vaapen og voldsfærd (Fredik Pasche, 1934)

I tråd med desse tankane og ideane arbeidde Lise Stauri ut si folkehøgskulegjerning i den tida ho sat ved roret – frå 1932 til 1948. Ho ein viktig «premissleverandør» frå 1902 og fram til ho la frå seg ansvaret, eitt år før ho døydd. **Hennar tankar om ungdommen er ikkje uaktuelle i dag, men i vår komplekse og samansette tid vil ein kanskje etterlyse djupare analyser og vurderingar.** Lise Stauris mange foredrag er på den eine sida farga av det synet at opplysning og kunnskap er til det gode for kvar og ein- livskunnskap og praktisk dugleik. **Men bakom låg ei usvikeleg tru på at mennesket er godt på botn.** Her synte ho tillit til dei unge, og det lever mange historie om kor snill ho var der med ei livhaldning full av klokskap. Kanskje kan desse orda frå ei opningstale ved krigsutbrotet i september 1939 vera talande:

«Nå er ungdomsåra begynt – for mange den vakreste og lykkeligste tid, men også den vanskeligste. Og det er det er vårt høyeste ønske at vi må få være noe for dere i denne tid. Det er en urolig tid, tung, trist tid dere unge vokser opp i nå. Men nettopp nå trenger vi en ungdom som vil noe, en ungdom som er frisk og og vil frem og hjelpe fram alt det gode i menneskene. Det er vi i Nordens folk som til nå står utenfor krigen som skal være som en verdensmakt for hjertets sak på jorden. En ungdom som vil frem må kjempe for hjertets sak, som vil gjøre sitt til at livet blir det Skaperen mente med det – det håper vi å arbeide med i vinter. La ikke sløvsinn, likegyldighet ta makten fra deg, ikke tøys og tull tiden bort, men vær våken. Det trenger vår tid.»

SIGRID UNDSET

Lise Stauri førte eit stort og gjestfritt hus. I gjesteboka som ligg att skriv venen Sigrid Undset dette 30.august 1948. «Underlig å være her igjen. Lise Stauris godhet er det eneste som er nu som da, i april dagene 1940. Ja og så det skønne landet, eleven og åsene og bygden».

Årbok for Gudbrandsdalen, 1949 opna med minneord skrivne av Sig. Skogheim: «Truskap og hjartevarme var det som kanskje meir enn noko anna sermerkte fru Lise Stauri». Han trekkjer historia attende til dei ideane ho fekk frå Ullmanns folkehøgskule i Telemark, truskap mot eit livskall med Bjørnsons ord tekne på alvor: «Kjemp for alt hva du har kjær». Ei anna side ved personlegdomen hennar var evnen til å vera lik mot alle, høg og låg, liten og stor, ho vekte «tru hos tvilaren og vart til trøyst og kvile for dei som var hugsåre eller trøytne i livsstriden. Vi, elevane hennar, veit at det var lett å tru seg til henne, ho hadde eit eige lag til å vinne over vanskane og løyse floker». Slik sett lyste ho av naturleg autoritet.

I denne artikkelen har eg vald å la hennar ord få tale og så kan analysene og dei grundigare vurderingane koma i neste omgang. Men det må vera grunnar til at ho framleis blir hugsa og prata på, vel 60 år etter at ho gjekk bort.

«Ho levde etter desse orda: Trua på dei skapande og byggjande livskreftene i kvar enkelt».

*«Vi ser at de ansatte hos medlemmene
våre blir nysgjerrige og spente hver
gang vi kommer med en ny utstilling.
Det er tydelig at dette skaper
forventning og engasjement»*

KUNSTEN UT TIL FOLKET

*Kunst skaper kreativitet, trivsel
og inspirasjon. Og med skiftende
utstillinger på kontorveggene, skapes
det et godt og variert arbeidsmiljø.*

TEKST: MARIANNE BLINDHEIM ERIKSEN /
FOTO: PER THRANA

NY KUNST: Ingrid Wisløff, synes det er spennende å vise fram nyere kunst. Her med bildet «The curtain» – Peter Callesen. På gulvet «Paperman», «Two in one II» og «Selfmade Escher», alle av Peter Callesen.

– **V**i tilbyr noe som er fleksibelt, leket og morsomt. Gjennom å leie kunst får alle i bedriften anledning til å bli bedre kjent med forskjellige kunstneriske uttrykksformer, sier Ingrid Wisløff. Hun er daglig leder i «Kunst på Arbeidsplassen» (KpA), en organisasjon som har som mål å bringe kunsten ut til folk flest.

Det å leie kunst er blitt svært populært, og i dag har organisasjonen omtrent 150 medlemmer. Med nesten seks tusen originale kunstverk og over 300 utstillinger i sirkulasjon, er det mange som får glede av dette.

FLEKSIBEL AVTALE

– Det er rimeligere å leie enn å eie kunst, og gjennom en medlemsavtale får bedriften en utstilling på ti til femten originale kunstverk som kan byttes ut så mange ganger i året som ønskelig. Det er veldig fleksibelt, slår Wisløff fast.

– Vi ser at de ansatte hos medlemmene våre blir nysgjerrige og spente hver gang vi kommer med en ny utstilling. Det er tydelig at dette skaper forventning og engasjement. Vi får også tilbakemeldinger om at besøkende hos de forskjellige selskapene legger merke til at det stadig er ny kunst på veggene, og at dette skaper levende miljøer.

– Et medlemskap hos KpA inkluderer også kunstforedrag som holdes hos bedriften, og muligheten til å kjøpe kunst fra våre spennende salgsutstillinger. Målet er å gjøre kunst tilgjengelig for en bredere del av befolkningen, forteller Wisløff.

SKAPER DYNAMIKK

Et eksempel på en fornøyd bruker er Scandic Neptun i Bergen som har vært medlem av KpA i et par år. Hotellet har en egen stor kunstsamling. Men det var noe ledig areal i resepsjonen og inntil restauranten hvor det daglig passerer svært mange mennesker. Å investere eller flytte rundt på egen kunst ble for omfattende, og KpA ble løsningen.

– Vi har fått et område i hotellet med en skiftende dynamikk og en fantastisk god miks av tradisjonell og spennende ny kunst. Dette er en svært god måte å skape kunstopplevelser på, både for gjester og ansatte. Vi får mange kommentarer om kunsten vi stiller ut, og det betyr at folk bryr seg. Det er vitalt for hotellet, sier Birte Iversen som er markedssjef ved Scandic Neptun.

Mange medlemmer har fulgt organisasjonen siden oppstarten i 1950, og departementene er blant de største. Av andre kunder finner vi advokatfirmaer, it-selskaper og universiteter. Både kunstsamlingen og kundemassen representerer et spennende mangfold.

KUNST – EN DEL AV HVERDAGEN

Folk flest er på jobb store deler av dagen, og her har kunsten en viktig funksjon. Kunst kan gi nye, kreative innfallsvinkler, den er samlende, motiverende og inspirerende. Like selvfølgelig som at noen har frukt, kaffe og blomster i lokalene, like naturlig er det for andre å ha tilgang til spennende kunst hver dag på jobben. Kunsten gir et løft til lokalet, og er dermed med på å sette preg på omgivelsene på en positiv måte.

– I tillegg er mange bedrifter opptatt av å bruke kunst for å profilere seg selv. Kunst på jobben gir mye energi til dem som får anledning til å se og oppleve verkene, sier Wisløff. – Vi gløder for kunstformidling og er levende opptatt av å vekke nye tanker gjennom både vakker og provoserende kunst. Vi vil gjøre kunst til en del av vanlige menneskers hverdagsliv.

SKEPTIKERE BLIR TILHENGERE

Utstillingene har stor variasjon, og medlemmene kan gjerne komme med ønsker, men KpA er opptatt av at det er en rød tråd i utstillingen.

– Vi setter gjerne sammen utstillinger med kunst fra ulike tidsepoker. I slike sammenhenger er det interessant å belyse en fellesnevner som forener kunstverkene komposisjonelt eller tematisk, forteller Wisløff. – Enkelte har behov for kun ett bilde som skal henge fremme i en lengre periode, mens andre ser for seg en komplett utstilling. Ofte kommer kunden med konkrete ønsker, mens andre vil la seg overraske av en type kunst som kanskje kan virke litt fremmed. Slike utstillinger fører ofte til diskusjoner. Da opplever vi ofte at de ansatte går fra å være en smule skeptiske i begynnelsen til å bli veldig begeistret over tid. Da tar de gjerne kontakt med oss for en omvisning i utstillingen eller et lite kunstforedrag. Det er veldig hyggelig å vite at noen har latt seg bevege og fascinere, sier Wisløff.

UNGE OG SPENNENDE

Bildene til KpA er en miks av mange ulike kunstnere, selv om det er tydelig at de unge er spesielt spennende å vise fram.

– Det er gøy å kunne presentere unge, nyetablerte kunstnere som vi ser har talent, og som gjennom oss kommer ut til et nytt publikum. Samtidig er spennet i samlingen veldig viktig. Alt fra figurative klassikere til kjente modernister og internasjonale dagsaktuelle samtidskunstnere er representert. Det er viktig for oss å ha et bredt tilbud med god kvalitet for at vi skal kunne tilby noe spennende og interessant til alle, fastslår Wisløff.

«Kunst kan gi nye, kreative innfallsvinkler, den er samlende, motiverende og inspirerende»

TILGJENGELIG: – Målet vårt er å gjøre kunst tilgjengelig for en bredere del av befolkningen, sier Ingrid Wisløff, daglig leder i Kunst på Arbeidsplassen. Bildene på benken er (fra venstre) «Prison painter» – DOLK, «Lay out» – Sven Pålsson, «Orange/rosa» – Ingrid Haukelidsæter.

ALLE SJANGRE

Deler av finansieringen til kunstkjøpene kommer fra Kulturdepartementet og er med på å bidra til at utstillingene kan leies ut til en rimelig pris. Samlingen totalt sett må også være av en viss størrelse slik at kundene hele tiden kan få ny kunst innenfor ønsket sjanger eller av ønsket kunstner.

– Vi har i dag originale kunstverk innen foto, maleri, grafikk, tegning og en rekke kryssende kunstneriske disipliner. Blant annet formidler vi performancekunst til bedrifter som ønsker et friskt, litt annerledes kunstnerisk innslag i forbindelse med faglige og sosiale sammenkomster. Det er gøy å se hva kunst gjør med folk, avslutter daglig leder Ingrid Wisløff.

Les mer på www.kpa.no

Artikkelen er tidligere publisert i Wittusen & Jensens kunde-magasin, Etcetera.

KUNST PÅ ARBEIDSPLASSEN

er en halvoffentlig organisasjon som leier ut kunst til bedrifter. KpA har en samling på over 5000 bilder og 300 utstillinger som vandrer blant kunder over hele landet. Samlingen består av malerier, grafikk, fotografier, tegninger og akvareller. Årsavgift er 8.000 kroner pr utstilling.

De aller fleste kjente norske kunstnere er representert i KpAs samling, som for eksempel Jakob Weidemann, Frans Widerberg, Odd Nerdrum, Inger Sitter, Gunnar S. Gundersen og Kåre Tveter. Blant yngre kunstnere finnes arbeider av Vibeke Tandberg, Torbjørn Rødland, Bjarne Melgaard, Vanessa Baird og Marius Martinussen.

KpAs samling inneholder også utstillinger med verdenskjente kunstnere som Andy Warhol, Jeff Koons, Cindy Sherman, Thomas Struth, Candida Höfer, Jenny Holzer, Matthew Barney, Olafur Eliasson, Takashi Murakami, Raymond Pettibon og Damien Hirst. Kunst på arbeidsplassen sender utstillinger over hele landet.

Artikkelforfatteren i Seljord ved bysten av Viggo Ullmann.
– Særlig gjennom Viggo Ullmanns innsats går det også an å hevde at folkehøgskolen hadde vært med på å kjempe gjennom de nye skolelovene av 1889.
Foto: Øyvind Krabberød

PEILINGER OG PERSPEKTIV PÅ FOLKEHØGSKOLEN VED FORRIGE ÅRHUNDRESKIFTE.

PUNKTVISE NEDSLAG I HØGSKOLEBLADET.

AV ARILD MIKKELSEN

I 1905 var det 14 folkehøgskoler i Norge pluss amtsskolene og de kristelige ungdomsskolene. I mange sammenhenger ble alle disse omtalt som ungdomsskoler. Folkehøgskolene var likevel nøye med å omtale sitt skoleslag som den frie folkehøgskolen. Som alltid stod striden i disse årene også om økonomiske ordninger og om tilskudd fra det offentlige. Folkehøgskolen syntes i 1905 at den hadde fortjent det. Selv om det ikke var mange folkehøgskoler i 1905, opplevde skoleslaget likevel annerkjennelse i disse årene. Det følgende skal handle om det var kontinuitet eller brudd i folkehøgskolens linje i 1905. Året 1905 og 7. juni-vedtaket om unionsoppløsning er jo på mange måter et avgjørende punkt i norsk historie. Etter 1905 snakket man om den nye arbeidsdagen som kom. Jeg vil i denne lille artikkelen se litt nærmere på hvordan folkehøgskolen spilte sin rolle i den nye arbeidsdagen. Jeg prøver å se om det finnes linjer opp til 1905 som på mange vis var blitt fullført, og samtidig se hvilke perspektiver eller linjer som ble trukket opp etterpå.

DET NYE INDUSTRISAMFUNNET

Det bodde omtrent to og en kvart million mennesker i Norge i 1905. De fleste bodde på landsbygda, faktisk så mange som to tredjedeler; resten i byer eller tettbygde strøk. Jordbruk og fiske var viktigste levevei for rundt en million, mens omlag en halv million levde av håndverk og industri, litt færre av handel, transport og åndelig virksomhet av et eller annet slag. En kvart million hadde enten formue eller kår som hovedinntekt, og noen var ganske enkelt på fattigkasse.

Norge var et fattig land, klaseskillene var etter europeisk målestokk små, selv om noen få var meget rike. Folk flest hadde nok til mat, klær og husvære, men lite utover det. Langt på vei var Norge fortsatt et førindustrielt samfunn, selv om industrien i noen store byer hadde bygd seg kraftig opp og det hadde vokst fram en arbeiderklasse.

Årene etter 1905 representerer et skifte. I årene mellom 1905 og første verdenskrig legges grunnmuren for det nye industrisamfunnet. Ny elektrokjemisk og elektrometallurgisk teknologi og tilgang på elektrisk kraft er faktorer som preger den nye arbeidsdagen. Det går ikke lenge før industri står for

større del av bruttonasjonalproduktet enn landbruk og fiske. Perioden fra 1905 og fram til første verdenskrig blir en høykonjunkturperiode av dimensjoner med sterk økonomisk vekst. Samtidig ble levevilkåra endret, bosettingsmønsteret endret seg, nye næringer vokste fram, arbeiderklassen vokser fram og begynner å organisere seg i fagforeninger. Arbeidernes faglige landsorganisasjon ble stiftet i 1899.

VIGGO ULLMANN

Folkehøgskolen i 1905 kunne se tilbake på mange kamper som var blitt kronet med hell. Folkehøgskolen hadde vært på den progressive siden, mot embetsmannsstaten og mot Høire. Folkehøgskolen hadde vært på partiet Venstres side i kampen for parlamentarisme og unionsoppløsning, og kjempet for landsmåletts plass i skole og offentlighet. Særlig gjennom Viggo Ullmanns innsats går det også an å hevde at folkehøgskolen hadde vært med på å kjempe gjennom de nye skolelovene av 1889 som la grunnlaget for enhetsskolen og som definitivt sørget for at den gamle embetsstandens skole forsvant. Folkehøgskolen hadde tatt parti, vist vågemot og bidratt til at landet i 1905 hadde fått et folkestyre og var blitt selvstendig. Slik ble det også oppfattet av mange. Ett av flere eksempler er den talen amtmannen i Sogn holdt da Sogndal folkehøgskole feiret sitt 35-års jubileum i nettopp 1905. Amtmannen la vekt på at folkehøgskolen hadde kjempet for framsteg på mange fronter, og hadde spilt en avgjørende rolle i samfunnsutviklinga som gjorde 7. juni-vedtaket mulig.

Høgskulebladet 14 juni 1905, det første nummeret etter 7. juni-vedtaket, åpner med et storslagent dikt av Vetle Vislie som han kalte *Vaart land*. Diktet slår an stolte og sterke nasjonale strenger, slik det selvsagt var naturlig og riktig i det første nummeret etter unionsoppløsninga. I et seinere nummer kommer han med skarp kritikk av Christopher Bruun som var blant de 184 som hadde stemt mot unionsoppløsninga. Den nye nasjonale selvstendigheten var folkehøgskolens sak!

I en artikkel i *Høgskulebladet* skiller Vetle Vislie videre mellom det politiske og det nasjonale. Han hevder at Norge har blitt politisk selvstendig i 1905. Kampen må føres videre slik at Norge også blir nasjonalt fritt og selvstendig. For at det skal skje må norsk språk, landsmålet, bli landets språk samtidig som det må utvikles et nasjonalt kulturgrunnlag. Vetle Vislie var en aktiv forfatter, lærer og skribent i samtida med en ganske stor produksjon bak seg, og med mange artikler og dikt i *Høgskulebladet*. Han ble til slutt rektor på Hamar offentlige lærerskole til han gikk av med pensjon i 1929. Han kjempet mot sneversynt pietisme, var opptatt av overgangen fra bondesamfunnet til industrisamfunnet som han så komme, og de nye sosiale problemene som han så i samtida. Han mente nok at verdiene i de gamle bondesamfunnet måtte settes opp som motpoler både mot den nye kapitalismen og arbeiderklassens kamp som han oppfattet som en form for ny materialisme. Vetle Vislie uttrykker på mange måter kjerneverdiene som fantes i folkehøgskolemiljøet i årene rundt 1905.

«Arbeideklassen som den nye stigende klassen i samfunnet fant ikke sine verdier i skoleslaget.»

NORGE BLE URBANISERT

Det er helt klart at det i de nærmeste årene etter 1905 er det nasjonale perspektiver som preger folkehøgskolen, i tillegg til kampen om gode økonomiske kår. Henrik Kaarsted, en annen høgskulemann, legger stort alvor i spørsmålet «Korleis kann me i skulearbeidet gjera vaart til at nationalkjensla vert sterkare hjaa dei unge eller ætti» gjennom flere artikler i *Høgskulebladet*. Med nasjonalkjensle mener han «den vare kjensla for alt det som er landet, folket sit vel, ære og gagn». De tre faktorene som han løfter fram er «soga, songen og morsmaalet». Et annet uttrykk for samme grunnlagstenking finnes hos redaktøren av *Høgskulebladet* Olav Hamar når han i 1905 krever at: «Vegen til den høgste daning på heilt national grunn må ligge open for bondeungdommen».

Perioden fra 1905 til 1920 var altså preget av økonomisk høykonjunktur med sterk liberal kapitalisme, byene vokste og Norge ble urbanisert, arbeiderklassen ble radikalisert samtidig som tidas store politiske tema var det såkalte sosiale spørsmålet. Utfra artikler og innlegg i *Høgskulebladet* reflekteres nok disse problemene, men sees ofte i lett nostalgisk lys der bondesamfunnets verdier blir holdt fram. Jeg vil løfte fram om det ikke er i disse årene at folkehøgskolen glipper taket i arbeiderklassen og arbeiderungdommen fra byene. Aslak Torjusson er faktisk inne på dette i en artikkel i *Familieboka*. Han mer enn antyder at folkehøgskolen ble sittende fast i bondesamfunnets kultur og verdier, og at arbeideklassen som den nye stigende klassen i samfunnet ikke fant sine verdier i skoleslaget. Bildet må likevel nyanseres, og det blir feil å stemple folkehøgskolen som reaksjonær fordi skoleslaget var opptatt av det nasjonale i årene like etter unionsoppløsninga. Særlig hadde Viggo Ullmann allerede lenge før århundreskiftet advart mot vadmelsromatikk og seterjentelåt, og han var levende opptatt av arbeiderspørsmål og det sosiale spørsmål. Han gikk så langt at mange av hans motstandere mente at Ullmann ønsket en «ny samfunnsordning som man gjerne kan faa lov til at kalde en sosialistisk», som en av motstanderne uttrykte det.

AVSKAFFE FATTIGDOMMEN

Det sosiale spørsmålet og arbeideklassens kår trengte seg på. I *Høgskulebladet* nr. 8 i 1907 kommer en artikkel som tar for seg Thranebevegelsens program. Konklusjonen er at det politiske programmet til Thrane lang på vei har blitt oppfylt gjennom stemmerett og parlamentarisme, men at det sosiale spørs-

«For Bojer er folkehøgskolen den store «åreladning», folkehøgskolen gjør bondegutten til en drømmer slik at Amerika, eventyrlandet begynner å lokke.»

målet nå trenger seg fram. Folkehøgskolestyrer Rasmus Stauri er inne på det samme, og Thr.Klavenes lanserer i *Høgskulebladet* i 1908 et program for «at skaffe klasseforskjellen med all dens forbandelse ud af verden». Han vil at samtidshistorie skal inn på folkehøgskolens undervisningsplaner. Folkehøgskolens sosiale oppgave er å tale landsfolkets sin sak, og her kommer han med krass kritikk av «sedløyse, samfunnssjukdom og oppløysing» i byene. Samtidig hevder han at arbeiderungdommen må få råd til å gå på folkehøgskole. For at det skal skje må ungdommen få stipend, og undervisninga må nærme seg en slags fagutdanning med vekt på praktiske fag. Folkehøgskolen må ikke bli en partiskole, hevder han, den skal gi landsungdom ei avsluttende allmenndanning. Til slutt minner han om at arbeiderne i 1908 er i samme situasjon som bøndene var i 1814.

Dette er en interessant artikkel med mange spennende ansatser. Klavenes ser klart farene ved det undertrykkende klassesamfunnet, han ser arbeiderungdommens behov for allmenndanning og at folkehøgskolen kan gjøre denne jobben, men typisk nok sitter også han fast i det synet at byene og det urbane er fiendene, og at bygdene og bondesamfunnet er det sunne og livskraftige.

I spennet mellom byene, det urbane og arbeiderklassens vekst på den ene siden, og den sterke og naturlige nye nasjonalfølelsen etter unionsoppløsningen på den andre siden, skal folkehøgskolen forme sitt skoleprogram, sine pedagogiske visjoner for den nye arbeidsdagen i Norge. Som et høylytt bak-teppe larmer den økonomiske høykonjunktoren, industrireisinga, elektrifiseringa og det nye bosettingsmønsteret. I denne situasjonen ble forfatteren Johan Bojer en av folkehøgskolens hardeste kritikere. Han hevdet at folkehøgskolen var en opp-dreftsanstalt for emigranter. Han skrev: «Den norske bondegut er på forhånd uvirkelig. Har han sunget seg gjennom et folkehøgskolekursus da er jorden blevet ham fremmed. (–) på folkehøgskolen lærer man om bisonoksen, men ikke om norske kjør, man lærer lidt om stjernene, men intet om hvad der gror i fars jord». For Bojer er folkehøgskolen den store «åreladning», folkehøgskolen gjør bondegutten til en drømmer slik at Amerika, eventyrlandet begynner å lokke, skriver han. Her kommer kritikken fra nesten motsatt hold. Bojer mener at folkehøgskolen arbeider på feilaktig nasjonal grunn, den er svermerisk og høysvevende, mens den burde være jordnær og praktisk.

VENSTRESTATEN

De politiske partienes gjøren og laden etter 1905 kan være komplisert å holde rede på, men i 1908 faller regjeringa til Chr. Michelsen og venstremannen Gunnar Knudsen danner ny regjering. Ved stortingsvalget i 1909 er det likevel to andre partier som går av med seieren, Høire og Det frisinne Venstre. Sentrale navn er fortsatt Christian Michelsen, som nå har gått over til Det frisinne Venstre, Fridtjof Nansen, og Wollert Konow som ble ny statsminister. Wollert Konow blir beskrevet som folkehøgskolemann, grundtvigianer og venstre-veteran med radikal fortid. Dette ble likevel en svak regjering på tross av mange sterke navn. Regjeringa ble felt i 1912. Bakgrunnen var en tale Wollert Konow hadde holdt for Bondeungdomslaget i Kristiania der han hadde utropt målsaken som «den sak som sterkest har båret det norske folk gjennom det siste halve hundreår». Stortingsvalget høsten 1912 førte til stort nederlag for Det frisinne Venstre og Høire. Gunnar Knudsen ble ny statsminister, og satt fram til 1920. Samtidig fikk Arbeiderpartiet sitt store gjennombrudd i 1912 og fikk flere representanter på Stortinget enn Høire.

Wollert Konow ble felt på en av folkehøgskolens viktigste kampsaker, samtidig ble venstremannen Gunnar Knudsen ny statsminister og innleder for alvor den epoken som blant andre Rune Slagstad kaller for Venstrestaten. Det kan se ut som det ligger et paradoks her. For samtidig som folkehøgskolemannen Konow går av, kommer venstre-regjeringene med Gunnar Knudsen, og Norge går inn i en periode med sterk vekt på skole og utdanning. Skolefolk som Lars Eskeland fra Voss folkehøgskole og overlærer, rektor og til slutt professor i pedagogikk Erling Kristvik, blir framtrepende røster i skole- og samfunnsdebatt. Folkehøgskolens idègrunnlag blir i høyeste grad ført videre. Spørsmålet blir likevel om ikke den store samfunnsmessige og nærmest omformende kraft som folkehøgskolen hadde hatt fram til 1905 har blitt noe svekket ved at folkehøgskolen ikke i samme grad blir en del av den nye samfunnsomformende bevegelsen som dukker opp, nemlig arbeiderbevegelsen. At den til dels meget kraftige radikaliserings av arbeiderklassen må ta på seg noe av skylda for denne situasjonen, er nok temmelig klart. Arbeiderbevegelsens forhold til den nye Sovjetstaten er en annen årsak til kløften mellom folkehøgskolen og arbeiderbevegelsen. Folkehøgskolens ankerfeste var bygdekulturen og bondekulturen, oppfattet som en progressiv, folkelig og demokratisk plattform. Motsatsen ble en arbeiderbevegelse med ankerfeste i byene, i den nye industrien, og med en radikal politisk plattform.

Spørsmålet er om, og på hvilken måte, denne motsetningen har preget den frilynte folkehøgskolens videre linjer, gjennom mellomkrigstida, de avideologiserende femtiåra, student- og ungdomsopprørernes tiår fram til dagens samfunn med nye klasse-skiller og helt nye motsetninger.

Marianne Aasen, ledere av Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen på Stortinget. Foto: Øyvind Krabberød

TI GODE RÅD FOR KONTAKT MED POLITIKERE

Marianne Aasen, leder av Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen på Stortinget, besøkte Rektorforum i Drammen i november. Hun kom med gode råd for hvordan folkehøgskolefolk bør jobbe opp mot politikere for å få gjennomslag for sine saker.

AV EVEN ØVALD

1. Finn dine politikere

Folk jobber på ulikt nivå – nasjonalt, regionalt, lokalt. Du må finne ut hvem som er relevante for din skole, henvendelser til feil nivå gjør det vanskeligere å bryte gjennom.

2. Alle partier er like viktige

Alle de sju stortingspartiene sitter i posisjon et eller annet sted i Norge. Ingen av dem er uten betydning.

3. Men noen partier er viktigere enn andre

Det er regjeringen som har de viktigste politikerne. Med en flertallsregjering trenger man ikke gå veien om Stortinget.

4. Vær ryddig, saklig og etterrettelig

Bruker man triks og ufinheter, vil politikerne ha kort lunte. Her har folkehøgskolene tradisjonelt vært profesjonelle, dyktige og ikke sutrete.

5. Synliggjør verdien av skolen

Hvorfor skal politikerne bry seg om private folkehøgskoler? Man må spille på følelser. Beretninger fra elever som har lyktes og mestret etter tidligere motgang, har rørt Aasen. Skoler som ligger i natur-skjønne omgivelser, kan vise fram dette for politikerne. Det er forskjell på hvor stor tilknytning til folkehøgskole de ulike politikerne har.

6. Løs problemer – ikke skap nye

Politikerne får hele tiden høre om alt som er vanskelig. Lobbyister bør få fram hva de kan løse, ikke hva problemet er.

7. Nettverk er verdifullt

Man får ikke en skole til å fungere alene. Man må pleie sine kontakter.

8. Vær tydelige på hva dere vil

Det er viktig å komme til poenget. Man må bruke et godt og ubyråkratisk språk. Det kan være nyttig å liste opp punkter. I Regjeringen er det forbudt med regjeringsnotater over halvannen side. Man må få fram et budskap, men samtidig være kortfattet.

9. Bruk media med omhu

Man må vite hva man gjør når man bruker media. Noen folk ønsker å få en løsning med de rødgrønne, men begynner med et negativt oppslag. Da har de dårligere sjanser for å vinne fram med budskapet. Det er helt legitimt å komme med høylytt protest når det brenner. Men det er ikke nødvendigvis riktig å gå først til media med en sak.

10. Vær tålmodig – ting tar tid

Første innspill til statsbudsjettet kommer i januar, selv om statsbudsjettet lanseres i Stortinget først i oktober. Så kan man spørre seg: Hva er vitsen med høring etter statsbudsjettet når alle rammene er lagt? Svaret er at det er viktig til året etter. Økningen til folkehøgskolene skyldes at man har vært flinke ved tidligere høringer.

ZILPHIA HORTON 1910–1956

HØJSKOLESANGEN, DER SKREV SIG IND I HISTORIEN

Julenat 1931 lå den unge amerikaner Myles Horton i sit værelse på Den internationale Højskole i Helsingør og tænket på fremtiden. Han havde besøgt forskellige danske højskoler og skulle nu hjem *I cut'n sleep – I have a dream. Rejs tilbage. Find et enkelt sted, flyt ind og begynd!* Det blev til Highlander Folkschool i Tennessee.

Myles Hortons højskole havde fire hovedpunkter:

1. elever og lærere skulle bo under samme tag.
2. ingen statlig indblanding.
3. eksamensfri skole.
4. eleverne skulle kunne lære af hinanden.
5. og endelig skulle fællessang have en særlig plads i dagligdagen på skolen.

Mange sorte tobakskvinder og kulminearbejdere i Tennessee besøgte højskolen under arbejdsløsheds krisen i 1930-erne. En af de første medarbejdere, der kom til skolen var en ung musik- og sanglærer: Zilphia Johnson – som Myles Horton siden giftede sig med. De to skabte Highlander-skolen, der stadig eksisterer.

Zilphia Horton lærte de mange arbejdsløse at synge om fremtiden – ofte i tekster, som eleverne kendte fra negro spirituals. Sammen med lokale tobaksarbejderne stod Zilphia bag teksten: *We will overcome*. I slutningen af 1950-erne kom Rosa Parks og Martin Luther King ofte på Highlander-skolen, og da Peter Seeger kom på besøg ændrede han *will* til *shall* og gjorde sangen kendt under borgerrettighedsbevægelsen i 1960-erne. Som 22-årig sang Joan Baez sangen ved den store march i Washington 28. aug. 1963, hvor over 250.000 sorte og hvide gik sammen hånd i hånd – og dermed blev *højskolesangen* virkelig kendt.

I 1960-erne blev sangen også brugt på danske højskoler, men den kom aldrig med i højskolesangbogen. Ligesom Nordahl Griegs digt *Til Ungdommen* med Otto Mortensens melodi blev vigtig for mange i Norge efter 22. juli 2011, blev Zilphias Hortons højskolesang pludselig aktuel, da Bruce Springsteen sang *We'll walk hand in hand* ved mindekoncerten i Oslo på ett-årsdagen for Utøya.

SENDT TIL HØJSKOLEBLADET
5. AUG. 2012

1. **We shall overcome,**
We shall overcome,
We shall overcome some day,
Oh deep in my heart
I do believe:
We shall overcome some day,
2. We are not afraid ... to day
3. We'll walk hand in hand ... to day
4. The Lord will see us through ... to day

ER OVERGREP ROMANTISK?

AV DORTE BIRCH

Vi ønsker at unge jenter skal være trygge, at de aldri skal oppleve voldtekter og overgrep og at de, dersom de finner seg en kjæreste, ikke blir mishandlet fysisk eller psykisk. Vi oppdrar våre barn til ikke å snakke med fremmede og våre tenåringsjenter til ikke å gå alene på kvelden.

Hva slags signaler er det da vi damer, kvinner og kjerringer sender til våre yngre medsøstre når vi dyrker overgrep som noe romantisk? Hvordan skal unge jenter på vei ut i livet skjønne hva som er greit og ikke greit når mødrene deres, tantene deres og lærerne deres taler med to tunger?

THE KISSING SAILOR

Mange av oss har vokst opp med en variasjon av bildet av en sjømann som kysser en sykepleier på enten eget jenterom eller på rommet til en av venninnene våre [sett inn de tre variasjonene av bildet] og bildet har blitt ansett som hyper-romantisk. De fleste har nok gått ut fra at dette var et bilde av et par som ikke hadde sett hverandre på lenge og endelig var blitt forenet da 2. verdenskrig tok slutt.

Dessverre er bildet ikke et portrett av kjærlighet og lengsel. Sykepleieren har blitt funnet og i sin modne alder forteller hun om hvor ugreit dette kysset var. Hun følte seg angrepet på åpen gate og, som man kan se av bildeserien, så var det ikke noe kort kyss hun ble utsatt for.

Denne historien kunne ha endt der om det ikke hadde vært for reaksjonene på hennes historie. Kvinner på min alder har vært i harnisk – ikke fordi de syns det var leit at denne sykepleieren ble utsatt for det hun ble utsatt for, men fordi de mener hun burde holdt kjeft. Dette er romantisk, må vite, og sykepleieren bare overreagerer. Sjømannen var jo lykkelig for at krigen

var slutt og han måtte få lov å gi uttrykk for dette.

Dette har igjen fått yngre feminister til å angripe sine eldre medsøstre. Som en av dem sier det: «Sexuelle overgrep er ikke romantiske ... uansett!».

50 SHADES OF SHIT

Dessverre føyer det seg bare inn i rekken av uklare signaler vi sender til yngre jenter. Damer på min alder leser gladelig bokserien *50 Shades of Grey* og skryter av det i Aftenposten og andre medier. Angivelig er de så veldig frigiorte og frekke fordi de leser om BDSM (Bondage, Domination, Sadism, Masochism) – overhodet ikke gamle og grå.

Til de få som ikke har hørt om farsotten *50 Shades of Grey* så kan jeg si at det er de best selgende bøkene noensinne og at hovedgruppen av lesere er «voksne kvinner». Altså damer på min alder pluss/minus. Triologien handler om hvordan en mann tar fra en kvinne hennes rett til å velge egne klær, hva hun skal spise, hvilke venner hun skal treffe, egne meninger og eget forhold til egen kropp. Det finns mange kvinner på norske kriesentre som har blitt utsatt for tilsvarende behandling som den den kvinnelige hovedpersonen i *50 Shades* blir utsatt for.

ROMANTISK? NEPPE

Man skulle da tro at mine voksne medsøstre – damer med levd liv og erfaringer på baken – ville være fulle av forakt når det gjelder tematikken i *50 Shades of Grey*. Slik at det ikke. Triologien roses til skyene og voksne kvinner går åpent ut og erklærer at de skulle ønske at de også traff en mann som Christian Grey – den kvinnemishandlende «helten» i *50 Shades of Grey*.

Dette er signalene mødre sender til døtre, signalene damer sender til jenter. En ekte mann er en som fratar deg alt, også din personlighet. Det er kjærlighet, jenta mi!

UNGDOMSOPPRØR

Heldigvis er det noe som heter ungdomsopprør og jeg håper så inderlig at jenter tar et oppgjør med sine overgreps-forherligende mødre. For ellers får vi en ny generasjon av kvinner som ikke klarer å se forskjell på et overgrep og romantikk. En ny generasjon som dyrker «den sterke mannen» med den troen at han skal utslutte kvinnen for å vise egen styrke. En ny generasjon som syns voldtekt er helt greit hvis mannen er forelsket i kvinnen. Han bare måtte.

Jeg har dog en tilleggsbekymring når det gjelder min generasjons kvinner. Alle de voksne og modne damene som sender blandede signaler om romantikk og overgrep til unge jenter – hva slags signaler sender de til unge gutter?

Noe å tenke på for alle som jobber med unge jenter og gutter.

NORGES ETISKE VALG

– EN MØTESERIE STØTTET AV FRITT ORD

Det var romjul, stille og rolig på kontoret. Alle elevene hjemme, rektor i julemodus og jeg hadde tid til å tenke. Hvordan kombinere samfunnsengasjement, undervisning på Sund og kontakt med nærmiljøet, funderte jeg. Et par dager senere sendte jeg en søknad til *Fritt Ord*.

Fritt Ord var positive og støtter tre møter under paraplytittelen «Norges etiske valg». Det første møtet fant sted på Sund folkehøgskole 14. april. Møtet handlet om oljefondet, eller mer presist, om Norges pensjonsfond utland. – Hvilke etiske valg blir oljefondet stilt ovenfor spurte vi, i en minikonferanse med seks innledere, kunstnerisk innslag og innlagt kaffepause.

Det gjenstår to møter i denne serien. Et møte skal handle om migrasjon og klima, hvilke etiske dilemmaer vil Norge stå overfor etter hvert? Og det siste møtet skal handle om Afghanistan og lærdommen vi kan trekke etter engasjementet vårt der. Hvilke etiske slutninger gjør vi oss? Hvilke etiske valg er viktige neste gang vi som nasjon må ta en avgjørelse om å engasjere oss militært, eller å la være.

Ambisjonene i søknaden til Fritt Ord var store, og vi fikk bare om lag 25% av søknadssummen. Likevel, nå kan vi arrangere gode møter som ellers ikke hadde funnet sted. Målet er at hvert enkelt møte skal:

1. Gi utfordrende oppgaver til elevene, som både setter seg inn i problemstillingen som skal diskuteres, forbereder spørsmål, stiller spørsmål, ordner praktiske oppgaver forbundet med møtene, er verter og vertinner, ordner med kaffe og servering osv.
2. Gjøre oss mer synlige i lokalsamfunnet. Møtene er åpne for publikum, og vi inviterer blant annet politiske ungdomsorganisasjoner til å delta.
3. Synliggjøre Sund som en aktiv samfunnsdebattant. Målet er blant annet å få pressedekning på dette. Blant annet derfor forsøker vi å bruke innledere som opprinnelig kommer fra Trøndelag. Det hjelper!

Vi forsøker også å holde oss til malen som ble skissert i søknaden til Fritt ord. Hvert enkelt møte skal både ha fagpersoner, politikere, en filosof og et kunstnerisk debattinnlegg. Innlederne skal helst være på nasjonalt nivå. Vi ønsker at møtene skal være av høy kvalitet, og dermed er det administrasjonen som inviterer og gjør avtaler med innledere til møtet. Dette kunne elevene selv ha gjort, men det tar såpass mye tid og krefter at vi foreløpig har valgt å gjøre det selv. Det gjelder også selve møteledelsen, som er veldig viktig for at dette skal fungere. Aller helst ønsker vi å leie inn en profesjonell møteleder. Dette har vi gjort tidligere med godt resultat.

For oss på Sund er dette et morsomt men også krevende prosjekt å jobbe med. Gleden over å bli tatt på alvor av **Fritt ord** er stor, og jeg tror noe av begrunnelsen for det er at også *Fritt Ord* er opptatt av å ha en aktiv samfunnsdebatt i hele landet, ikke bare i Oslo-regionen.

Neste møte blir 9. mars 2013. Kommer du?

ASTRID MOEN, SUND FOLKEHØGSKOLE

NORGES ETISKE VALG

En møtetrekk arrangert av Sund folkehøgskole - støttet av stiftelsen Fritt Ord

**Norges pensjonsfond utland
– Hvilke etiske valg gjør oljefondet?**

Etikkrådet skal sørge for at oljefondet ikke gjør uetiske investeringer. Hvor går den etiske grensen for hva vi kan akseptere at våre penger investeres i? Blir med på diskusjonen sammen med:

Arild Herstad	Leder i Framtiden i våre hender
Eira Lie Jør	Folkeaksjonen for et rettferdig oljefond
Gerd Janne Kristoffersen	Stortinget for Arbeiderpartiet
Jan Ove Ekeberg	Økonomijournalist i TV2
Joakim Hammerlin	Filosof og forsker
Pablo Valverde	Sekretariatsmedlem i Etikkrådet

Kunstnerisk kommentar med Sundveier
Sund folkehøgskole lørdag 14. april kl. 14.00–17.00

Alle hjertelig velkommen Gratis inngang og kaffesalg

INSTITUSJONEN FRITT ORD er en norsk privat stiftelse, som beskriver sitt formål som å sikre ytringsfriheten og åpen distribusjon av publikasjoner. Den ble stiftet 7. juni 1974 av Narvesen Kioskkompanis direktør Jens Henrik Nordlie og Finn Skedsmo, samt høyesterettsadvokat Jens Christian Hauge.

Narvesen Kioskkompani var i flere år etter andre verdenskrig den eneste åpne distribusjonskanal for aviser og tidsskrifter, og så det som sin rolle å motarbeide datidens politiske ensretting og meningskontroll. Eiernes aksjer i Narvesen ble overdratt stiftelsen til 1. januar 1975, og danner grunnkapitalen i stiftelsens formue. Etter diverse endringer i eierforholdene, blant annet mot Norges Statsbaner, og ut i fra ønsket om å frikoble stiftelsen fra kommersielle interesser, ble alle stiftelsens aksjer i Narvesen solgt i november 2001. Formuen var i mars 2006 på 2,3 milliarder kroner. Stiftelsen har nå utelukkende samfunnspolitiske mesén-oppgaver.

WIKIPEDIA

«Gleden over å bli tatt på alvor av Fritt ord er stor.»

EKSISTENSIELLE SPØRSMÅL

Da eg nettopp har lese igjennom temanummeret i Folkehøgskole-bladet, kjenner eg trong til å gje redaksjonen og medarbeidarane ein stor takk. Dette lovar godt for framtida!

Det er etter mi meining på høg tid at desse spørsmåla blir teke opp og diskutert. Eg har mi lengste yrkeserfaring frå ungdomsskolen, men er framleis interessert i folkehøgskulen og følger med i kva som skjer der.

Godt er det at vi har tale- og trusfridom i dette landet, og det er

sjølvsagt at meiningane er delte når det gjeld spørsmål om religionar og livssyn. Vi som har gått på ein frilynt folkehøgskule, har fått læra at vi skal syne respekt for kvarandre også i desse spørsmåla. Vi veit også at det er skilnad på religiøsitet og ei fast tru. Likevel trur eg at det blir bruka altfor lite tid til å drøfte desse spørsmåla i skulen i dag. Ungdomane kan vera usikre på kva dei skal meine i tru og livssyn, og da har dei krav på å få høyre forskjellige synspunkt. Dette blir noko heilt anna enn misjonering. Mange gonger trur eg at vi lærarar kan påverka i positiv lei ved å vera oss sjølve også i desse spørsmåla, utan at vi fastset kva som er rett. Tenk til dømes på andre fag som historie og

samfunnskunnskap. Har vi ikkje sagt våre meiningar om desse tinga?

Nyleg hørde eg på skodespelar og forfattar Sven Tindberg om framstillinga av «Abrahams barn» og dei ulike religionane. Det var kunnskap til ettertanke for alle menneske som er i villreie om kva dei skal tru.

Folkehøgskulen må ikkje vera redd for å ta opp desse spørsmåla og gjerne drøfte dei saman med den kristne folkehøgskulen. Hugs at i 2014 står vi framfor eit jubileumsår, og da kan vi vel møtast og drøfte vidare i anda frå Nicolai Frederik Severin Grundtvig.

TORGUNN HOLM MAURSET, GAUSDAL
TIDLEGARE LEIAR I VONHEIMS VENNER

NYTT FRA INTER-FOLK

Inter-Folk er folkehøgskolene i Norge sin bistandsorganisasjon. Inter-Folk er den kanalen folkehøgskolene har til å søke midler fra Norad til nye forprosjekter/prosjekter i utviklingsland. For tiden har vi tre prosjektsøknader til behandling hos NORAD. Sunnfjord folkehøgskole jobber med et folkehøgskole-prosjekt med YMCA i Sri Lanka, Rønningen folkehøgskole samarbeider med YMCA i Sør-Afrika og Arnesenstiftelsen har søkt om midler til vannforsyningen ved Folk Technical College i Nigeria. Prosjektskolene må reise 10 % av kostnadene, NORAD dekker resten.

Dersom nye folkehøgskoler planlegger å starte skole- og utdanningsprosjekter i Sør, og ønsker å søke NORAD-støtte til dette, står styret i Inter-Folk til disposisjon. NORADs søknadsfrist for 2014-midler er 1. oktober 2013. Inter-Folk trenger imidlertid tid til å jobbe med søknadene og ber om foreløpige søknader innen 15. april i år. Kontakt: Karin Suizu karin@holtekilen.no eller Arvid Kopperdal arvid@ikf.no.

Inter-Folk har nylig utarbeidet veiledningsmateriell for søkere, se vår hjemmeside www.folkehogskole.no/interfolk.

INTER-FOLK MED NY NETTSIDE

Folkehøgskolens egen bistandsorganisasjon Inter-Folk ønsker å bli en tydeligere aktør i folkehøgskolemiljøet. Et viktig ledd i denne sammenheng er Inter-Folks nye nettside. Nettsiden er imidlertid den samme som før:

www.folkehogskole.no/interfolk

Inter-Folks styre håper dette vil bidra til mer og bedre informasjonsflyt og styrket kontakt med skolene.

NOTERT

IBSEN DRAR PÅ SMILE- BÅNDET

På Romerike folkehøgskole er vi hektisk opptatt med praktisk teaterarbeid i kvardagen. Personleg trivst eg godt med det og tenker at mitt ansvar for allmenndanninga kan vente litt. Elevane har dessutan rektors time og laurdagsseminar som er stappa med allmenndanning.

AV KJETIL LILLEAAS, TEATERLÆRAR PÅ ROMERIKE FOLKEHØGSKOLE.

IBSEN FENGER UNGDOMMEN

Men i år fekk eg den ideen at eg ville slå eit slag for den gode boka og gi ein impuls til målretta lesing av klassikarar. Eg tok initiativ til eit valfag der vi skulle lese alle av Henrik Ibsens samtidsdrama, som er tolv i talet. Om lag tredve elevar møtte opp til første økt, og det var både overraskande og gledeleg.

Kvar måndagskveld brukte vi eit par timar på at elevane la fram handlingsreferat og analyse av desse Ibsen-skodespela. Eg opplevde det som kvalitativ folkehøgskolekos av beste merke. Sjølv måtte eg lese opp att alle skodespela for å vere à jour i timen, og av det oppsto det mange refleksjonar av litteraturvitskapleg art! Nå som vi er inne i mørketida, tenkte eg å dele noen slike tankar rundt emnet Ibsen og humor.

DISKRÉ HUMOR

Eg tar konklusjonen med ein gong: Ibsen har humor, men den er ikkje påtrengande. Kanskje var Ibsen sjølv litt som Johannes Rosmer. Madam Helseth, hushjelpa på Rosmersholm, seier om den mannlege delen av Rosmer-familien: «Når de blir større, så ler de aldri. Ler aldri så lenge de lever.» Mangelen på latter hjå Rosmerane har spreidd seg til heile distriktet ifølge madam Helseth, og det kan hende at Ibsen meinte at dette distriktet eigentleg var heile Norge.

I *Når vi døde vågner* kjem den berømte bilethoggar Arnold Rubek heim til Norge etter mange år i utlandet. Han har med

si unge kone, Maja. Dei kommenterer begge at det er så stille her. I byane er det rett nok noe støy, men «jeg synes selve larmen og uroen hadde noe dødt over seg», seier Maja. Kan det vere at Ibsen her ser at han er miljøsadd? Og at han derfor ikkje kunne skrive komediar? Sjølv om komediar ville ha vore eit betre middel for å få litt humor inn i nordmennene.

DET NORSKE HUMØRET

Eg blir flau når vi nordmenn blir karakterisert som humorlause. Og det verste er at mange utlendingar som har eit forhold til oss, ser på oss som humorlause og med lite tiltak. Amerikanarar flest kan to ord på norsk, og det er «uff da». Kor i all verda har dei fått dette misvisande inntrykket frå? Jo, det må vere frå Ibsen. I *Samfunnets støtter* er det ein karakter som heiter Johan Tønnesen. Han er svoger til stykkets protagonist, konsul Karsten Bernick. Johan Tønnesens favorittrespons til alt han ikkje likar er «uff». Slik kan ein verdsberømt diktar hemne bakgrunnen sin, sjølv om dette nok har skjedd litt tilfeldig må vi tru. Og fordi denne diktarens ord veg så tungt i toneangivande fora, så utkonkurrerer hans versjon av oss

«Ibsen har humor, men den er ikkje påtrengande.»

nordmenn bedriftene til ein Fridtjof Nansen, Roald Amundsen eller Petter Northug.

MORO MED ORD

Når Ibsen skal vere tydeleg morosam, så gjer han narr av dyslektikarar, eller folk som strir med framandord. Gina Ekdal i *Vildanden* insisterer på at pistol heiter pigstol, og så blandar ho saman dividere med å divertere. Men dette kan og vere meint som såkalla lun humor hjå Ibsen. Gina er den som held heile hushaldet saman, så alt er kanskje berre eit spel frå hennar side for å gi mannen, Hjalmar, litt sjølvkjensle ved at han kan få rette på henne.

Vi finn det same humorgrepet i *Fruen fra havet*. Altmogleg-mannen Ballestad slit med ordet akklimatisere. Elles er han språkmektig nok. Han har ein liten sekvens der han pratar i veg på tysk og norsk. Så det å blande desse to språka har vore å sjå på som morosamt i over hundre år her til lands.

KARAKTERAR MED HUMOR

Det finst noen få Ibsen-karakterar som er slagferdige og ser humoren i kvardagen. Eit døme er Lona Hessel i *Samfunnets støtter*. I møte med urhyklaren adjunkt Rørlund provoserer ho han ved å stadig feiltitulere han som pastor. Frøken Hessel kjem tilbake etter mange år i USA, og i møte med byens finare fru fastslår ho: «Men I ser så sørgelige ut. Og så sitter I her i tusmørke og syr på noe hvitt. Det er da ikke dødsfall i familien?» Det kan argumenterast for at doktor Relling i *Vildanden* har litt av den same funksjonen. Sjek den tjukke ironien i følgjande replikkveksling med Gregers Werle: «Med forlov herr Werle; hvor mange – sånn bare på en slump – hvor mange sanne ekteskaper har De sett i Deres liv?» Gregers: 'Jeg tror knapt jeg har sett et eneste ett.' Relling: 'Ikke jeg heller.' Vi må anta at Henrik og Suzannah lo godt av dette, men mang ei anna kone ville nok blitt dødeleg fornærma!

Ibsen-karakterane er vel oppdratt og ikkje veldig kroppslege. I *Fruen fra havet* er det ein scene der Lyngstrand og Arnholm, to menn på sjekker'n, vegrar seg for å hoppe i land frå ein robåt. Å hoppe, nei, Gud seg forbarme, slikt noe gjør man da ikke. Det er elles fart i tarantellascenen i *Et dukkehjem*, og i *En folkefiende* er det ein rein klovnescene. Tomas Stockmann er ein frisk fyr, og ein stad tar han brorens stakk og lue og gjer narr av byfogdembetet som Peter Stockmann har.

KARAKTERAR VI LER AV

Dei karakterane som vanlegvis påkallar latter og smil hjå Ibsen, er slike som ikkje har funne opp krutet, ikkje er den skarpaste kniven i skuffen, ikkje sto først i køen og så vidare. Eg nemner i fleng: Adjunkt Rørlund, Johan Tønnesen, pastor Manders,

«*Når Ibsen skal vere tydeleg morosam, så gjer han narr av dyslektikarar, eller folk som strir med framandord.*»

boktrykkar Aslaksen, Hjalmar Ekdal, Jørgen Tesman, Lyngstrand som skal bli bilethoggar, Vilhelm Foldal, John Gabriel Borkmanns einaste venn som òg har forfattarambisjonar ... Desse karakterane er parodiske på ein slik måte at dei grensar til det usannsynlege. Og vi lurar på om ikkje stykket hadde blitt betre dersom alle karakterane var presentable menneske i einkvar samanheng. Svaret må vere at Ibsen meinte dette humoristisk.

La meg ta noen eksempel. I andre akt i *Gengangere* er det ein scene der snekker Engstrand drillar rundt med pastor Manders på ein måte som kunne gått rett inn i ein moderne sitcom. Hjalmar Ekdal gir det eine gullkornet etter det andre ved at han framstår som ein mann heilt utan sjølvironi. Da Hedvig, dottera, kommenterer med begeistring kor fin far er med det krøllete håret og knebelsbarten, seier Hjalmar: «Krøllet vil jeg ikke egentlig kalle det; jeg vil snarere kalle det lokket.» Det same karaktergrepet gjer Ibsen med Jørgen Tesman i *Hedda Gabler*. Han kommenterer at Hedda har lagt seg ut etter bryllupsreisa, men trass i fleire hint fell det ikkje den naive mannen inn at ho kan vere gravid.

Boktrykker Aslaksen i *En folkefiende* har «måtehold» som sitt mantra. Han gjentar det så ofte at det blir enerverande, sjølv om hans analyse av maktforholda er slåande på mange måtar. Aslaksens insistering på måtehaldet minner om doktor Wangel i *Fruen fra havet*. Han kunne gått ut av stykket som eldre distingvert mann med ung kone, men han og tar opp igjen at «friheten må være under ansvar» så ofte at vi mistenker at preseniliteten har begynt å gjere seg gjeldande.

LIVSLØGNER

Eit siste døme på ein sitcom-aktig scene der heile livsløgnsprobatikken ligg som ein tragisk undertone, finn vi i andre akt av *John Gabriel Borkmann*. Borkmann har isolert seg i andre etasje i huset, og det er berre den gamle kollega Foldal som kjem frivillig på besøk. Så avslører dei for einannan at dei ikkje trur på dei respektive livsløgner om høvesvis forfattar-karriere og oppreising til ny forretningsinnsats i samfunnet. «Foldal: 'Så lenge du trodde på meg, så lenge trodde jeg på deg ... Og er da ikke det i grunnen vennskap, John Gabriel?' Borkmann (smiler bittert): 'Jo, det å bedra – det er vennskap.'»

«Desse karakterane er parodiske på ein slik måte at dei grensar til det usannsynlege.»

Ein siste kategori ufrivillige humoristar hjå Ibsen er tenestefolka. Noen er heilt anonyme, medan andre deltar ganske mye. For eksempel er det ei som heiter Randine i *En folkefiende*. Doktor Stockmann hugsar aldri namnet hennar, men med småborgarleg arroganse omtalar han henne mellom anna som «den sotete». Berte i *Hedda Gabler* viser fram døme på klasse-samfunnsforvirring i det ho blir ute av seg over ikkje å vite korleis ho skal titulere den nyslåtte doktor Jørgen Tesman. Før heitte han berre kandidaten, og eitt veit Berte: at han har aldri fått noen trening i å kurere folk. Madam Helseth i *Rosmersholm* bidrar både med innsikt og folkefantasi. Eit innslag av komikk er når Rebekka West skal reise, og madam Helseth misforstår og trur at Johannes Rosmer har gjort henne gravid.

NORDMENNS PRIVILEGIUM

Til slutt vil eg si at eg er glad over å vere norsk, for vi litteratur- og teaterinteresserte nordmenn har Ibsen. Karakterane hans er så mangfaldige, og dei står i så graverande indre og ytre konfliktar at dei fascinerer oss igjen og igjen. Det er sikkert mange i folkehøgskolen som har brukt mye tid på Ibsen opp gjennom tidene. Men dersom det er noen som ikkje har gjort det, men leitar etter ein god valfagide, så kan eg anbefale den gamle meister. Og om ikkje alle mine referansar til stykka gir umiddelbar gjenkjenning, så kan det kanskje vere på sin plass med litt repetisjonslesing for eigen del.

STUDIETUR TIL KRAKOW/BERLIN

6 dager/5 netter
FLY fr. kr.

2.875

Spar tid - spar penger - styrk det faglige

Studie- &
faglige besøk

Voksen-
grupper

Trygghet &
sikkerhet

Erfarne
reiseeksperter

KILROY group travel er spesialister på å arrangere gruppereiser med høyt faglig innhold. Vi skreddersyr alle reiser og har dyktige leverandører i hele verden. Har dere spesielle ønsker - ta kontakt! Vi får til det meste.

Ideer til kulturelt- og faglig program:

F.eks: Auschwitz/Birkenau, Wieliczka salt gruver, Sachsenhausen, STASI-fengselet, Check Point Charlie og mye mer

Prisen er inkl. fly fra Oslo, 3 overnattinger i Krakow og 2 i Berlin på ungdomshotell/herberge.

NB! Transport mellom de to byene kommer i tillegg. Prisene er gyldige for grupper på min. 10 personer som reiser samlet tur retur. Prisene varierer ut fra reisedato og vi har tatt utgangspunkt i billigste periode. Vi tar forbehold om eventuelle plassproblemer som kan oppstå ved reservasjon, pris- og avgiftsendringer samt valutasingninger.

Kontakt for mer:

- 23 10 23 40
- groups@kilroy.no
- kilroygroups.no

KILROY

group travel

GJØR STUDIEREISEN EN KLASSE BEDRE

Fornøyde kursdeltagere: Foran på sparken f. v. Elisabet Dale, Fana; Åse Holte, Lofoten og Kari Wik Risøy, Buskerud. Stående bak f.v. Marit Elisabeth Gresseth, Hadeland; Lin Gloppen, Fana; Jostein Brun, Jæren; Sara Maria Helstad, Solbakken; Lise Trangsrud, Vefsn og Lars Sigve Meling, fhv Jæren og NF.

ENGASJEMENT FOR JAGRITI VIHARA

Årets julebordkomite oppfordret alle avdelinger og linjer om å komme med gevinster til julebordlotteriet. Loddene kostet kr. 50,- og det var 20 gevinster – alt fra hjemmelaget kransekake og klippekort i den kommunale svømmehallen til fire billetter til Hønefoss-revyen 2013 og en weekend på høyfjellshotell for to. Takket være et meget engasjerende loddsalg og de flotte gevinstene ble Jagriti Vihara kr. 11.650,- rikere.

BENEDICTE HAMBRO

Stående f.v. julebordkomiteen bestående av Ørjan Fyen, drift og Einar Lindhjem, idrett. Foran dem sitter rektor Morten Eikenes og hånden med penger tilhører gamlerektor Einar Westheim.

«SPEILE SEG»

OPPFØLGINGSKURS FOR NYANSATTE I FOLKEHØGSKOLEN

– Fantastisk å jobbe i et skoleslag som samler løse tråder og følger opp tidligere kurs, sier Jostein Brun fra Jæren. – Jeg var så utrolig tent på jobben da jeg reiste fra kurset for nye lærere i august, og nå er jeg like tent. Det er så givende å kunne speile seg i flotte kollegaer og følge hverandre opp.

Sammen med syv andre av opprinnelig 14 deltagere, la Jostein frem prosjektet han har jobbet med i høst. Det ble tid til erfaringsutveksling og gode historier i tillegg til Lars Sigve Melings muntre foredrag om Grundtvig og Grundtvigs rolle i dagens skole.

Konklusjonen på møtet var å planlegge et nytt møte om et år. – Erfaringsutveksling kan ikke overvurderes, slår Jostein Brun fast.

KALENDER VÅREN 2013

- **Landsmøtet i NF:** 18.–21. mars 2013, Agder Folkehøgskole
- **Grip demokratiet:** Kickoff-samling 2014-demokratiprojektene for 2014-kontaktene, mars/april
- **Nordisk Folkehøgskoleråds vårkonferanse: Folkehøgskolen for alle,** 10.–11. april 2013, Nordiska FHS, Kungälv
- **Kurs i filosofisk praksis og etisk dømmekraft:** Kickoff-samling, 16. og 17. april 2013, Oslo

- **Ny som rektor – 2. samling:** 31. mai, Oslo
- **Samling for praktisk personale i folkehøgskolen:** 4.–7. juni, Torshus Folkehøgskule
- **Kurs for styremedlemmer for folkehøgskolene:** 7.–8. juni, Værnes/Stjørdal
- **Kurs for nye tilsatte i folkehøgskolen:** 5.–8. august 2013, Nansenskolen, Lillehammer
- **Kurs ny som rektor/ass.rektorer:** 9. august 2013, Oslo

Flere kurs og samlinger kan komme til. Følg med på www.folkehogskolene.net

ILLUSTRASJON: STIAN BRINGSVERD OLSEN

AMATØRENS TID

Det jeg liker best med jobben min er å få gjøre ting jeg ikke er kompetent til.

— Det er vi som er den profesjonelle part, gjentar rektor i ulike sammenhenger. Det har han naturligvis rett i. Vi skal være konsekvente, stå for det vi sier, møte presis og forholde oss til de formelle retningslinjene som finnes. Det er vi som skal vite forskjellen på ugyldig, gyldig og godkjent fravær, og det vi som skal sørge for at studieturbudsjettet ikke sprekker. Slike ting. Og stort sett er det snakk om rimelige forventninger.

Likevel har jeg aldri følt meg profesjonell. Ikke drit deg ut nå, Stian, dette er pinlig å se på! Slike tanker er mer nærliggende når fristelsen til å strekke selvtilfreds på bukseselene dukker opp. Rutinert har jeg følt meg, men aldri profesjonell. Profesjonalitet er noe politiet, sykehusene og folk i Oslo driver med. Det høres veldig slitsomt ut. For da kan man plutselig ikke gjøre som man vil lenger. Kanskje må man forholde seg til regler man ikke er enig i. Og man må opptre korrekt. Være viktigper.

ELDORADO FOR AMATØRER

Jeg har etter hvert blitt komfortabel med å være amatør, og har ingen ambisjoner om å være noe annet. Folkehøgskolen er et eldorado for oss amatører. Man slipper unna med mye, eller:

man får lov til mye. Jeg liker å drikke øl og preike piss med elevene på studietur. Jeg liker å kødde med kollegaene mine. Jeg ler mye på jobb. Det er mer tilfredsstillende å være ertende og småfrekk enn å være trøstende med elever som klager over at de er *litt syke*. Det er rom for å finne sin egen stil.

Og pussig nok, de timene jeg trives best i, og lykkes best med (min påstand), er de fagene jeg ikke har formell kompetanse til å undervise i. Valgfaget Den kalde krigen er et slikt rent sjarlatanopplegg. Altså, det er skikkelige saker: en historisk gjennomgang med Powerpoint og dokumentarfilm, fra 1945 til 1991. Elevene har prøve hver gang og på slutten er det eksamen. Med karakterer. Mange liker det etter måneder med vanskelig målbar tilbakemeldinger. Jeg har lagt ned masse arbeid og gleder meg hver gang til å gå inn i klasserommet som er tematisk pyntet med flagg, hatter, bilder, små Lenin-byster og DDR-bannere.

«Profesjonalitet er noe politiet, sykehusene og folk i Oslo driver med.»

ALLERGISK MOT TEAMBUILDING

Amatørens viktigste pedagogiske halmstrå er humor. Det, og gleden ved frihetentil ikke å se hindringer i undervisningsformen. Å opptre politisk ukorrekt som lærer har jeg, når jeg tør, stor glede av. Mine egne favorittlærere var stort sett amatører. Min favorittfotballtrener var amatør. Da handlet det om trivsel og kreativ frihet på banen, ikke disiplin og dustete peptalks som: *OK gutter! Her er et triks. Vi glemmer at vi ligger under 7-0. Når vi går ut på banen er det 0-0. OK? Ja! Hørte ikke? Jaaaa! En gang til! Jaaaaaaaaaaaaa! High five!* Sânt har gjort meg allergisk mot alt som lukter av teambuilding. Og når vi først er inne på skjellsettende idrettsøyeblikk, nok et eksempel fra samme dustetrener: *Når den ballen kommer ned, demper du den på brystkassa, Stian!* Ikke faen, men ja vel. Så står man der og tenker: *Hvordan havnet jeg i denne situasjonen? Her må jeg stå og vente på at den iskumpen av en lærer skal slå lufta ut av meg, til spott og spe for foreldre, lagkamerater og jenter fra parallellklassen som har kommet for å se på. Der kommer'n! Ghhhhh!!* Og mens man hiver etter pusten kommer det fra sidelinja: *Du må ikke være redd for ballen, Stian!* Nei vel.

På den tiden sammenliknet jeg de to trenerne og de to lagene (jeg byttet klubb) med henholdsvis romerne og gallerne i Asterix. Disiplinen, reglene og ufriheten – det profesjonelle – på den ene siden. Frihet, personlighet, humor og den tvilsomme styrkedrikken – amatørerne – på den andre. Den tanken står fortsatt sterkt.

Ålreit, dette skulle jo ikke bare handle om min traumatiske oppvekst, men også om elevene. For jeg vil påstå at elevene har blitt mer profesjonelle de siste årene, og at vi har blitt del av en dynamikk som drives mot det profesjonelle. På det som skal være mitt fagfelt, fotografi, sitter mange elever på betydelig mer kunnskap enn de gjorde da jeg begynte på Fana i 2006. Hadde jeg i dag bare kunnet det jeg kunne i 2006, da overlevelsestrategien var å ligge én leksjon foran elevene, ville jeg vært sjakkmatt. Men jeg føler meg mer utilstrekkelig nå enn da (inntil nylig, heldigvis er jeg ikke lenger skolens fotofaglige alibi).

100 UKULELER

Ettersom elevene kan mer, øker også fallhøyden for dem. Det er nok lettere å gå inn i rollen som distansert kritiker enn å være den som legger hodet på blokka. Den største forskjellen ser jeg innen filmproduksjon. Som elev på folkehøgskole husker jeg godt *storprodusentene*. Det de viste frem var kvalitetsmessig tvilsomme greier og ofte veldig internt, noen kunne lage én film hver dag. Men det var veldig lekent, og nesten alltid morsomt. Noen ble provosert, noen ble såret, men filmene fungerte godt som en kommentar på det indre livet på skolen. Det vendte seg upretensjøs innover, og terskelen for å ta del var lav. En av disse storprodusentene er den eneste jeg kjenner som i dag lever av å lage film.

«Det er når jeg tillater meg å være amatør at jeg har det gøy.»

Fra årets forarbeidsuke er det bare én ting jeg virkelig husker. Det var at musikk lærer Ole hadde fått gjennomslag for å kjøpe inn 100 ukuleler og lage Norges største ukuleleorkester. Da hadde vi allerede dykket ned i rutinen i håndboken, skolens målsetninger, dugleik, kommende lønnsforhandlinger, psykiske lidelser og den slags – viktige ting, ting vi som profesjonell aktør ikke slipper unna, men samtidig ting som la seg på skuldrene da jeg dro hjem fra jobb. Så dukket det plutselig opp 100 ukuleler, og jeg husker godt hvor lett og glad jeg følte meg da jeg ruslet hjemover den dagen.

Ukulelesatsingen har blitt en kjempesuksess. Ukulele er gøy, og noen ganger tenker jeg på den unike muligheten vi har til å ha det gøy, nesten hele tida. *Hvorfor har vi det ikke gøy hele tida?* Det trenger jo ikke bety at det er lett, useriøst eller fordummende. Å ha det gøy gir vel så mye lyst til å yte som å nyte. Det glir faktisk faktisk sammen. Det er når ting er gøy at barrierene mellom meg som lærer og elevene er på sitt laveste, og det liker jeg å tro ligger nær folkehøgskolens grunntanke.

Det er når jeg tillater meg å være amatør at jeg har det gøy. Det betyr bare at jeg ikke lar meg plage av innbilt krav om hvordan jeg *burde* opptre, at jeg tør å slippe taket, gi litt faen. Det er da jeg er trygg på at elevene forstår at jeg ikke vurderer dem.

Gallerne hadde det nok morsommere enn romerne. Slik hadde jeg tenkt å avslutte, ved å trekke en linje til et tegneserieunivers der den ene parten helt klart er duster. Jeg dropper det, selv om trangten til å være selvrettferdig innenfor mitt eget tegneserieunivers av og til er deilig å gi etter for. **Jeg bare håper at amatørens tid i folkehøgskolen ikke er forbi.**

STIAN TREBEIN BRINGSVERD OLSEN
LÆRER OG VIKARIERENDE INSPEKTØR
FANA FOLKEHØGSKULE

Edvard Munch: *Selvportrett med sigarett*,
Olje på lerret, 110.5 x 85.5 cm
Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design, Oslo
© Munch Museum / Munch-Ellingsen Group / BONO, Oslo 2012
Photo: Børre Høstland, National Museum

OM MUNCH 150

MUNCH 150 – EN FEIRING AV EDVARD MUNCHS VERK OG BETYDNING

I 2013 feirer vi 150-årsdagen for Edvard Munchs fødsel. Munch er en av modernismens viktigste kunstnere, og i jubileumsåret vil det bli arrangert en rekke kulturarrangementer for å feire Munch og hans kunstnerskap. Høydepunktet blir jubileumsutstillingen, Munch 150, som vises i Oslo fra 2. juni til 13. oktober. Utstillingen blir den mest omfattende Munch-utstillingen noensinne, med 250 verk fra alle perioder og sentrale temaer i hans produksjon, fordelt på utstillingstedene Nasjonalgalleriet og Munch-museet.

AV ØYVIND KRABBERØD

— **N**å begynner det endelig, sier direktør ved Munch-museet Stein Olav Henriksen. Med dette programmet som vi nå legger frem, håper og tror vi mange i og utenfor Norge, lar seg begeistre av Edvard Munch, legger Henriksen til.

Jubileumsprogrammet vil i tillegg by på et rikholdig program med utstillinger, forskningskonferanser, filmproduksjoner, konserter, teaterforestillinger, vandringer i kunstnerens fotspor, bokutgivelser og egne tilbud for barn og unge.

— Vi er stolte over å kunne sende et av kunstnerens hovedverk «Selvportrett med sigarett» på turné med start på Svalbard 12.12.2012. Denne unike vandreutstillingen kalles «Munch i koffert» og har totalt syv visningssteder i Norge. Foruten Longyearbyen, vises vandreutstillingen i Karasjok, Tromsø, Fredrikstad, Røros, Førde, og Notodden.

Åtte kommuner med særlig tilknytning til Edvard Munch eller slekten hans, vil bli spesielt synlig i jubileumsåret. Det er Horten, Kragerø, Vestby, Moss, Løten, Vågå og Fredrikstad.

— Vi håper jubileet vil gjøre Edvard Munchs kunst enda mer tilgjengelig og styrke bevisstheten om hans store

betydning og plassering i den internasjonale kulturarv, sier direktør for Nasjonalmuseet Audun Eckhoff.

Jubileet organiseres i fellesskap av Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design og Munch-museet, og i sam-

arbeid med en rekke private og offentlige aktører.

Mer informasjon på:

www.munch150.no

Edvard Munch: *Nysnø i alleen*, 1906 Olje på lerret, 80 x 100 cm
Munch-museet, Oslo
© Munch Museum / Munch-Ellingsen Group / BONO, Oslo 2012
Photo: © Munch Museum

DISTRIKTS- MØTEPRAT

Distriktsmøtene har en lang tradisjon i de frilynte folkehøgskolene, og vi har intervjuet tre av deltakerne på årets distriktsmøter for å høre hva de synes om møtene.

TEKST OG FOTO: EVEN ØVALD

MARIA VATNE PAYNE, FILMLÆRER VED BUSKERUD FOLKEHØGSKOLE. PÅ DISTRIKTSMØTE I DISTRIKT 6 PÅ HADELAND FOLKEHØGSKOLE 1.-3. OKTOBER 2012.

Hvorfor er du på distriktsmøte?

Det er jo en del av jobben. Men det er jo ikke derfor jeg er her egentlig. For det første er det veldig hyggelig å reise på tur med mine egne kolleger. Man får vært sammen på en annen arena. Vi får påfyll sammen, og vi får snakket om litt andre ting enn når vi er på jobben. Og så er det veldig gøy å møte andre folkehøgskolelærere og høre deres erfaringer.

Når det gjelder det faglige opplegget er det ikke alltid direkte rettet mot mitt fag, men veldig ofte er det noe jeg kan bruke på en eller annen måte uansett.

Er det noe fra programmet du vil trekke fram som spesielt bra?

Viggo Johansens foredrag om mindfulness var fantastisk bra. Det var så enkelt og logisk, men allikevel veldig øyeåpnende. Det var en introduksjon til mindfulness-begrepet, hva det betyr egentlig. Det å være til stede i eget liv. Det var veldig jordnært og relatert til hvordan vi lever. Jeg tror det traff veldig mange. Det var en veldig ro over ham og måten han snakket på.

ARNE HAGEN, REKTOR VED FJORDANE FOLKEHØGSKULE. PÅ DISTRIKTSMØTE I DISTRIKT 3 PÅ SOGNDAL FOLKEHØGSKULE 5.-6. OKTOBER 2012.

Hvilket utbytte har du og personalet av distriktsmøtet?

Det sosiale er viktig, det å komme seg bort fra sin egen arbeidsplass, lufte seg litt. Samtidig får en innspill som en kan ta med tilbake til skolene. På denne samlingen var det et veldig aktuelt tema: motivasjon og det å motivere andre. Hvordan man kan skape felles løft i det daglige, i hverdagen. Ikke minst hvordan man kan motivere til et felles løft i elevflokket.

Vi fikk også innspill på samarbeidet på tvers av linjene for å skape en helhet i elevflokket. På dette møtet fant vi ut at vi bør gjennomføre tiltak, ha enda flere fellesskapsaktiviteter. Det blir litt fort til at man bare konsentrerer seg om de typiske linjeaktivitetene. Vi har også diskutert hvordan vi skal få elevene til å unngå baksnakking og uheldig atferd gjennom å invitere til en selvrefleksjon rundt problematikken som kan virke forebyggende.

EINAR HERMANSEN, REKTOR VED PEDER MORSET FOLKEHØGSKOLE. PÅ «TRØNDERMØTET» I DISTRIKT 2 PÅ NORDMØRE FOLKEHØGSKOLE 15.-17. OKTOBER 2012.

Hvorfor er du på distriktsmøte?

Jeg har vært rektor på Peder Morset nå i tre år, så det er tredje Trøndermøtet jeg er på. Det har vært et sted hvor jeg har blitt kjent med både flere skoleledere og skolene som ligger i nærområdet. Jeg har ikke vært noe inne i folkehøgskolebevegelsen før, så det er fint å knytte litt kontakter. Det blir også et faglig utbytte for meg som rektor. Dessuten er det veldig hyggelig å være på tur med personalet sitt.

Hvordan er forventningene dine til programmet?

I morgen så har jeg meldt meg på plateinnspilling. Det er jo spennende. Og senere i morgen så er det jo «den gylne sko».

Hva er det egentlig?

Det er en konkurranse med veldig ulne regler og veldig kniving. Vi trodde helt sikkert vi vant i fjor, for vi syntes vi var kjempeflinke, men vi vant jo ikke, så jeg tror det var noe renkespill. Det skal vi ta igjen.

Er det skole mot skole, da eller?

Ja. Det er mye rare øvelser. Jeg er spent på foran årets konkurranse, for i fjor så var det noe som het «tre kroner i røven». Du skulle knipe tre kroner i røven. Og så skulle du over noen hindre og slippe kronene ned i ei bøtte.

Det er både litt konkurranse og litt forbrødring. Man later som det er bare på artig, men jeg skjønner at det er jo alvor.

NY DEBATT-BOK FRÅ DANMARK

Testrup Højskoles Elevforening: *Hvorfor skal hverdagen ligne en slutspurt?*

AV OLAV KLONTEIG

Testrup Højskole høyrer til dei som klart markerer seg som grundtvigske. Eit uvanleg sterkt elevlag er nå blitt 100 år og markerer det med denne artikkelsamlinga, ei bok som går inn i serien *Højskolen til debat* og kastar lys over dansk folkehøgskoles fortid og drøfter aktuelle utmaningar. Fleire av skribentane er professorar.

Christian Nissen gjer det klart at *højskolen* i siste halvdel av 1800-talet var ein del av ei brei, folkeleg rørsle. Overgangen frå korn til smør og kjøt førte til stor framgang for landbruket. Dei velstilte, sjøleigande bøndene skapte andelsrørsla, friskolar, forsamlingshus og frie kyrkjelydar. I botnen låg det grundtvigske omgrepet "å vekke folkeånden". Når velstand gjekk saman med åndeleg oppvakning, fall det naturleg at skolane hadde både daningsfag (historie og diktning) og praktisk nyttige landbruksfag.

I dagens samfunn er fellesskapet stort sett avløyst av *sjørealisering*. Mange kjenner seg meir som private kundar i ein servicebutikk (staten) enn som borgarar.

Dei ytre vilkåra har også endra seg. Dei store problema i vår tid er ikkje nasjonale, men globale. Skal vi bygge opp eit nytt fellesskap, må det bli ei form for global solidaritet.

Ove Pedersen skriv at høgskolene bør vera både i medspel og motspel (i loyal opposisjon) til dagens trend. Skolen må stå fast på det folkelege fellesskapet som ein basal samfunnsverdi. Da må vi gå mot den utviklinga som sette inn i 1990-åra, der velferdsstaten gradvis bliver bytta ut med konkurransestat, der BNP er det einaste som tel og der universiteta skal styrast etter mottoet *frå forskning til faktura*, som ein minister uttrykte det.

**HVORFOR SKAL HVERDAGEN
LIGNE EN SLUTSPURT?**
FORLAGET KLIM ÅRHUS
2012
HEFTET
180 SIDER

Hans Hjermitzlev hevdar at det ikkje kompetansefaga, men mangelen på daningsfag som er høgskolens problem i dag. Daninga – eller meir presist livsopplysninga – er no avløyst av private fritidssysler, innovervendt terapi og underhaldning.

Rektoren på Testrup, Jørgen Carlsen, skriv at høgskolene ikkje lar seg redusere til ein ideologi, men er ei ramme om felles livsutfalding, der samtalen gjer oss klokare. Det sentrale er ikkje kva du kan, men kven du er. Han vil bytte slagordet *forandringsparat* med *forundringsparat*, som opnar for etiske, sosiale og eksistensielle tema. (Mot rikare mål å trå, som det heiter på norsk.)

I ei tid der politikken mister rotfestet i åndslivet og blir teknokratisert, må høgskolene vera ein samvetsverkstad i samfunnet, som kan bringe livet hos den enkelte i overskot.

Testrup har planar om å opprette *Det frie akademi*, som ein samlingsstad for forskarar med sikte på å skape ei bru mellom folkeopplysning og den akademiske verda. Tiltaket er tenkt som ein reaksjon mot at universiteta bliver reduserte til kommersielle serviceverksemdar. Ein vil skape eit sentrum for fri, universell daning.

Testrups elevlag har no ca. 2000 medlemmer. Kvar sommar står dette laget for eit stort kurs der tidlegare elevar samlast til eit intens program, og kva jul gir laget ut eit årsskrift.

«Hans Hjermitzlev hevdar at det ikkje kompetansefaga, men mangelen på daningsfag som er høgskolens problem i dag.»

FAKKELTOG MOT PELSDYRHOLD

BRANDBU: Lørdag støttet om lag 30 elever fra Hadeland Folkehøgskole opp under NOAHs fakkeltog i Oslo, mot pels. «Tomme bur nå!» var budskapet i fakkeltoget.

– Det er kanskje ikke så mange som visste at det var fakkeltog i Oslo i dag. Vi valgte å arrangere et fakkeltog fordi vi ville informere flere om hva som egentlig skjer i pelsindustrien. Jo flere som vet om det, jo bedre er det, fortalte Ingvild Toft, Trine Pedersen og Rikke Hagen Iversen fra folkehøgskolen.

Fakkeltogene gikk ikke bare i Brandbu, men også i Oslo, Trondheim, Bergen og mange andre steder i Norge. I hovedstaten gikk fakkeltog for niende år på rad. Dette er Nordens største markering mot pels, ifølge NOAHs egen hjemmeside.

– Jeg ville egentlig være med å gå i fakkeltog i Oslo, men så var det så mange fra skolen som ville være med, så vi dannet vårt eget fakkeltog, kunne Camilla Anfinssen fortelle.

Målet til alle om hadde møtt opp i Brandbu, var å få avviklet pelsnæringen, og å gjøre forholdene i Norges om lag 300 pelsfarmer mer synlig. De ber om at regjeringen tar affære og avvikler næringen en gang for alle.

Ingvild Toft og Rikke Hagen Iversen kom også med en oppfordring til alle om å slutte å kjøpe pels eller kosmetikk som har blitt prøvd ut på dyr.

– Et godt tips til alle med smarttelefoner er å laste ned NOAHs app «Dyrevennlig», som har egne lister over merker og varer som har blitt testet på dyr, forteller de to.

HADELAND 9.11.2012

AKROBATER PÅ MOTORSYKKEL

VALLE: – Jeg ble nummer 24 i VM. Men i lagkjøringen, sammen med rektor på skolen vår, Lene Dyrkorn, ble vi nummer sju. 20 år gamle Helene Sørli smiler fornøyd under hjelmen.

Hun har akkurat kjørt og hoppet over en bil, jumpet motorsykkelen opp en haug med gamle trepaller, holdt balansen på ett hjul og gjort alt det andre som en av landets beste trialkjørere må beherske for å få sølv og bronse i NM.

Det var tirsdag kveld Setesdal Folkehøgskule ga sitt bidrag til Kulturveka i Valle. Skolen har linjer med trial og crosskjøring. Rektor Lene Dyrkorn (29) er fersk kongepokalvinner av året med fire NM og fem Nordiske mesterskap i trial på merittlisten.

Det var svært mange av bygdas unge blant publikum denne høstkvalden. Brølene fra motorsyklene ga gjenklang fra de bratte bergveggene noen få hundre meter fra skoleområdet i Valle. Beundrende blikk fulgte kjørerne i alderen 16 til 22 år.

– Kjempemoro med et slikt arrangement. Det viser bredden i kulturlivet i Valle, konstaterte primus motor for Kulturveka i Valle, Leif Kvinlog.

FÆDRELANDSVENNER 25.10.2012

FOLKEHØGSKOLEBAND PÅ P3S URØRT-LISTE

MANGER: Bandet Snøfnugg lå i oktober på femteplass på P3s Urørt-liste over ny musikk med låta «Fly Away». Bandet består av folkehøgskoleelever fra Manger, deriblant Elise Skjervagen og Rasmus Iversen Seloter. Elise har skrevet teksten, mens bandet sammen har skrevet melodien. Urørt er et sted der man gratis kan laste ned ny norsk musikk, og både etablerte band og mer ukjente er representert der. Urørt-lista er et første skritt mot økt popularitet for et nyetablert band.

FREMOVER, 16.11.2012

TEATER OG BEGRAVELSE

– Jeg liker Vestfossen veldig godt, og det var en av grunnene til at jeg sa ja til å være med i serien. Nå er jeg jo tilbake der alt startet. Med «Hjem» og Vestfossen, er ringen sluttet for meg, sier Tom A. Haug.

Vi drar tilbake til sommeren da Tom fikk sitt første ordentlige kyss, og da han traff Trygve Hoff på teaterkurs i Darbu. Den sommeren satte merker for livet. – Trygve var som en far for meg. Det var han som fikk meg til å bli skuespiller. Han tok meg inn i familien, og Stig Henrik (Hoff, sønn til Trygve, red.anm.) er fortsatt som en bror for meg, og en av mine beste venner. Da Trygve Hoff døde overraskende i en alder av bare 49 år, skulle Tom stå på scenen i sin første premiere samme dag som begravelsen fant sted. – Så sto jeg der da, og måtte velge det ene eller det andre. Tom valgte teateret og premieren. Han ser ut av vinduet, på en blåkald månehimmel. – Det var det Trygve hadde villet. Kanskje var det også hjertet hans som fikk han til å slutte i «Hotel Cæsar» midt i en sesong, og flytte opp til Hedemark for å studere «Utmarksforvaltning» På vei opp dit, med to jenter i baksetet, og en flyttebil med alle tingene sine i, ringte han og fikk tak i et sted å bo. – Det du planlegger blir det jo ikke noe av uansett. Det er når du slutter å stresse og mase, at ting faller på plass og blir slik de skal bli, sier han mildt.

DRAMMENS TIDENDE

DEMOKRATISK MEDBORGERSKAP I SKOLEN

Kjell Lars Berge og Janicke Heldal Stray. (red.)

AV EINAR OPSVIK, MØRE FOLKEHOGSKULE

I januar 2013 når temperaturen i ordskiftet om norsk kultur er høy i kronikkar, debattar og kommentarar i media, gir boka *Demokratisk medborgerskap i skolen* eit utfyllande og fagleg spennande korrektiv. Jonas Gahr Støre seier at vi har ein grunnpakke i Norge: demokrati. («Debatten», NRK, 10.01.013.) Der perspektiva i debatten er prega av ei til dels lite nyansert framstilling av «vi og dei», gir spesielt dei to siste kapitler i boka ei sakleg framstillinga av dei utfordringane vi som demokratisk samfunn står overfor. Det er slik at vi de facto lever i ei tid som er som stadig meir fleirkulturelt. Då ikkje berre i form av menneske med ulike hudfarge, men ei stort spekter av ulike kulturar, tenkjemåtar og grupperingar som utfordrar vår idé om kva som er «typisk norsk». Det blir ikkje underslått at dette skapar spenningar, men nettopp desse spenningane kan både definere og vere drivkraft i eit demokrati. Det demokratiske engasjementet er minkande, men dette kan bøtast på med eit medvite, gjennomtenkt og systematisk arbeid. Vi får presentert både pedagogisk/didaktiske, kulturelle og politiske bidrag til korleis skulen kan og bør takle utfordringa med å innføre nye generasjonar i demokratisk tenking og dugleik.

DEMOKRATI SOM PEDAGOGISK DISIPLIN.

Demokratisk deltaking kan målast, og tala for norsk ungdom peikar nedover. Utfordringa for skulen er å omforme *demokrati* frå ein akademisk statsvitenskapleg disiplin, til ein pedagogikk knytt til kunnskap og ulike fag. Forfattarane presenterer i første del av boka ulike pedagogiske tilnærmingar til opplæring *om*, *for* og *gjennom* demokratisk deltaking. Det tverrfaglege

**DEMOKRATISK
MEDBORGERSKAP I SKOLEN**
BERGE, KJELL LARS OG STRAY,
JANICKE HELDAL (RED.)
FAGBOKFORLAGET
2012
KR 339,-

perspektivet strekker ambisjonane langt lenger enn til eit eige fag knytt til opplæring i demokrati, – ein praksis der elevar får ta del i reelle demokratiske prosessar er viktig for god læring.

Boka teiknar eit bilete av ei ungdomsgruppe som er i endring. Deltakinga i politiske og demokratiske parti og organisasjonar har endra karakter dei siste åra. Stor deltaking i institusjonaliserte fora, har blitt avløyst av meir individualisert engasjement knytt til den einskilde sine rettar, og det er tendens til at dei tradisjonelle institusjonane for politisk deltaking blir elitiserte. Nye forum for diskurs har og vakse fram, utan at ein kan sei noko klart om dette aukar eller minkar muligheitene for påverknad og reell deltaking

«*Å Kunne ta ordet på ein myndig måte i tale og skrift*» (s. 92) er viktig for å vere ein aktiv deltakar i samfunnet. Å utvikle retorisk kompetanse og dei eigenskapar som skal til for å kunne ta del i eit fagleg og sakleg ordskifte munnleg og skriftleg, blir poengtert i kunnskapsløftet. Det blir m.a. fokusert på å lære å vere kritisk til kjelder og ha eit sjølvstendig forhold til å kunne utforske faget. Overføringsverdien til andre fag er klar.

Med utgangpunkt i Bakhtin og Olga Dyste si forskning blir det presentert eit filosofisk grunnlag for å forstå forholdet mellom læring og dialog. Mennesket utviklar seg i refleksjon og samtalar i fellesskap, og læring er i stor grad ein kommunikativ aktivitet. Det er og eit sentralt poeng at elevar får høve til å ta utgangpunkt i egne erfaringar i læringsprosessen; «*læring handlar om å skape mening på basis av dei sosiale erfaringar ein gjer*» (s.168) .

Som eit supplement til undervisninga og for å bidra til at eleven forankrar kunnskapen i sin eigen identitet, blir elevsamtalen trekt fram som ein viktig arena. Tre område for utvikling og læring blir trekt fram; sjølvaktualisering, samspel og samarbeid, og motivasjon for læring.

Sjølv om multikulturell kompleksitet er utfordrande, er det dette som har blitt det normale. Det blir sterkt tatt til orde for å gi *alle* høve til å ta del i og lære om deliberative demokratiske prosessar. I diversitet og demokrati ligg det potensielle konfliktar, og demokratiet blir sett på prøve når ytringsfridomen krenkar kjensler. Føresetnadene for å skape gode læreprosessar er at skulen tenkjer fleirkulturelt og bygger på sosial, historisk og etnisk kunnskap, i alle fag. Det er kanskje eit paradoks at ei bok med fokus på demokrati, har lagt ein del klare verdisyndspunkt til grunn, utan at dette

blir drøfta. «Det liberale dilemma» blir spesielt i dei to siste kapitla i stor grad aktualisert, men ikkje verbalisert.

EIT VERKTY FOR FOLKEHØGSKULEN.

Boka *Demokratisk medborgerskap i skolen* er ei svært relevant bok for samtida og for folkehøgskulen. Boka kjem med godt bakgrunnsmateriale, konkrete idear til god praksis, t.d. om elevsamtalen. Vi får ein god presentasjon av nyansane i undervisninga; *om, for og gjennom* demokratisk deltaking. Fokuset på utvikling av retorisk kompetanse gjennom god munnleg og skriftleg argumentasjon er klart.

Folkehøgskulen har aldri tilpassa seg det klassiske synet på utdanning læring. På same måten blir det understreka at medborgarskap som fag passer heller ikkje spesielt godt inn i denne ramma. Her kan folkehøgskulen med den pedagogikken som er i høgsetet, tilføre mykje. Ein har stor fridom og rikeleg høve til å arbeide med medborgarskap *gjennom* demokratisk deltaking. Dette går direkte til kjernen i skuleslaget sine idear om undervisning og læring.

Det som slår meg mest når eg les denne boka er det som *ikkje* står der. Her glimrar norsk folkehøgskule med sitt fråvær. Ingen av dei døma som blir trekt fram i boka, er henta frå folkehøgskulen. Til tross for at demokratisk tenking alltid har vore på agendaen i folkehøgskulen, er det døme frå England og innføring av faget «Citizenship» som blir trekt fram. Det kan sjå ut som folkehøgskulen sit att både med ei utfordring knytt til marknadsføring, og ei utfordring knytt til vidare opplæring og dokumentasjon av demokratisk tenking og praksis.

«*Skolen trenger et utopia.*» (s. 231) skriv Kariane Westrheim i sitt bidrag i boka. Folkehøgskulen har til alle tider tatt mål av seg til å vere bidragsytar til demokratisk danning, og kan dermed i stor grad bidra til å realisere dette *utopia*. Denne boka sitt pedagogiske fokus presenterer gode verkty, og kan bidra til å bevege oss i retning av desse store måla.

REISENS PEDAGOGIKK

AV LENE SORØY NEVERDAL, SOGNDAL FOLKEHØGSKULE

Endeleg har det kome ei etterlengta handbok om studieturar og studiereiser. *Reisens Pedagogikk* er ei artikkelsamling som tek føre seg ulike utfordringar og perspektiv knytt til reising. Boka er praktisk retta, samstundes som den inviterer til refleksjon og ettertanke. Her kan du finne konkrete eksempel og sjekklister knytt til både pakking og tryggleik på tur. Der er forslag til praktiske opplegg som ein kan gjennomføre, både på reise, ved planlegging eller etterarbeid. Ein finn mange praktiske råd og verkty som både lærarar og skuleleiing kan ha nytte av før, under eller etter ei studiereise.

Artiklane i boka bygger på mange års erfaring og refleksjon omkring studiereiser i folkehøgskulen. Røynde lærarar har delt sine refleksjonar og erfaringar, slik at dei kan komme til nytte for alle som reiser på studieturar med elevar. Lesaren vert stimulert til refleksjon ved å lese om vellukka og bærekraftige studiereiser, teori knytt til danning og gode kulturmøter. Ein kan reflektere over kvifor vi reiser i folkehøgskulen og over innhaldet i ei studiereise. Alle som legg ut på tur med elevar, burde gjere seg nokon tankar kring dette før ein reiser. Då kan det ha stor nytte å lese *Reisens Pedagogikk*.

Artikkelsamlinga tek for seg ulike utfordringar ved å reise og set eit kritisk blick på folkehøgskulereisa. Det blir stilt etiske spørsmål kring reising og vi blir gjort medvitne på korleis utfarten påverkar miljøet. Eg har likevel blitt minna på kvifor reisinga i folkehøgskulen er nyttig. Den er avgjerande for elevane våre og den kan vere nyttig for dei menneske vi møter når vi er på tur. Eg er også blitt sikker på at innhaldet i reisene har mykje å seie for å lukkast. Gjennom dei ulike artiklane i boka får ein fleire gode råd knytt til kva innhald i studiereisa bør ha for å stimulere til danning. I boka skildrast blant anna fleire bistandsprosjekt som blir gjennomført i folkehøgskulen. Slik får

ein eit bilete av ulike sider ved det å drive bistand i folkehøgskulen. Eg håpar at dette kan bidra til å gje inspirasjon eller motivasjon når lærarar skal planlegge innhaldet i si studiereise.

Forventar du ei vaffelloppskrift som syner korleis ei studiereise skal gjennomførast, så får du ikkje nødvendigvis det. Du får derimot eit verkty som kan gje nokon retningslinjer, og ei rekke artiklar som opnar opp for refleksjon kring kvifor vi driv med reising i folkehøgskulen. Boka trekk fram fleire dømer på gode og bærekraftige dannelsereiser, som kan nyttast som inspirasjon når ein sjølv skal planlegge ei studiereise. Boka tek for seg det aller meste knytt til reising i folkehøgskulen. Det er ingenting som eg umiddelbart saknar. Om noko skulle vere annleis, så ville eg gjerne likt at den var organisert etter ulike tema. Då kunne den fungert betre som eit oppslagsverk.

Alle lærarar som driv med reising bør lese *Reisens Pedagogikk*. Eg håpar at denne boka kan bidra til å gje endå høgare kvalitet på reisene som gjennomførast i folkehøgskulen. **Tusen takk til Geir Ertzgaard, Odd Haddal og dei andre eldsjelene som har gjeve oss dette verktøyet!**

REISENS PEDAGOGIKK
GEIR ERTZGAARD OG ODD
HADDAL (RED.)

UTGITT AV SKOLEUTVIKLINGS-
UTVALGET I NKF
165 SIDER
KR 198,-
BESTILLES PÅ NKFI@IKF.NO

TRIAL-MESTER OG REKTOR

Moss avis hadde et stort oppslag med Lene Dyrkorn (29), rektor ved Setesdal folkehøgskole. Den spreke Hobøl-dama har det siste året tatt seg tid til å vinne alt innen norsk trial – NM, NM-lag, norgescupen og tatt sin andre kongepokal. Det skulle matche godt jobben som rektor på folkehøgskolen med egen triallinje. Vi gratulerer!

PENGER TIL SKJEBERG

Skjeberg folkehøgskole får endelig nytt kjøkken og spisesal, en ny storstue. Rådmannen i Østfold fylkeskommune har ført opp 32 millioner kroner i budsjettet for 2013. Rektor Charlotte Sørensen forteller at ombyggingen etter planen skal starte i vår og være ferdig utpå høsten.

– Dette har vi ventet på lenge. Den gamle bygningen får en solid opprusting. Skolen får et langt bedre tilbud, sier hun.

PLANLEGGER FOTOFESTIVAL

– Så mye mektig fotografi er skapt i Lofoten, nå er det på tide at Lofoten skaper et treffsted for fotografer, sier fotograf og initiativtaker John Stenersen. Nå jobbes det med å gjøre Lofoten internasjonale fotofestival (LIFF) til en årlig begivenhet på Reine og i Kabelvåg.

Initiativet til LIFF kommer fra Reine kultursenter og Lofoten folkehøgskole, og styret består av John Stenersen, Brynjar Tollefsen og Wiggo Andersen. Målsetningen er å skape en synlig festival, som blir lagt merke til både i Norge og i utlandet, og som har sitt fortrinn i at den vender blikket mot nord. Festivalen skal være en årlig begivenhet, og det jobbes nå med finansiering av en pilot av LIFF i Kabelvåg og på Reine 13.–17.mars neste år.

LOFOT-TIDENDE.NO

FRIÅR KOSTER

Sabbatår mindsker måske nok uddannelsesfrafaldet, men de er samtidig en dyr forretning for det danske samfund

På baggrund af en ny analyse konkluderer tænketanken Kraka således, at de unges pause fra skolebænken koster Danmark i omegnen af ti milliarder kroner om året.

Efter endt ungdomsuddannelse bruger unge gennemsnitligt 2,4 år på fx rejser, arbejde og højskoleophold før de starter på en videregående uddannelse. Og det er for lang tid ifølge uddannelsesminister Morten Østergaard: «Vi har annonceret, at vi ønsker at bringe færdiggørelsestiden ned, og der er ikke nogen tvivl om, at vi forventer os et væsentligt bidrag til at forbedre samfundsøkonomien med to milliarder kroner fra en kortere uddannelsespause. Det er altså ikke revolutioner, vi taler om her. Det er efter min mening sund fornuft,» siger ministeren.

Forskningschef i Kraka, Esben Schultz, vurderer, at udfordringen er todelte: «Dels skal man sørge for at fjerne de forhindringer, der står i vejen, for at unge kan komme hurtigt i gang; dels skal man i højere grad sørge for at motivere de unge. Men mere grundlæggende handler det om at få ændret hele kulturen omkring det at begynde på en uddannelse. Og det tager normalt noget tid,» udtaler han og peger samtidig på vigtigheden af tidligere, øget og mere målrettet vejledning.

Hvad, Regeringen reelt ønsker af tiltag, offentliggøres med den såkaldte «Hurtigere igennem»-reform næste år.

AF JEPPE LANGKJÆR,
HØJSKOLEBLADET.DK

HOLD DEG OPPDATERT OG SI DIN MENING PÅ WWW.FRILYNTFOLKEHOGSKOLE.NO

SOGNDAL BYGGER

På Sogndal folkehøgskule har de et år preget av nybygging og renovering. Rektor May-Evy Bakken forteller at de er godt i rute med prosjektet. De har revet tre meget nedslitte personalboliger og erstattet de med en blokk i to etasjer som skal huse 14 rom med 24 elevplasser. Bygget har en grunnflate på 600 m2 og har bad på alle rom. Bygget ble ferdigstilt i desember og elevene flytter inn i uke 2 i januar. Da står totalrenovering av det gamle internatet for tur – det skal romme plass for 56 elever. Skolen har fått godkjent husleietilskudd på 28,6 millioner – det er også den økonomiske rammen for utbyggingen. De ligger godt an økonomisk og tidsmessig, 1. juli skal hele prosjektet være avsluttet.

ØK

UTENLANDSKE ELEVER

Skoleåret 1980–81 gikk det 474 utenlandske elever på folkehøgskole i Norge. I 2012 går det 85 elever fra land utenom Norden på folkehøgskoler. 2008 var det 166 utenlandske elever, så dette tallet har vært synkende de siste fem år. Dette til tross for at søknadsmengden har økt, særlig med ganske mange skoleåret 2011–12 med over 700 søkere mot 340 for fem år siden.

KRISTEN FOLKEHØGSKOLE

PENSJONISTSKOLE BLIR NESTOR

I 1979 så Pensjonistskolen dagens lys i Melsomvik. Senere kom navnet Norsk senter for Seniorutvikling i 2003 før man i går skiftet navn til Nestor Seniorutvikling.

Rektor Jon Edgar Karlsen forteller at det er på tide at skolen kvitter seg med pensjonistkolebegrepet.

– Dette er en skole for folk over 55 år, og vi ser at dagens seniorer er spreke. Nå kommer 68-generasjonen for fullt, og vi synes vi må tilpasse oss den tid vi lever i. Derfor fremstår senteret nå som Nestor Seniorutvikling Melsomvik, sier Karlsen. Gårdagens navneendring ble foretatt av Stokke-ordfører Erlend

Larsen. Også han synes det var på et tide med et mer passende navn. Cirka 40 gjester var til stede. De fikk blant annet oppleve intimkonsert med Marius Roth Christensen. Om ettermiddagen var det åpent hus med underholdning for små og store.

SANDEFJORDS BLAD

REKTORMØTET I TRONDHEIM

NAVI

Administrasjonsogrammet som brukes av samtlige folkehøgskoler er moden for fornyelse, men det er ikke gratis. Svein Waade, leder i Wis, som har utviklet NAVI, stilte opp og hadde en god gjennomgang av status. Han understrekte at skolene har kommet veldig billig fra bruken av NAVI-systemet så langt, og at WIS først de siste årene hadde tjent penger på programvaren til folkehøgskolene. Han anbefalte varmt å få det hele over på en web-basert plattform. Utviklingen av NAVI til et web-basert verktøy er en millioninvestering. Waade understrekte at det er en investering som skolene kan ta over flere år. Det vurderes

hvordan en skal prissette utviklingen, det kan være betaling etter skolestørrelse, antall brukere eller hvor stor del av programmet en skole bruker.

Leon Haugsbø fra styringsgruppa i NAVI anbefalte skolene å gå inn for dette prosjektet for å utvikle NAVI videre. Fra salen kom det signaler om at denne saken var viktig og hastet. De ønsket gjerne en raskere gjennomføringstid enn de to årene som Waade skisserte. Det var ingen negative toner til prosjektet blant rektorene. Da Haugsbø ønsket signaler fra salen så vi en skog av hender – alle var med på at dette var en viktig sak å komme i gang med.

OYVIND KRABBERØD

KREATIV MEG HER OG DER

Før i tiden var idealet i arbeidslivet å være lojal og utholdende. Premien var trygghet, gullklokke og pensjon. I dag er idealet å være selvstendig og selvrealiserende. Leve drømmen. Skape noe. Det er som en epidemi. Plutselig vil alle være kreative. Er du ikke kreativ, er du drepande kjedelig. Usynlig. Og dermed strømmer ungdommene til videregående skoler og folkehøgskoler for å studere foto og film og design og billedkunst og musikk og hva det nå er alt sammen, og ikke minst medier og kommunikasjon, som har økt voldsomt i popularitet de siste årene.

JOACIM LUND, AFTENPOSTEN

EN ENDELØS STRØM AV ROS

Generation Me er produktet av foreldre som har lest selvrealiseringsbøker. Elsk deg selv. Du er perfekt, uansett hva du foretar deg. Du kan oppnå hva som helst, bare du tror på deg selv. Problemet er at høy selvtillit uten virkelighetsforankring oppmuntrer til latskap snarere enn hardt arbeid. Selvtillit er ingen effektiv vaksine mot tenåringsgraviditeter, kriminalitet, rusmisbruk eller NAV-avhengighet. Vi jakter på den fullkomne lykke, men mislykkes som oftest. Og ettersom vi er perfekte, kan det umulig være vår egen skyld.

JOACIM LUND, AFTENPOSTEN

SPIRITUETLT EVENTBYRÅ

Kirken er ikke farlig lenger. For 30 år siden klarte norske misjonshøvdinge stadig å hisse opp nordmenn med å si dumme ting om helvete og homofile. Nå trekker vi på skuldrene.

Kirken er blitt museum som forvalter av kunst og musikk, et spirituelt eventbyrå og kriseteam for nasjonale katastrofeår.

KJETIL WIEDSWANG I DN

SLIPP PRAKTIKERNE LØS!

Kristin Halvorsen sier praksis i skolen er viktig. Men to timer valgfag i uken er stort sett avkobling, og når bare metodene skal være praktiske og innholdet like teoretisk, da blir alt som før. Den kristiske barriere for bedre yrkesopplæring ser ut til å være skolen selv.

Heving av utdanningsnivået i befolkningen har gjort praktisk orienterte elever til tapere i en teori-skole. Samfunnet er preget av planer laget av teoretikere. 22. juli-kommisjonen viste et planstyrt Norge som var handlingslammet. Vi trenger flere praktiskere som kan få tingene gjort. Det praktiske må få høyere status.

CHRISTIAN W. BECK – I I SKOLEN

KVINNER

Norge i dag og Norge for 50–60 år siden er selvsagt likt, men også kulturelt et helt annet sted. Det var et samfunn der de fleste kvinner var økonomisk avhengige av menn, der homofobi var nedfelt i lov, og der lavkirkelige bevegelser holdt et jerngrep på befolkningen i store deler av landet. Enkelte imamer i Norge i 2013 ville vel sluttet seg til Ap-regjeringens oppfordring fra de første etterkrigsårene om at kvinner ikke burde kaste bort tiden på «unødvendig utdanning». De skulle jo gifte seg.

KJETIL WIEDSWANG I DAGENS NÆRINGSLIV

Hold deg orientert og delta i debatten på www.frilynrfokehogskole.no.

Kan lastes ned på din smartphone med en scanner, for eksempel appen RedLaser.

MOTSTRØMSMANDAT

I en tid der trykket i økende grad legges på resultat, nytte og måloppnåelse, skal vi som ønsker å bære folkehøgskolens fane, bare løfte den høyere, for vi har ingenting å slå blikket ned for. Nettopp i en tid som jager resultat og prestasjon, har folkehøgskolen, frilynt som kristen, et motstrømsmandat ved å dvele i et skjellsettende år for 19-åringen ved dette enkle spørsmålet i samtale med den enkelte: Hva er det som egentlig teller?

GUNNAR BIRKELAND I KRISTEN FOLKEHØGSKOLE

EN BISKOP PÅ SØRLANDET

«Vi har bråvåknet til at religion er en daglig størrelse i mange menneskers liv. Det er en utfordring, og vi har bare sett begynnelsen av en,» konstaterte Jonas Gahr Støre for tre år siden.

Han virket nesten litt forundret over sin egen erkjennelse. Selv om vi i Norge har brukt fire tiår på å late som om vi har kvittet oss med religion som samfunnskraft.

Den norske kirke er så liberalisert at det vekker politisk oppsikt at det er kommet en biskop på Sørlandet som har motforestillinger mot å vie fraskilte. Det som før var den moralske hovedregel, er nå blitt det sære unntaket. Dagens biskoper markerer årets jul med å offentliggjøre skarp kritikk av den rødgrønne regjeringens strikse innvandrerpolitikk. Og den lutherske prelat som ikke aksepterer vår liberale tidsånd, henges raskt ut som mørkemann.

Vi er rausere med katolske prester og muslimske imamer. De kan mene nesten hva de vil uten å måtte stå til ansvar for det i det offentlige rom. Det kan virke som om vi ikke venter oss noe særlig av dem. Derfor stilles det heller ingen krav om at de skal akseptere våre flertalls-liberale holdninger.

HARALD STANGHELLE I AFTENPOSTEN

BYGGER IDRETTSHALL I NUMEDAL

Siden omlegging av Idrettsskolen Numedal folkehøgskoles profil mot idrett og friluftsliv i 1986 har det vært jobbet for utvikling av idrettsfasilitetene ved skolen. Mye er på plass, som svømmehall, spinningrom, styrkerom, dansesal, fotballbaner, sandvolleyballbaner, golfbane, klatrebase m.m. –, men idrettshallen har manglet. Skolen har gjort to tidligere forsøk i 1993 og i 2001. I begge tilfeller ble forprosjektene stoppet på grunn av høye kostnader og manglende finansiering. Samtidig har gjentatte elevundersøkelser vist at manglende idrettshall er største svakhet ved dagens tilbud til elevene.

AV SOLVI PETERSEN, REKTOR IDRETTSSKOLEN NUMEDAL FOLKEHØGSKOLE / FOTO: HILDE GRYMYR

I 2002 TOK ROLLAG KOMMUNE OVER EIERSKAPET TIL SKOLEN

Dette bidro til å øke skolens funksjon som ressurscenter for idrett, helse og kultur i lokalsamfunnet og regionen for øvrig. I 2011 opprettet eier Rollag kommune et utviklingsprosjekt «Idrettsskolen 2018» for å se på hele utviklingsgrunnlaget for skolen, også mulighet for etablering av en idrettshall. Ambisjonsnivået var enkel «håndballhall» med hovedfokus på spillerflaten uten for mange fordyrende tilleggsfunksjoner. Vi innhentet erfaringstall fra håndballhaller bygd i Norge. Disse tilsa et kostnadsanslag rundt 30 millioner. Dette ble ansett som for krevende å finansiere, og vi begynte å vurdere andre løsninger.

Idrettskonsulenten i Buskeruds anbefalinger brakte oss i kontakt med Senter for idrettsanlegg og teknologi ved NTNU. Her ble vi viderekoblet til firmaet Green Adviser v/Joakim Dørum, som blant annet jobber med innovative konsepter for utvikling og oppføring av større bygninger i tre. Trebygninger som

har mål om å konkurrere på pris med importerte stålhallen, og som estetisk og miljømessig skal ha klare fortrinn framfor disse, pluss at aktuelle kvalitetskrav til idrettsbygg skal være oppfylt. Det ble opprettet et skisseprosjekt, og seinere et forprosjekt med et omfattende prosjekteringsarbeid. Begge rapporter konkluderer med en projektkostnad til 15,5 millioner kroner. Da begynte konseptet å bli håndterbart også finansielt.

Rollaghallen, som navnet har blitt er et samarbeidsprosjekt mellom Idrettsskolen og Rollag kommune. Finansielt har Idrettsskolen tatt opp lån over husleiegrunnlaget med fem millioner kroner. Hallen er berettiget og har fått innvilget fem millioner kroner over tippemiddelfinansiering. Resterende beløp står Rollag kommune for.

PROSESSEN SÅ LANGT

Byggestart var 13. august 2012 og hallen er stipulert til å være ferdig i mai 2013.

Så langt har man ikke støtt på nevneverdige problemer i byggefasen. 2

500 kubikk sand er gravd ut for å få plass til hallen. Massen bruker vi til utvidelse av den ene fotballbanen vår, samt til bygging av en jibbebakke.

Et lokalt entreprenørfirma konkurrerte seg til byggeoppdraget. Prosjektansvarlig Joakim Dørum er tett på byggeprosessen, og svært opptatt av effektiv planlegging. Etter hans mening kan de aller fleste byggeprosjekter spare inn ca. 30% av kostnadene. Eller sagt på en annen måte – «30% av utgiftene går med til tull og tøys». Så langt har kostnadsrammer holdt i forhold til de ulike poster i byggregnskapet.

IDRETTSHISTORIE?

Idrettshallen og byggkonseptet har vakt oppsikt i byggebransjen og i Idrettsbevegelsen.

Kan man få halvert byggekostnader på idrettshaller som samtidig tilfredsstiller kulturdepartementets og idrettsbevegelsens behov og krav – skriver ROLLAGHALLEN rett og slett idrettshistorie.

VELKOMMEN TIL LANDSMØTET 2013: MELLOM IDÉ OG HVERDAG

Vi står alle i et arbeid mellom idé og hverdagen som «sluker oss». NFs arbeid befinner seg også mellom idé og den hverdagen medlemmene og skolene står i og utfordres av, hva enten det er det idémessige og pedagogiske, rammevilkår fra det offentlige eller arbeidslivsspørsmål. Vi har derfor valgt «Mellom idé og hverdag» som tittel på kommende landsmøte.

Landsmøtet 2013 i Norsk Folkehøgskolelag blir både viktig og spennende, der vi bl.a. skal vedta idé- og prinsippprogram for de neste fire årene og evt. vedta justering av vedtektene til organisasjonen vår.

Norsk Folkehøgskolelag ønsker deg derfor hjertelig velkommen til landsmøtet 2013 på Agder folkehøgskole i Søgne 18.–21. mars (uka før påske). Her vil du både bli inspirert og kunne være med å påvirke framtiden.

ETISKE UTFORDRINGER I JOBBEN

Vi som har vår jobb i folkehøgskolen arbeider i et stort frirom pedagogisk, samtidig som vi lever tett på kollegaer og unge voksne mennesker gjennom «hele døgnet» i det meste av et år. Vi har som ansatte på folkehøgskoler et stort etisk rom, der vi daglig utfordres på etiske problemstillinger, dilemmaer og valg. At vi løfter opp dette til samtale og

refleksjon er både spennende og relevant. På landsmøtet har vi derfor invitert filosof Lars Gunnar Lingås til å innlede på temaet «Etiske utfordringer for ansatte i folkehøgskolen».

AGDER FOLKEHØGSKOLE ER KLARE

Agder folkehøgskole har lagt en flott ramme med kulturelle innslag og utflukt og ikke minst herlig bevertning.

Alle medlemmer i Norsk Folkehøgskolelag kan møte på landsmøtet og er hjertelig velkomne. Reise- og opphold dekkes av NF for én deltaker fra lokallag med inntil fire medlemmer, og to deltakere for lokallag med flere enn fire medlemmer, samt distriktslagsledere og styret.

Invitasjons- og informasjonsfolder er sendt skolene/lokallagene, og kan leses på nettet (folkehøgskolene.net/NF) Påmelding skjer direkte til Agder Folkehøgskole. Detaljert program og landsmøtepapirene sendes deltakerne i god tid før landsmøtet.

Velkommen inspirerende landsmøtedager i lag med engasjerte kolleger!

MED BESTE HILSENER STYRET I NORSK
FOLKEHØGSKOLELAG VED
ØYVIND BRANDT KNUT SIMBLE
LEDER DAGLIG LEDER

PROGRAM FOR LANDSMØTET I NF 2013

AGDER FOLKEHØGSKOLE,
SØGNE, 18.–21. MARS

MANDAG 18.3.13

Velkommen til landsmøtet (start kl 1700)
Halvard T. Bjørgum og Skjoldmøyane

TIRSDAG 19.3.13

Konstituering av landsmøtet 2013
Leders innledende tale
Landsmøtedrøftinger, bl.a. vedtekter og
idé- og prinsippprogram
Tema: Etiske utfordringer for ansatte i
folkehøgskolen
Innleder filosof Lars Gunnar Lingås

ONSDAG 20.3.13

Landsmøtedrøftinger og valg
Gabriel Scott-forestilling ved Ole Geir
Feste på Søgne gamle prestegård
Landsmøtemiddagen
Kulturturkveld

TORSDAG 21.03.13

Takk for denne gangen. Frokost og
avreise

VEL GJENNOMFØRTE HØRINGSRUNDER PÅ VEDTEKTER OG PROGRAM

På slutten av 2012 gjennomførte NF høringsrunder på forslag til justering av vedtektene til NF og forslag til nytt idé- og prinsippprogram. Lokallagene hadde dermed muligheten til evt. å korrigere styret og programnemnda i deres arbeid inn mot landsmøtet, slik at styret er rimelig trygg på at endelige forslag til vedtekter og nytt idé- og prinsippprogram blir godt mottatt av landsmøtet.

GOD RESPONS PÅ IDÉ- OG PRINSIPPPROGRAM

Responsen på forslag til nytt idé- og prinsippprogram var, bortsett fra det språklige, utelukkende positiv, både til innhold og form. Programnemnda har i sitt siste møte i januar gjort ferdig forslaget til styret på bakgrunn av hørings-svarene. Styret behandler programnemndas forslag i styremøte i februar, før endelig forslag sendes landsmøtedeltakerne.

VEDTEKTENE ENGASJERER

Styret har også mottatt en rekke innspill på utsendte forslag på ending i vedtektene. I overveiende grad er det tilslutning til endringsforslagene, med noen forslag til justeringer. Dette gjelder både forslag til navneendring til Folkehøgskoleforbundet, delegatsmodell for landsmøtet, endringer i distriktsleddet og opprettelse av pensjonist- eller seniormedlemskap som egen medlemskategori.

INNHODET TELLER

Som flere av tilbakemeldingene peker på er det viktigste for organisasjonen vår hva vi jobber med og hvordan og for alle. I skivende stund er det av styret ikke konkludert hva som blir endelige forslag til endringer. Men uansett forslag og resultat er hensikten å styrke NFs muligheter til fortsatt og helst mer intensivt å arbeide med idé og pedagogikk samt for skoleslagets rammevilkår overfor myndighetene ved å sikre og helst øke antall medlemmer. Overføringen av folkehøgskolene fra staten til det private og fylkeskommunale og kommunale området i 2006 har medført en utvikling hvor NF også er part i arbeidslivet for alle som arbeider i folkehøgskolen.

Styret vil behandle hørings-svarene og utforme endelig forslag til endringer i sitt styremøte i starten av februar.

ENIGHET OM ÅRSRAMMEN FOR UNDERVISNING

Virke og de berørte organisasjonene er blitt enige om forståelsen av årsrammen for undervisning for lærerne i folkehøgskolene.

Det har vært tvist mellom Virke og Utdanningsforbundet, NF og NKF om forståelsen av årsrammen for undervisning for folkehøgskolelærere. Etter møter mellom partene er det oppnådd enighet om kjernepunktet i tvisten: Årsrammen for undervisning er å forstå som 637 timer à 45 minutter.

Protokollteksten i sin helhet er sendt til de tillitsvalgte i

NF-rundskriv 2-2013, som også ligger på www.folkehogskolene.net.

Knut Simble, daglig leder i NF er glad for at det nå kan settes strek for det som lenge så ut som uenighet, og at organisasjonene kan komme i gang igjen med det parts-sammensatte utvalgsarbeidet om ny særavtale på Virke-området. I tråd med gjelde avtale løper denne også for kommende skoleår, da den ikke er sakt opp av noen av partene.

STYRKET REKRUTTERINGSARBEID OG TILLITSVALGTOPPLÆRING

NF skal i kommende fireårsperiode bl.a. gjennomgå og styrke tillitsvalgtopplæringen, også på idé-planet. Dette framgår av programnemndas forslag til idé- og prinsippprogram, som munner ut i 12 hovedfokusområder sortert under Idé og utviklingsarbeid (9 pkt), Arbeid inn mot myndighetene (1 pkt.) og arbeidslivsfeltet (2 pkt.). Du kan lese hele forslaget til Idé- og prinsippprogram på folkehogskolene.net.

Ett prosjekt det allerede arbeides med er velkomstpakke til nye ansatte. Lokallagene er gjennom rundskriv fra NF utfordret til å komme ideer til innhold og form på en slik velkomstpakke, der en hensikt er å ønske velkommen til skoleslaget med kortfattet informasjon om dette. En annen er at tillitsvalgt her får en konkret anledning til først å overlevere denne første arbeidsdag, og senere følge opp om medlemskap i NF.

ØYVIND BRANDT

pedagogisk utvikling i frilynt folkehøgskole

KURS I FILOSOFISK PRAKSIS OG ETISK DØMMEKRAFT

PUF og Skiringssal folkehøgskole inviterer til utviklingsprosjektet «Filosofisk praksis og etisk dømmekraft». Prosjektet er et resultat av et vellykket pilotprosjekt i 2011 og 2012 med deltakere fra fire skoler. Utviklingsprosjektet handler mye om å utforske begreper og ideer og derved oppøve evnen til kritisk tenkning, eller sakt på en annen måte myndiggjøring til medborgerskap.

Prosjektet vil starte med en samling i Oslo for alle påmeldte og interesserte 16. og 17. april. Der vil det bli gitt et idémessig bakteppe og en første innføring i filosofisk/sokratisk dialog-praksis, både teoretisk og praktisk. De som deltar i hele prosjektet vil gjennom distriktstvisesamlinger og praksis på egen skole trene og utvikle tenking og metode som er svært relevant og anvendelig på skolen. Allerede under prosjektets gang i år vil deltakere i prosjektet, og med veileder, kunne gjennomføre for eksempel lørdagsseminar på dette med hele elevgruppen. Derved vil skolen også ha finansiert deltakelsen i prosjektet.

Invitasjon og informasjon er i skrivende stund på vei til skolene.

ANDRE GANGS UTLYSNING AV STILLINGEN SOM RÅDGIVER I PUF

I løpet av februar skal ny rådgiver for det felles pedagogiske utviklingsarbeidet i frilynt folkehøgskole være ansatt. Det lykkes ikke NF å tilsette rådgiver etter første utlysning. Derfor ble det gjennomført en annen gangs utlysning rett over nyttår med mål om ansettelse i styremøtet i NF i februar og med tiltredelse så tidlig som det er mulig etter dette.

PRAKTISK PERSONALE SAMLES PÅ TORSHUS

Torshus folkehøgskule inviterer til årets kurs og samling for praktisk personale. Samlingen finner sted i dagene tirsdag 4. til fredag 7. juni. Torshus folkehøgskule har satt sammen et flott og variert program for dagene. Invitasjon og program sendes skolene og kan leses på PUFs nettsider på www.folkehogskolene.net/puf.

METODEBANK PÅ NETTET

Med det første vil alle tilsatte i folkehøgskolen få tilgang til PED.TANK, som er det foreløpige resultatet av metodeinnsamlingen Benedicte Hambro og PUF gjennomførte i fjor. Metodene er gitt ut i heftet Metodejam 1.0 og er altså med PED.TANK også tilgjengelige på nettet. Nettstedet er lagt opp som en blogg. Her kan man derfor også legge inn egne erfaringer med de aktuelle metodene og på andre måter kommentere oppleggene og innleggene.

Ambisjonen er at nettstedet kan vokse som nettbasert pedagogisk bank og verksted med stadig nye artikler om metoder og didaktiske overveielser i en folkehøgskolesammenheng.

VEL GJENNOMFØRT KURS FOR TEKSTILLÆRERE

Kurs for tekstillærere ble arrangert for andre gang i 2012. Det var stor interesse for kurset, men få som hadde anledning til å delta på grunn av stor aktivitet ved egen skole. Ulike tidspunkt for gjennomføring ble forsøkt. Kurset var åpent for deltakere både fra IF- og IKF-skoler.

Kurset var bygd opp med samtalebasert erfaringsdeling og faglig workshop. Årets kurs ga innføring i gamle håndverksteknikker innen søm og dekor av skinnfell, med spennende muligheter for moderne design. På programmet sto også studiereise til Midt-Svartdal med innføring i Telemarks rike tekstiltradisjoner. Gården har mohairgeiter og eget spinneri og byr på en unik suksesshistorie innen gründervirksomhet i norsk moderne tekstilbransje.

Refleksjon underveis og i egne bolker, satte tekstil- og kunsthagene i sammenheng med folkehøgskolens pedagogikk og samfunnsmandat. Hvorfor er tekstil- og kunsthag god folkehøgskole? Hvordan fremmer det allmenndanning og folkeopplysning? Herunder var det også relevant å diskutere fremtiden til tekstil- og kunstlinjene, samt å dele erfaringer, gleder og bekymringer fra rollen som tekstillærer i møte med folkehøgskoleelevene.

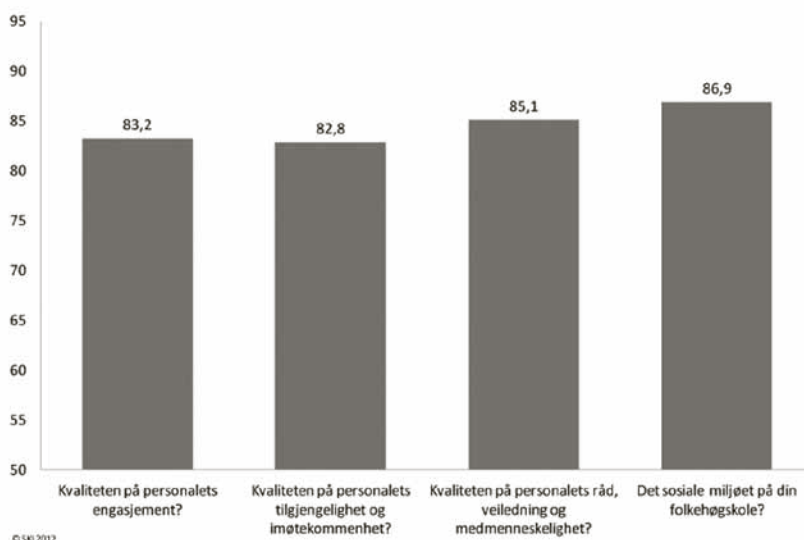
I forlengelsen av dette og forrige kurs for tekstillærere er det opprettet egen blogg og facebookgruppe for tekstillærere i folkehøgskolen. Dette er ment for å holde nettverket levende også utenom kurssamlingene og for å inkludere lærere som ikke hadde anledning til å delta.

OYVIND BRANDT

FOLKEHØGSKOLEELEVER MEST TILFREDSE

DORTE BIRCH

En undersøkelse laget av analysebyrået EPSI viser at folkehøgskoleelever er mer tilfredse med skolen sin enn det studenter ved både universiteter, høyskoler og fagskoler er. Folkehøgskoleelevene har noe lavere forventninger enn studentene, men folkehøgskolene overgår forventningene klart. Spesielt «servicekvaliteten» (se figur under) er noe folkehøgskoleelevene er svært tilfredse med.

EPSI har også målt hva som betyr mest for den samlede tilfredsheten og to ting peker seg ut: kvaliteten på lærerne og kvaliteten på maten. Spesielt det siste skårer ikke skolene så godt på hvilket betyr at en bedring på maten kan gir en stor økning i den samlede tilfredsheten.

Alle folkehøgskolene har fått tilbud om å få laget individuelle undersøkelser for den enkelte skolen der de kan sammenligne med gjennomsnittstallene.

REDAKSJONELLE ANNONSER

De tre foregående årene har vi annonsert i TV-mediet. Siste år kunne vi knapt registrere økning i besøket på www.folkehogskole.no i kampanjeperioden. Det kan tyde på endret adferd i målgruppen vår. Dette året gjør vi noe helt nytt – vi kjører en kampanje i januar i Dagbladet og VG

(tablet) med redaksjonelle artikler. Landingssiden er her en side med ulike aktuelle artikler fra folkehøgskolen.

Så langt ser det veldig lovende ut. I løpet av de første dagene av kampanjen hadde 15000 klikket seg inn på annonsen. Sammenligner vi de første 16 dagene av 2013 med fjoråret, har antall unike besøk på folkehøgskolens nettside økt med 98,8 prosent. Så da er det bare å håpe at kampanjene vi kjører resulterer i fortsatt god søkning til folkehøgskolene.

OK

BESØK PÅ VIDERE- GÅENDE SKOLER

Firmaet Studiestart, som de siste ti årene har besøkt videregående skoler for å fortelle om blant annet folkehøgskolene, har lagt ned virksomheten. Vi har derfor måttet finne et alternativ da besøk på de videregående skolene er særdeles viktig for å få ut informasjon om skoleslaget vårt.

Vi har nå et alternativ som kan vise seg å bli enda bedre enn Studiestarts opplegg. I januar og februar besøker vi over 190 videregående skoler – de fleste i samarbeid med universitetene og høyskolene. Dette opplegget er nok noe mer seriøst enn Studiestarts tilbud og vi ser da også at de videregående skolene virker mer positive til det.

BILAG I AFTENPOSTEN, ADRESSEAVISEN OG BERGENS TIDENDE

I skrivende stund jobbes det med å få klar sakene til bilaget som skal gå i Aftenposten, Adresseavisen og Bergens Tidende. Vi har «frihet til å lære» som overordnet tema og har fått inn mange interessante saker fra skolene, hvilket vi er takknemlige for.

MARKEDSFØRING PÅ STARTEN AV ÅRET

Januar er en høysesong for markedsføring av folkehøgskolene og våre annonser er å se mange steder, blant annet på all offentlig kommunikasjon i Oslo. Vi deltar også på elleve messer rundt i landet der vi treffer interessert ungdom som skolene forhåpentlig kommer til å stifte nærmere bekjentskap med til høsten.

Ved Vestjyllands Højskole kombinerer de jordvarme, solenergi og vindkraft.

Dansehuset ved folkehøgskolen. Vestjylland Højskole ble Grønt Flagg skole i 2009.

NORDISK SAMARBEID FOR GLOKALE OMSTILLINGSSENTRE

I oktober møttes representanter fra Risøy, Ljungskile og Karlskoga folkehøgskole, representanter fra miljøorganisasjoner og Nordisk Folkehøgskoleråd på Vestjyllands Højskole i Danmark for å lære og utveksle tanker om bærekraftig utvikling.

TEKST OG FOTO: BRITA PHUTHI

Målet med prosjektet, som er i regi av Folkbildning – Learning for active citizenship (FOLAC), med støtte fra Nordplus, er å gi folkehøgskolene verktøy til å utvikle globale omstillingssentre for bærekraftig utvikling, i samarbeid med miljøorganisasjoner, aktive borgere, kommuner og bedrifter. Dette forventes å oppnås gjennom erfaringsutveksling og inspirasjon fra folkehøgskoler og miljøorganisasjoner.

Prosjektets aktiviteter vil i hovedsak bestå av nettverksmøter og informasjon gjennom ulike spredningsinstanser. Samlingen på Vestjyllands Højskole var det første nettverksmøte, og det var et møte som engasjerte, inspirerte og motiverte til videre arbeid for bærekraftig utvikling på folkehøgskolene:

– Det er inspirerende å møte kolleger fra folkehøgskoler i Sverige og Danmark. Det er interessant å se hvordan skoler med andre rammer og betingelser løser sine utfordringer, og samtidig få bekreftelser på at vi har de samme ideene, den samme pedagogikken og det samme engasjementet for folkehøgskolen som skoleslag, forteller Morten Røsås, inspektør ved Risøy folkehøgskole, og legger til; – Vi har mye å lære av hverandre, og verdien av erfaringsdelingen er stor.

Vestjyllands Højskole hadde satt sammen et spennende program hvor deltakerne blant annet fikk besøke Ringkøbing fjernvarmeanlegg og Europas største solvarmeanlegg. Deltakerne fikk også høre om Ringkøbing-Skjern kommunes energivisjoner for 2020. Minst like spennende var omvisningen på Vestjyllands Højskole som er den eneste danske folkehøgskolen med fornybar CO₂ nøytral energiproduksjon.

I 2009 fikk skolen status som den første danske Grønt Flagg-folkehøgskolen. Skolens anlegg er unikt i Danmark, som den eneste som kombinerer jordvarme, solenergi og vindkraft. Nettopp det å kombinere ulike energikilder er viktig, fordi det gir mer fleksibilitet. Når vinden blåser og det er overskyet, leverer vindmøllen strøm til jordvarmeanlegget, som forsyner skolen med varme og varmt vann. På en solrik dag er det solfangeranlegget som er ansvarlig for levering av varme. På en halvkald septemberdag med blå himmel arbeider solcellepanelene og jordvarmen sammen. Styresystem i kjelleren gjør det

mulig å kombinere energiresurser på den mest optimale måten.

I tillegg til dette fantastiske energisystemet har Vestjyllands Højskole også sin egen økologiske *forundringens hage* hvor man finner grønnsaker, urter, frukt og bær. Skolen har også, ved hjelp av frivillige, laget og bygget en naturlekeplass med *matpakkehus* og utekjøkken. Forundringens hage supplerer skolens økologiske kjøkken, hvor alt lages fra grunnen av (ingen pulverposer eller kjøpebrød her!). Under nettverksmøtet tryllet kjøkkenpersonalet frem de utroligste retter, med de vakreste spiselige dekorasjoner.

Fremover er det planlagt et møte på Risøy folkehøgskole i april 2013 og på Ljungskile folkehøgskola, høsten 2013. – Dersom dette prosjektet kan bidra til at folkehøgskoler i Norden får noe brukbart verktøy til å utvikle seg som globale omstillingssentre, vil målsettingen være nådd, forteller Morten Røsås. – Jeg opplever tydelig at denne måten å jobbe på gir verktøy, pågangsmot og lyst til å bidra til at Risøya skal fortsette med sitt engasjement for å formidle kunnskap og holdninger knyttet til miljøutfordringer til våre studenter, avslutter den engasjerte inspektøren på Risøy folkehøgskole.

Skolene som er med i dette prosjektet er Risøy folkehøgskole, Ringerike folkehøgskole, Ljungskile folkehøgskola, Karlskoga folkehøgskola, Vestjyllands Højskole og Nordfyns folkehøgskole. I tillegg deltar Nordisk Folkehøgskoleråd og flere miljøorganisasjoner på nettverkstreffene.

«Forundringens hage supplerer skolens økologiske kjøkken, hvor alt lages fra grunnen av (ingen pulverposer eller kjøpebrød her!).»

STØTTEANNONSER TIL FOLKEHØGSKOLEN

AGDER FOLKEHØGSKOLE

4640 Søgne
Tlf.: 38 16 82 00
Rektor: Reidar Nilsen
www.agder.fhs.no

ARBEIDERBEVEGELSENS FOLKEHØGSKOLE, RINGSAKER

2390 Moelv
Tlf.: 62 35 73 70
Rektor: Ola Bergum
www.afr.fhs.no

BUSKERUD FOLKEHØGSKOLE

3322 Darbu
Tlf.: 31 90 96 90
Rektor: Trygve Agdestein Vinje
www.buskerud.fhs.no

BØMLO FOLKEHØGSKULE

5437 Finnås
Tlf.: 53 42 56 50
Rektor: Magne Grøneng Flokenes
www.bomlo.fhs.no

ELVERUM FOLKEHØGSKULE

2408 Elverum
Tlf.: 62 43 52 00
Rektor: Åsmund Mjelva
www.elverumfhs.no

FANA FOLKEHØGSKULE

5259 Hjeltestad-Bergen
Tlf.: 55 52 63 60
Rektor: Dagfinn Eggen
www.fana.fhs.no

FJORDANE FOLKEHØGSKULE

Boks 130, 6771 Nordfjordeid
Tlf.: 57 88 98 80
Rektor: Arne Hagen
www.fjordane.fhs.no

FOLLO FOLKEHØGSKOLE

1540 Vestby
Tlf.: 64 98 30 50
Rektor: Magnar Osland
www.follo.fhs.no

FOSEN FOLKEHØGSKOLE

7100 Rissa
Tlf.: 73 85 85 85
Rektor: Wiggo Sten Larsen
www.fosen.fhs.no

HADELAND FOLKEHØGSKULE

2760 Brandbu
Tlf.: 61 33 96 00
Rektor: Tor Kristen Grindaker
www.hafos.no

HALLINGDAL FOLKEHØGSKULE

3550 Gol
Tlf.: 32 07 96 70
Rektor: Terje Leren
www.hallingdal.fhs.no

HARDANGER FOLKEHØGSKULE

5781 Lofthus
Tlf.: 53 67 14 00
Rektor: Trond Instebø
www.hardanger.fhs.no

IDRETTSSKOLEN – NUMEDAL FOLKEHØGSKOLE

3626 Rollag
Tlf.: 31 02 38 00
Rektor: Sølvi Pettersen
www.idrettsskolen.com

JÆREN FOLKEHØGSKULE

4352 Kleppe
Tlf.: 51 78 51 00
Rektor: Dag Folkvord
www.jarenfhs.no

KARMØY FOLKEHØGSKULE

4291 Kopervik
Tlf.: 52 84 61 60
Rektor: Kjell Arne Medhaug
www.karmoy.fhs.no

LOFOTEN FOLKEHØGSKOLE

8310 Kabelvåg
Tlf.: 76 06 98 80
Rektor: Brynjar Tollefsen
www.lofoten.fhs.no

MANGER FOLKEHØGSKULE

5936 Manger
Tlf.: 56 34 80 70
Rektor: Geir Rydland
www.manger.fhs.no

MØRE FOLKEHØGSKULE

6151 Ørsta
Tlf.: 70 04 19 99
Rektor: Odd Arve Steinvåg
www.more.fhs.no

NAMDALS FOLKEHØGSKOLE

7870 Grong
Tlf.: 74 33 20 00
Rektor: Bjørn Olav Nicolaisen
www.namdals.fhs.no

NANSENSKOLEN

2609 Lillehammer
Tlf.: 61 26 54 00
Rektor: Heidrun Sørli Røhr
www.nansenskolen.no

NESTOR SENIORUTVIKLING

3159 Melsomvik
Tlf.: 33 33 55 00
Rektor: Jon Edgard Karlsen
www.nestorutvikling.no

NORDISKA FOLKEHØGSKOLAN

Box 683-SE-442 31 Kungälv,
Sverige
Tlf.: 00 46 303 20 62 00 vx
Rektor: Hans-Åke Höber
www.nordiska.fhsk.se

NORDMØRE FOLKEHØGSKULE

6650 Surnadal
Tlf.: 71 65 89 00
Rektor: Kristian Lund Silseth
www.nordmore.fhs.no

NORD-NORSK PENSJONISTSKOLE

8920 Sømna
Tlf.: 75 02 92 80
Rektor: Einar Jakobsen
www.nordnorsk-pensjonistskole.no

PASVIK FOLKEHØGSKOLE

9925 Svanvik
Tlf.: 78 99 50 92
Rektor: Ketil Foss
www.pasvik.fhs.no

PEDER MORSET FOLKEHØGSKOLE

7584 Selbustrand
Tlf.: 73 81 20 00
Rektor: Einar Hermansen
www.pedermorset.no

RINGEBU FOLKEHØGSKULE

2630 Ringeby
Tlf.: 61 28 43 60
Rektor: Rolf Joar Stokke
www.ringebu.fhs.no

RINGERIKE FOLKEHØGSKOLE

2050 Hønefoss
Tlf.: 32 17 99 00
Rektor: Morten Eikenes
www.ringerike.fhs.no

ROMERIKE FOLKEHØGSKOLE

3510 Hønefoss
Tlf.: 63 97 09 10
Rektor: Gry Husum
www.romerike.fhs.no

SELJORD FOLKEHØGSKULE

3840 Seljord
Tlf.: 35 05 80 40
Rektor: Terje Heggernes
www.seljord.fhs.no

SETESDAL FOLKEHØGSKULE

4747 Valle
Tlf.: 924 23 106
Rektor: Lene Dyrkorn
www.setesdal.fhs.no

SKIRINGSSAL FOLKEHØGSKOLE

3232 Sandefjord
Tlf.: 33 42 17 90
Rektor: Knut Søyland
www.skiringssal.fhs.no

SKJEJEBERG FOLKEHØGSKOLE

1747 Skjeberg
Tlf.: 69 16 81 04
Rektor: Charlotte Sørensen
www.skjeberg.fhs.no

SKOGEN FOLKEHØGSKOLE

7620 Skogn
Tlf.: 74 08 57 20
Rektor: Jan Kjetil Haugen
www.skogn.fhs.no

SOGNDAL FOLKEHØGSKULE

Pb 174, 6851 Sogndal
Tlf.: 57 62 75 75
Rektor: Mai-Evy Bakken
www.sogndal.fhs.no

SOLBAKKEN FOLKEHØGSKOLE

2100 Skarnes
Tlf.: 62 96 70 70
Rektor: Rune Sødal
www.solbakken.fhs.no

SOLTUN FOLKEHØGSKOLE

9440 Evensker
Tlf.: 77 08 99 30
Rektor: Marit E. Hetmann
www.soltun.fhs.no

SUND FOLKEHØGSKOLE

7670 Inderøy
Tlf.: 74 12 49 00
Rektor: Tore Haltli
www.sund.fhs.no

SUNNHORDLAND

FOLKEHØGSKULE
5455 Halsnøy Kloster
Tlf.: 53 47 01 10
Rektor: Mona Økland
www.sunnfolk.no

TONEHEIM FOLKEHØGSKOLE

2322 Ridabu
Tlf.: 62 54 05 00
Rektor: Jon Krognen
www.toneheim.no

TOTEN FOLKEHØGSKOLE

2850 Lena
Tlf.: 61 14 27 00
Rektor: Live Hokstad
www.toten.fhs.no

TRONDARNES FRILYNT

FOLKEHØGSKOLE
9404 Harstad
Tlf.: 77 04 00 77
Rektor: Tove Hallan
www.trondarnes.fhs.no

TRØNDERTUN FOLKEHØGSKULE

7227 Gimse
Tlf.: 72 85 39 50
Rektor: Ronald Nygård
www.trondertun.no

VEFSN FOLKEHØGSKOLE

8665 Mosjøen
Tlf.: 75 17 24 11
Rektor: Leif Klæboe
www.vefsnfolkehogskole.no

VOSS FOLKEHØGSKULE

5700 Voss
Tlf.: 56 52 90 40
Rektor: Lasse Sandberg
www.voss.fhs.no

ÅL FOLKEHØGSKOLE OG

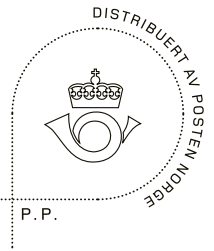
**KURSSENTER
FOR DØVE**
3570 Ål
Tlf.: 32 08 26 00 – TekstTlf.: 32 08
26 01 Rektor: Berglind
Stefansdottir
www.al.fhs.no

ÅSANE FOLKEHØGSKOLE

5109 Hylkje
Tlf.: 55 39 51 90
Rektor: Bjørn Berentsen
www.aasane.fhs.no

B

NORGE

P.P.

B-BLAD

RETURADRESSE:
NORSK FOLKEHØGSKOLELAG
PB 420 SENTRUM
0103 OSLO

REISE, REISER, REISTE, HAR REIST...

Det bedriver vi i folkehøgskolen, i meste og i lengste laget vil noen si... jeg må innrømme at jeg hører til blant de som liker å reise og å reise langt... For å se det som jeg tror må være galskapens vakreste bygg, Taj Mahal. Seile på Halongbukta, sykle i Moseldalen, reise med den trans-mongolske jernbane, overvære morgensang hos munkene på et kloster i indisk Himalaya, eller en uforglemmelig seiltur med storfembøring langs nordlands-kysten.....

MEN jeg lurar på om noe kommer til å gjøre større inntrykk, enn min første store reise som var fra Kleppstad, ei lita bygd i Lofoten, til Trondheim.

I 1957 var det en STOR reise. Bare det å komme seg til Stamsund og hurtigruta tok ganske lang tid. Vi hadde selvfølgelig lugar, men å kjøpe alle måltidene om bord var utelukket, derfor var det stor matboks med eggbrødsriver og vaffer. Jeg reiste sammen med min bestemor og vi skulle besøke tante som bodde i trønderbyen.

Det ble mange store opplevelser for en seksåring fra Lofoten...

Ordentlig kino, så filmen Toya, med Bamsens fødselsdag som forfilm.

Var i Nidarosdomen da det var minnegudstjeneste for Kong Haakon, var på besøk på Inderøy hos slektninger, reiste med tog for første gang – fantastisk.. og som om ikke alt dette var nok så kunne vi gå i skogen og plukke hasselnøtter.

Den ene store opplevelsen etter den andre, men det som gjorde aller størst inntrykk var et besøk på den ærverdige restaurant Palmehaven. Det var flott med springvann, flotte møbler og lysekrone, men det som rysta seksåringen fra ei lita bygd i Lofoten var den enorme fattigdommen... De serverte kaffen i kopperkjeler...

Det kom jeg ikke over.. Vi hadde kvitta oss med alt sånt og erstattet de med blanke fine stålkjeler, kopperkjelene lekte vi med i dukkehuset.

En sann fattigdom gjorde inntrykk på en seksåring fra Kleppstad, ei lita bygd i Lofoten.

Jeg gleder meg fortsatt over å kunne se stadig flere deler av verden, jeg lar meg begeistre, forundre, forarge, blir lei meg, glad, eller trist over det jeg ser, og blir fattigere i kroner og øre, og rikere på opplevelser.

Tida får vise om noe gjør større inntrykk enn mitt møte med fattigdommen på Palmehaven i 1957.

ERLAUG BENJAMINSEN,
LOFOTEN FOLKEHØGSKOLE